Zdigitalizowano w ramach projektu „OCHRONA I KONSERWACJA CIESZYŃSKIEGO DZIEDZICTWA PIŚMIENNICZEGO”

2007-2010

Wsparcie udzielone przez
Islandię, Liechtenstein oraz Norwegię
poprzez dofinansowanie
ze środków Mechanizmu Finansowego
Europejskiego Obszaru Gospodarczego

eea grants

Zrealizowano
ze środków
Ministra Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

D·D V 21

Compendium
Institutionum
Juris Civilis
Ad hodiernum usum fori moderno.

Integrationem
Dominorum Auditorum.

Interiorum.
Academiae Illustris Josephinae
Quae Lignitij floret.
Continuatum
Ab
Augusto Bosco,
Doctore atq; Professore.
Juris utriusq; Publico.
Atq; accepta.
a
Joanne Philipo Josepho.
Pelka de Neistadt.
Anno 1711.

Dono d. Georgii Pelka
de Neustadt 1806
Bibliothecae Scherschnitz

Praecognita.

§. 1.

Jus universum quo utimur in imperio Romano germanico et ex causa externa efficiente seu consistente vel commune vel statutareum.

§. 2.

Commune et tum civile seu statutareum tum canonicum seu pontificeum.

§. 3.

Civile iterum et vel justinianeum vel recessuum et constitutionum imperij romano germanici recentiorum. vrigt ebfido.

§. 4.

Canonicum quod originem sumpsit ex genio tertio.

Pontifice Anno Christi 1150. quinque constat libris qui sunt.

C1. Decretum quod collectum ex dictis sacra scriptura de decretis contiliorum.

C2. Decretales scilicet epistolae seu constitutiones quae vulgo extra dicuntur, quod sunt extra corpus decreti.

C3. Liber sextus scilicet decretalium

C4. Clementine à clemente quinto sic vocata.

C5. Extra vagantes tum Joannis vigesimi secundi quam communo.

§. 5.

Statutorum, seu jus municipale et provinciale stat vel quod tenet vel, et jus speciale et proprium cuius cuiusq civitatis. et quidem hoc jus vel et statutum imperij immediatorum, vel mediatorum veluti civitatum provincialium, item collegiorum, utopificum et similium.

§. 6.

Ex causis internis et quidem a forma jus aliud et scriptum aliud non scriptum a materia, seu objecto. Jus aliud et publicum aliud privatum

§. 7.

Notandum insuper quod jus justinianeum sit supplementum juris statutarei quando scilicet in iure statutareo de causa quodam non precise aliquid disponitur tunc procuro ad jus justinianeum et suppleo statuta. hinc et jus justinianeum dicitur jus commune quatenus opponitur iure statutario videatur vices: imper. de Anno 1654

Proemium.

de confirmatione institutionum.

§. 1.

Institutiones Justinianea sunt liber ipsa gognicus sive compendium quodam totius juris scientiae prima elementa ordinate continens.

§. 2.

Compositae sunt Institutiones jussu imperatoris Justi-
niani, qui cum anno Chr. 527. ad imperium venerit
sequenti ordine libros juris edidit:

§. 3.

Primo codicem ex tribus antea confectis codicibus
gregoriano hermogeniano et Theodosiano novis
constitutionibus aditis anno christi 528. confici man-
davit et anno sequente 529. publicavit.

§. 4.

Completebatur hic codex constitutiones imperiales
principum antecessorum ad Justinianum usque latas
partim etiam ab ipso Justiniano ad lectas et va-
cabatur codex Justinianus. qui tamen hodie amplius
non extat in locum eius surrogato codice re-
petitae praelectionis quem ad huc in nostro corpore
juris habemus.

§. 4.

Postea pandectas ex veterum jura consultorum commentarijs adq; responsis compositi jussit absolutas Anno 533. dicuntur etiam digesta quod omnes jus antiquum hic in ordinem digestum.

§. 5.

Pandectis absolutis, antequam publicaretur institutionum compositionem ex quinquagintà pandectarum libris et codice justinianeo, ut et ex commentarijs eij iure jeti procuravit. Sunt autem institutiones iste quam quis compositione pandectis posteriores tamen publicatione illis priores. Publicate nimirum sunt 22. Novembris. Anno 533. legum vero autoritatem cum digestis seu pandectis una eademq; die, tertio scilicet calendarum Januarij 30 Decembris eiusdem anni accepserunt. Vid. constit. tanta circa nos § 23 confirma: digesta:

§. 6.

Post institutiones compositas codicem priorem emendavit, eumq; decisionibus quam plurimis, et quinquagintà novis decisionibus adiectis anno 534 promulgavit priori penitus abolito. hinc et novus iste ad distinctionem prioris codex repetitæ prælectionis vocatur.

§. 8.

Accesserunt tandem novellæ scilicet constitutiones quæ uno eodemq; tempore non sunt publicatæ, sed prout

Causae ad Imperatorium decissionem delata. Hae reliquis juris nostri libris derogent, quando aliquid contrarij in illis reperitur. inter reliquos vero juris libros nulla adhibenda est dissonantia.

Liber. 1. Tit. 1.

De Justitia et jure.

§. 1.

Juris prudentia est divinarum atq; humanarum rerum notitia justi atq; injusti scientia §. 1. inst. hi. Sen. Juris prudentia est prudentia jus constituendi bene et apposite interpretandi, et ad factum applicandi, ut justitia servetur!

§. 2.

Finis ergo proximus iuris prudentia est applicatio juris ad actiones morales et civiles singulares.

§. 3.

Finis remotus est vel ultimus vel intermedius. Ultimus Salus publica et gloria Dei. inter medius justitia.

§. 4.

Justitia est constans et perpetua voluntas suum cuique tribuendi: voluntas hic denotat propositum seu intentionem.

§. 5

Justitia alias dividitur in universalem et particularem

§. 6.

Justitia universalis intendit conformitatem cum jure naturae et lege divina morali.

§. 7.

Justitia particularis, quae quidem etiam jus naturae respicit. intendit tamen maxime conformitatem cum legibus civilibus seu cuius pr civitatis Vi. D. Struyk. notat: ad com gent: digest. lib. tit. 1. Pag. 5 ad verba quae definitur.

§. 8.

Juris praecepta generalia sunt: honeste vivere alterum non laedere suum cuique tribuere.

§. 9.

Studij juris duae propositiones jus publicum et privatum

§. 10.

Publicum jus est quod concernit statum rei publicae

§. 11.

Privatum jus est quod dirigit actiones civium privatas.

Tit. 2.

De
Jure naturali gentium et civilium.

§. 1.

Jus naturale seu canonicum est dictamen recte rationis indicans quomodo homo se ierere debeat erga deum, proximum, et semet ipsum.

§. 2.

Hoc dictamen defendet ex ratione simplici cui nimirum quis obsq; ulla contradictione statim assentitur et ita jus natura efficit: quod alij ius gentium prime fuem dicunt cuius ~~ex~~ exempla sunt erga deum religio, item ut parentibus et patria parcamus: vel ex ratione composita, hoc est coniunctam habendi necessitatem et utilitatem humanam dicitur q; ius gentium quod ab alijs ius gentium secundarium vocatur.

§. 3.

Est igitur jus gentium quod ratio usu et necessitate humana exigente inter gentes constituit quod sertinet bella captivitatis, servitutes et omnes genere contractus.

§. 4.

Jus civile seu positivum est quod summa ~~in re~~ potestas in republica seculariter ad regi publica cui pre, et commodum et solutem constituit et pro multitudine ut secundum istud actiones suas subditi instituant.

§. 5.

Hoc civile jus dividitur in jus scriptum et non scriptum seu consuetudinem.

§. 6.

Jus scriptum et quod fuit superioris publice et promulgatum.

§. 7.

Hujus juris scripti apud romanos sex erant lex plebis scitum senatus consultum principum placita seu constitutiones, magistratuum edicta, et responsa prudentum.

§. 8

Lex erat quam universus populus constituebat. plebis scitum quod sola plebs constituebat. senatus consultum quod senatus romanus constituebat. Principis placitum quod prin cips constituebat. prætorum edictum quod prætores vel ædiles curules s. hæc prim et hæc vocabatur ædilitium edictum: s. constituebant. responsa prudentum quæ jure consulti consultibus dabant.

§. 9.

Hodie lex et suprema potestatis decretum singulos cives in republica obligans.

§. 10.

Principum placita sunt constitutiones principum animo condendi legem promulgata.

§. 11.

Tales constitutiones sunt vel generales vel speciales generales sunt quæ omnes obligant. Speciales quæ ad certam personam seu causarum ordinem respiciunt, ex speciali favore vel causa et dicuntur privilegia

§. 12.

Privilegia proinde sunt jus singulare contra juris communis tenorem, specialioris equitatis causa, ob quam generalior temperanda videtur, alicui concessum.

§. 13.

Privilegia sunt vel personalia vel realia.

§. 14.

Personalia vel continentur sub nomine adjectivo ut Clericorum, militum minorum, mulierum privilegia vel sub nomine propria, quatenus scilicet ad certam respiciunt personam, v. g. Caium Titium item ad certam ~~personam~~ familiam.

§. 15.

Realia sunt quæ rei affixa, et quæ cum ipsa re ad quemcunque possessorem transeunt.

§. 16.

Privilegia sub nomine causæ sunt v.g. privilegium dotis, ecclesia legatorum.

§. 17.

Jus non scriptum seu consuetudo est jus subditorum usu introductum, tacitaq; summæ potestatis consensum approbatum.

§. 18.

Requiruntur ad introducendam consuetudinem (1.) actus pluries agti, et ex illis celebratus fiat jus. (2do.) approbatio summæ potestatis. (3.) diuturnitas temporis.

§. 19.

Jure saxonico ad introducendam consuetudinem requiruntur ~~30~~ 30. omni annus et dies Carpz. part 2 const. 3 def. 21.

§. 20.

Juris objecta, circa quæ ministrum jus versatur, sunt tria: 1 Personæ 2 res et actiones.

§. 21.

De jure personarum agitur in libro primo. jus rerum tractatur in libro secundo et tertio tandem in libro quarto à titulo sexto usq; ad finem agitur de actionibus.

Tit. III.

De jure Personarum

§. 1.

Jus personarum est, quod quis in societate civili habet ex conditione seu statu suo.

§. 2.

Personae considerantur vel ex jure gentium vel ex jure civili.

§. 3.

Ex jure gentium homines dirigunturur in liberos et servos.

§. 4.

Libertas est naturalis facultas eius quod cuique facere libet, nisi si quid vi aut jure prohibuit. §. 1. inst. h. t.

§. 5.

Servitus est constitutio juris Gentium, qua quis dominio alieno contra naturam subjicitur. §. 2. inst. h. t.

§. 6.

In servorum conditione nulla est differentia quoad statum omnes enim eandem servitutem serviunt. in liberis autem multae sunt differentiae aut enim sunt ingenui aut libertini.

Tit. 4.
de
Ingenuis

§. 1.

Ingenuus in seri gr. dicitur, et qui statim ut natus est liber est, g. r. inst. h. t. sive qui ex matre libera natus est, quamvis Pater servus fuerit.

§. 2.

Homines pro seri c. sunt habendi pro liberis, scilicet quod statum habent nomq; jus personarum et rerum: possunt bona propria habere, contrahere cum alijs testamenta facere. quo ad operas vero Dominis sunt omnino et praeijs dominorum ita adicti, ut invitis Dominis sedem naturae bona possidere possint. vid. Philipp. Eclog. ad inst. 38. n. 5.

§. 3.

Ingenuus non vero servus nascitur, si modo mater fuerit libera, vel tempore partus vel tempore concepcionis vel medio tempore.

§. 4.

Non debet calamitas matris nocere ei qui in ventre est. parte pr. inst. h. t. hinc et tortura et supplicium matris praegnantis tam diu differtur donec pepererit.

Tit. 5.
de
Libertinis.

§. 1.

Libertinus in seri dicitur, et qui et iusta servitute manumissus est.

§. 2.

Dicitur ex justa: i.e. jure agere totâ servitute manumissus, it. est libertinus. Non manumissus ex servitute injusta v.g. si quis captus a latronibus et dimissus vel non fit libertinus; sed et et manet ingenuus. Natalibus id est ingenuitati seu conditioni sanguinis non officit seu obest manumissio. §. 1. inst. de ingen.

§. 3.

Manumissio est de mandato.

§. 4.

Manumissio hodierna hominum gregariorum non facit eos libertos, sed ingenuos. vide Mevius von die Statut und ab forderung der Leibeigenschaft cap. 3.

§. 5.

Multis modis manumissio solet fieri: vel in ecclesiis vel vindicta aut inter amicos aut per epistolam, aut per testamentum, vel alium quamlibet voluntatem.

§. 6.

Manumissio per vindictam a judice servo ulteriorum mittendi capitis non datur.

et ubi virga quadam seu vindicta vocabatur servi manumittebat et tacto eo servum fecit manumissum.

sollennibus verbis ubi vix dominus apprehensus manu dextra vertebat et dimittebat. hoc modo servus libertatem consequebatur et fiebat civis romanus.

Tit. 6.

Quibus ex causis manumittere non licet.

§. 1.

Qui cum quitur et adeptus et liberum bonorum suorum administrationem habet manumittere potest.

§. 2.

Quia vero bona alicuius ea demum esse intelliguntur quod deducto aere alieno superfunt l. 39. §. 1. ff. de v. s. Hinc manumittere nequid oberatus in fraudem creditorum.

§. 3.

Toties autem quis manumittere vel alienare dicitur in fraudem creditorum quoties vel iam solvendo non est vel alienando desiturus est solvendo esse.

§. 4.

Minor viginti annis manumittere nequid inter vivos

stisi ex justa causa et quod a consilio seu a collegio manumissionis sit approbata.

§. 5.

Constabat ita consilium manumissionis Romae quinq; senatoribus et quinq; equitibus.

Tit. 7.

De

Lege Fusia Caninia tollenda.

§. 1.

Haec lex Fusia Caninia erat sCtum tempore Augusti latum Furio Camilo et C. Caninio Gallo Consulibus indeq; furiam Caniniam vocant.

§. 2.

Restringebat lex ista libertatem manumittendi testamentum. Morientes namq; erant satis liberis in tantis libertatibus, quae omissis morientium quam tam praecisa libertatis detrahere exercebant, praescindenda erat. Intendebant enim isti moribundi et totum multitudo liberatorum

Cunus commitaretur. Et signum naturalis libertatis accepta manumissi pilleum in capite gestabant: de indi quoq; odium in heredem erat compescendum. Multi enim moriendi ex odio adversus heredem servos testamento manumittebant.

§. 3.

Hanc tamen legem quasi libertates impedientem Justinianus substulit.

Tit. 8.

De

his qui sui vel alieni juris sunt.

§. 1.

Hactenus consideravimus personas ex jure gentium, quatenus sunt vel servi vel liberi nunc considerabimus easdem ex jure civili ibi distinguuntur in homines sui juris et alieni juris.

§ 2

Alieni juris sunt vel sub potestate dominica vel sub potestate patria de potestate dominicâ in hoc de patriâ in sequenti titulo agitur.

§. 3.

Potestas dominica et jus domino competens servis et propriam utilitatem in servandi.

§. 4.

Sed tamen dominus secundum jus civile habet in servos jus vitae et necis, nec in eos savire potest sine causa legibus cognita sed moderata solum castigatio permissa est.

§.

Hinc et Rodia dominus propter nimiam saevitiam in homines priores et alios rusticos qui ipsius subditi sunt, juris dictione privatur. Carpz. lib. 1. responsor resp. 53.

Tit. 9.

De Patria potestate

§. 1.

Patria potestas est jus patri competens liberis

infamia existentibus ingerandi ad communem familiae utilitatem. Struv. Exerc. ad ff. 3. Th. 36.

§. 2.

Constituitur illa nuptijs, legitimatione et adoptatione

§. 3.

Nuptiae sunt viri et mulieris legitima conjunctio individuam vitae consuetudinem continens

Tit. 10.

De

Nuptijs.

§. 1.

Nuptias praecedere solent sponsalia quae sunt mentio et repromissio futurarum nuptiarum. l. 1. ff. de sponsal.

§. 2.

Sponsalia sunt vel publica vel clandestina

§. 3.

Sponsalia publica sunt quae consensu contra

horum et parentum nituntur; aut, si parentes jam dum defuncti, in praesentia duorum testium sunt contracta.

§. 4.

Clandestina sponsalia sunt: quae sine parentum consensu; aut parentibus jam dum defunctis sine testibus adhibitis sunt contracta.

§. 5.

Sunt quoq; sponsalia vel pura vel conditionata

§. 6.

Sponsalia pura, quae etiam sponsalia ~~quae~~ de praesenti dicuntur continent purum consensum conjugalem.

§. 7.

Sponsalia conditionata, quae etiam sponsalia de futuro dicuntur consensum matrimonialem differunt.

§. 8.

Publica et pura sponsalia obligant; non etiam clandestina aut conditionata.

§. 9.

Si tamen clandestinis sponsalibus accesserit concubitus illa regulariter sunt consumenda nisi alia gravis causa consumationi obstet.

§. 10.

Conditionata quoq; sponsalia purificantur si conditio extiterit.

§. 11.

Item si quis contraxerit cum aliquâ sponsalia conditionata et eandem post fidem datam cognoverit tunc pro pura contractis habentur. Cap. de illis. 3. in fin. de condit. apposit. in desponsis.

§. 12.

Ceterum ad sponsalia legitimè contrahenda pertinet, ne impedimentum aliquod adsit, quod

conjuncti obstet. ubi gravissimae causae quae impediunt, sunt cognatio et affinitas

§. 13.

Cognatio et conjunctio duarum personarum ex generatione vel lege positivâ orta et quae vel naturalis vel legalis.

§. 14.

Cognatio naturalis et vel merae talis ut ex concubinatu; vel naturalis et legitima simul. ut ex justis nuptijs.

§. 15.

Cognatio legalis fit vel adoptione vel successione ex bonorum vid. l. 26. C. de nupt.

§. 16.

In cognatione naturali distinguenda sunt lineae

§. 17.

Linea et collectio personarum ab eodem sti, pita descendentium. Continens gradus et distin, guens cognationes.

§. 18.

Gradus et de proximo in proximum transitus

§. 19.

Linea et vel recta vel obliqua seu collate, ralis.

§. 20.

Linea recta s: qua parentes et liberos con, tinet: / et, in qua ab una persona, de cuius cognatione quæritur ad alterum recta vel ascendimus vel descendimus - hinc - vel ascendens et vel descendens.

§. 21.

Linea obliqua vel collateralis et collectio personarum ex quibus neutra neutram

genuit et continet fratres et sorores ceteros q. agnatos ~~vel~~ et cognatos.

§. 22.

Hac linea rursus et duplex: aequalis et inaequalis aequalis est cum persona aequalibus gradibus à communi stipite distant inaequalis cum inaequalibus gradibus distant à communi stipite.

§. 23

In linea recta jus civile et canonicum uno modo computant per regulam: quod sunt generationes, tot sunt gradus. Sic inter patrem et filium una est generatio ergo et unus gradus. inter avum et nepotem intercedunt, duae sunt generationes ergo nepos ab avo distat secundo gradu

§. 24.

In linea collaterali jus civile eodem

modo generationes numerat ab una sponsa de cuius cognatione quaritur, ascendens ad stipitem et ab eodem rursus descendens in ~~latere~~ aggressito ad alteram personam. Si fratrem filij hoc pacto quarto gradu in vicem distant.

§. 25.

Ius vero Canonicum in linea collaterali duas habet regulas: aliam in linea aequali alia in aequali.

§. 26.

In linea aequali hanc: quoto gradu alter ~~ab~~ ~~alter~~ ~~ab~~ distat a communi stipite, eodem gradu distant inter se. e. g. in fratrum filijs uterq; distat a communi stipite scilicet Avo secundo gradu ergo et inter se distant secundo gradu.

§. 27.

In Linea in aequali istam habet regulam quoto gradu distat a communi stipite ~~eadem gr~~ eodem gradu distant inter se. e. g. fratris filius

Et sororis nepotis. Hæc distat à communi stipite tertio gradu: iste secundo, ergo et inter se tertio gradu distant.

§. 28.

Et hanc computationem canonicam hodiè in causis matrimonialibus sequimur. Juris vero civilis computatio in hereditatibus et alijs causis adhibetur.

§. 29.

Nunc videbimus quos usq; prohibitæ sunt nuptiæ ratione cognationis ubi quod lineam rectam talis regula obtinet: in linea recta jus civile in infinitum prohibet nuptias idem in lineâ rectâ fecit jus civile canonicum

§. 30.

Sic, et quod cognationem legalem quæ fit vel adoptione vel susceptione ex baptismo it inter patrem adoptantem filium q; adoptatum, §. 2. inst. tit. item inter baptisatum et illum, qui eum suscepit ex baptismo, jure canonico et civili Justinianeo

matrimonium et interdictum Vid. tit. decretal de cognat. spirit. et l. 26. C. de nubt.

§. 31.

In linea collaterali jus civile admitit nuptias in secundo gradu lineae aequalis e. g. inter fratrum et sororum liberos §. 4 inst. h. t.

§. 32.

In linea collaterali jus canonicum prohibet nuptias non solum in secundo sed etiam in tertio et quarto gradu, ita ut à quinto demum fieri debet initium conjugii Cap. 8. extra de consang et affinitate.

§. 33.

Hodie in terris gotestantium nuptiae in tertio gradu lineae collateralis aequalis sunt permissae e. g. inter fratrum et sororum nepotes aut neptes permissum autem prohibitum et inter fratrum vero et sororum liberos matrimonium non potest contrahi nisi per dispensationem Cap. 5. in usu orbis consanguinit. §. 32.

§. 34.

Quod cognationem legalem in linea collaterali durante adoptione inter fratrem et sororem adoptivam nuptiae sunt prohibitae dissoluta vero generantigationem adoptione matrimonium et permissum §. 4. inst. ff. t. sic, et baptisatus cum filia patrini rectae contrahit matrimonium quia fraternitas inter eos et sublata. deffalius. Cro. tem. jur. Cannon. lib. 4. tit. 11. ques. 5.

§. 35.

Inter collaterales illos, qui sibi invicem parentem et liberorum loco sunt. C. ff. c. ubi una ex conjungendis personis proximis stipitem obtingit. nuptiae prohibitae sunt in infinitum.

§. 36.

Ratione affinitatis C. quae deffinitur conjunctio inter conjugem et alterius

conjugis cognatos per nuptias contractas:) se-
quentes regulæ obtinebit:

§. 37.

In quibus gradus nuptiæ sunt prohibitæ ratione
consanguinitatis in ijs etiam sunt prohibitæ ratio-
ne affinitatis. Vid. cap. fur. grad. con. lib. 2. defin.
88.

§. 38.

Quoto gradu quis cl. marito conjunctus in con-
sanguinitate eodem gradu cl. conjunctus uxori
ejus in affinitate et vice versa e. g. frater uxoris

§ 39.

Omnis uxoris cognati sunt affines marito non autem
mariti cognatis et omnes mariti cognati sunt affines
uxoris ~~cognatus~~ non autem uxoris cognatus quia
affinitas ultra personas matrimonio junctas non
extenditur hinc ipsi cognati inter se affines non
sunt licet vulgariter ita nominentur quia ratione
duo fratres duas sorores pater et filius matrem
et filiam ducere possunt cap. quod super his. 5.
extra de consanguin et affin

§. 40.

Accedimus nunc ad secundam causam patriae potestatis scilicet legitimationem et autem legitimatio actus quo liberi illegitimi fiunt legitimi.

§. 41.

Fit haec legitimatio vel per subsequens matrimonium vel per rescriptum principis.

§. 42.

Per subsequens matrimonium fit legitimatio si pater fulmina ducit in uxorem ex qua liberos naturales extra matrimonium suscepit.

§. 43.

Tales legitimati per subsequens matrimonium omnino equales reduntur ex legitimo matrimonio natis, ita, ut etiam feudis succedant.

§. 44.

Jure tamen Boemico provinciali licet aliquiqer subsequens matrimonium vel rescriptum principis legitimentur tamen ad huc successionis ab intestato incapaces sunt neqz ex testamento in immobilitas admittuntur. Novel. declarat §. 12. ibi

Dirfen allen aber hat allein statt in denen andern auch der heiligen ehe ergetzten kinder den vater zu ersten oder zu erben kinder obschon qer subsequens matrimonium oder der könig zu böhmen rescribt legitimiret werden, in ansehn erbkönigreich böhmen succession ab intestato aber dieses unterfieng werden auch ex testamento in immobilibus nulo modo admittuntur.

§. 45.

Per rescriptum principis fit legitimatio quando princeps vel ipse vel per commites palatinos illegitimè natis natales restituit.

§. 46.

Haec legitimatio regulariter non praejudicat liberis legitime natis neqz ratione successionis paternae in allodialibus multo minus in feudalibus.

Tit. 11.
de
Adoptionibus

§. 1.

Sequitur tertia causa patriæ potestatis nimirum Adoptione qui et actus legitimus quo in locum filij vel negotij assumitur qui natura dotis non et.

§. 2.

Dividitur in arogationem et adoptionem in specie sic dictam

§. 3.

Arogatio et cum homo sui juris: sive pater familias: principis rescripto, interveniente adoptatur.

qui et sui juris

§. 4.

Adoptio in specie sic dicta et hominis qui in potestate patris et.: sive qui adhuc et filius familias infilium assumptio auctoritate magistratus ordinarij facta

pagina 62
id et per decretum principis

pagina 62
id et scriptura

§. 5.

Arrogatio fit causa cognita, et prestita ab arrogatore cautione de restituendis bonis si arrogatus impubes decesserit.

#

§. 6.

Adoptans adoptantum plena pubertate, i. e. octo-decim annis praecedere debet. Adoptio enim naturam immitatur: Hinc et minor natu non potest ætate majorem adoptare.

§. 7.

Fœmina adoptare non possunt, nisi ex indulgentia Principis in solatium liberorum amissorum.

§. 8.

Adoptio similis et unio prolium quæ et pactum quo liberi diversi matrimonij ratione successionis in bonis parentum exsequantur, acsi ex eodem matrimonio procreati essent.

§. 12.

Quibus modis jus Patriæ potestatis solvitur

§. 1.

Patria potestas jure civili aquisita solvitur /: primo :/ morte naturali; vel etiam /: secundo :/ morte civili; seu amisso jure civitatis.

§. 2.

De portati, et hodie in Bonum imperij declarati item fustigati jura civitatis ammittunt. Relegati autem jure civitatis, et sic quoq; patriam potestatem in libros retinent.

§. 3.

Solvitur patria potestas /: tertio :/ adoptâ dignitate consulari vel consiliari, vel magisterij militaris vel episcopali. Vid. Nov. 81. et autent. Sed Episcopalis C. De Episcop et Cler.

§. 4.

/: Quarto :/ Solvitur patria potestas jure Romano captivitate Quando in bello justo captus non revertitur. Reversus enim jure post limini omnia pristina jura recipit.

§. 5.

Hodie captivi in bello servi hostium non fiunt. Nisi sunt capti a Turcis alijsq; infidelibus.

§. 6.

/Quinto:/ solvitur patria potestas emancipatione quae et relaxatio patriae potestatis coram competente judice.

§. 7.

/Sexto:/ solvitur patria potestas adoptione ab ascendente e-g. avo, factâ enim exit filius ex potestate patris et transit in potestatem avi

§. 8.

/Septimo:/ solvitur nostris moribus patria potestas, quando liberi majorennes facti se a suis parentibus separant, et propriam economiam instituunt Carpz. juris prud. consist. lib. 2. def. 107. n. 9.

§. 9.

/Octavo:/ solvitur quod filias patria potes, tas si filia nubat licet edibus et mensa patris ad huc fruatur transit enim

in tutellam mariti · argq. §. 2. Const. 20 def. 2.
non autem filius in eundo matrimonium
patris potestati se subtrahere potest:
id. 1. c. def. 3.

Tit. 13.
de
Tutellis.

§. 1.

Homines alieni juris qui vel sunt in potes-
tate dominica vel in potestate patria, vide-
mus. nunc videbimus etiam homines sui juris
qui vel sunt sub tutella vel sub cura vel
neutro jure tenetur. i. e. neq; jure tutelæ
neq; jure curatelæ tenentur.

§. 2.

Tutela est vis ac potestas in capite libero
ad tuendum eum qui propter ætatem
se deffendere nequit, jure civili data
ac permissa.

§. 3.

Tutela proinde et vel data vel permissa. Data vel immediate à lege unde legitima tutela vel mediate à magistratu, unde dativa permissa autem tutela testamentaria.

§. 4.

Testamentaria tutela et quando pater liberis suis impuberibus impotestate constitutis testamento tutores dat.

§. 5.

Hodie et mater liberis potest testamento tutores dare: cum quilibet tutor etiam testamentarius nostris moribus à Magistratu prævia inquisitione sit per decretum confirmandus.

§. 6.

Post humis liberis non minus quam jam nostris, testamento tutores dari possunt, quia post humi in omnibus causis, in quibus de

commodo eorum agitur pro jam natis haben-
tur. l. 7. ff. de statu hom.

Tit. 14.

Qui testamento tutores dari possunt.

§. 1.

Non solum pater familias, sed et filius familias
potest testamento tutor dari: quia tutella
et munus publicum ubi filius familias pro
patre familias habetur. l. 9. ff. de his qui sui vel
alieni jur. sunt.

§. 2.

Ad certum tempus, vel ex certo tempore vel
sub conditione, vel ante heredis institutionem,
posse dari tutorem non dubitatur.

§. 3.

Tutor qui datur debet esse majorennis. Minor
enim tutor esse non potest

§. 4.

Secundum jus civile majorennitas et quando
quis viginti quinq; annos adimplevit.

secundum jus Saxonicum vero si quis major et annis viginti uno. Hinc talis post annum vigesimum primum tutor esse potest. Lib. 1. artic: 92.

§. 5.

Tutor primario datur ad personam pupilli tuendam: deinde quoq; ad universum patrimonium. §. 27 excusat. tut. vel curat. Curator autem primario rebus datur.

Tit. 25.

de

Legitima agnatorum tutella.

§. 1.

Legitima tutela et qua defficiente testamentaria proximis pupilli successoribus masculis immediate a lege defertur.

§. 2.

Quotiens nunc adest tutor testamentarius totiens non admittitur legitimus. L. 11. pr. ff. de testam. tut.

§. 3.

Cui proximam successionis spem habet ille proximus et in tutella, nisi etas tenera vel sexus impediat.

§. 4.

Agnati sunt, qui per virilis sexus cognationem conjuncti.

§. 5.

Cognati sunt, qui per femineum sexum conjunguntur.

§. 6.

Jure novelarum præfertur agnatis mater si velit tutelam in se suscipere vel ista nollente vel non extante, avia modo in judicio secundis nuptijs renuntiavit, et sctо vellejano. Nov. 94. Cap. 2. Nov. 118. Cap. 5.

§. 7.

Infamabilis autem mater et avia non sunt tutrices. Cod. l. 5. 2. c. 11. de f. u.

Tit. 26.

De

Capitis diminutione.

§. 1.

Capitis diminutio est prioris status libertatis civitatis vel familiæ amissio. vel est amissio

jurium à certa conditione civili degendentium

§. 2.

Et qua vel maxima vel ~~inter~~ media vel minima.

§. 3.

Maxima capitis diminutio et quando quis amittit libertatem et fit servus.

§. 4.

Media capitis diminutio et quando quis retinet libertatem, sed jura civitatis amittit.

§. 5.

Haec olim apud Romanos contingebat per interdictionem aquae et ignis; item per deportationem Hodiae per bonum imperij et per fustigationem Struv. Juris pr. Lib. 2. tit. 14 §. 4.

§. 6.

Minima capitis diminutio et per quam quis salva libertate et civitate familiam ad mittit.

§. 7.

Accedebat haec apud romanos emantigatione et adoptione. Hodiae autem illa non habet usum cum familiae mutatio non inducat angtio

#

Jurium amissionum, quæ præ primis in jure tutelarum et successionum consistunt.

§. 8.

Agnati majorennes eodem gradu constituti æqualiter tutores sunt: in Saxonia vero Senior.

§. 9.

Si vero Senior inter agnatos ipse minoris sit ætatis, tunc agnatus proximior tutelam suscipit quia tamen cedit legitimo tutori quando hic ad justam ætatem venit, Weichbilt. art. ag. lit. 17.

De legitima patronorum tutelâ

§. 1.

Legitima patronorum tutela est, quæ competit patronis eorum liberis in libertos impuberes.

§. 2.

Ad ejus exemplum Dominus feudi tutor vasalli est, si agnati deficiant, Struv. exam. jur. feud. cap. 7. quæs. 22.

Tit. 18.
de
Legitima parentum tutela

§. 1.

Legitima parentum tutela est, qua parentes liberorum suorum impuberum quos emantigarunt. tutores sunt

§. 2.

simul et in foro germanico tutela naturalis, ut vocatur die natürliche vormundschaft jedoch qua patri vel avo competit etiam in patriam potestate retinendi liberos bona materna administrandi hinc abusive dicitur tutela, cum sit ipsa patria potestas. unde et immunis est a confectione inventarij; licet rectius consignationem bonorum maternorum magistratui insinuet. sed hæc instit. jur. h.t.

Tit. 19.
de
Fiduciaria tutella.

§. 1.

Fiduciaria tutela est, qua mortuo patre filijs eius majorennibus competit. infratres et sorores impuberes emancipatas eorumque liberos.

§. 2.

Sedicæ unica tutella est legitima eorum qui

proxime vel agnatione vel cognatione pupillum attinguit: ita tamen, ut ascendentes praeferentur ex latere venientibus, etiam si sint ulterioris gradus. Promeres ch. inst. h.t.

Tit. 20.
De
Atiliano tutore.

§. 1.

Tutela dativa et quae a magistratu constituitur deffitiente testamentarij ãte legitima.

§. 2.

Tutoris datio hodie coheret juris dictioni, et ordinarium, cui pupilli subsunt, judicum spectat. Carpz. p. 2. const. 15. defin. 26

§. 3.

Tutor ad rationes reddendas finita tutela obligatur. Hodie quotannis illas afferre tenentur Reform. polit. de anno 15. 77. tit. 32.

Tit. 21.

de Autoritate tutorum.

§. 1.

Autoritas tutoris et expressa approbatio ejus quod inter pupillum et alium geritur.

§. 2.

Dicitur: inter pupillum et alium. Quoties enim inter ipsum tutorem et pupillum aliquid agendum, tunc alius curator pupillo datur quia tutor in rem suam autor fieri non potest.

§. 3.

Quoties pupillus conditionem suam fecit meliorem totiens tutoris autoritate non ergo deteriorem vero conditionem non aliter facere potest, quam cum tutoris autoritate.

§. 4.

Quoties pupillus locupletior factus vel quoties dolo quid commisit, toties obligatur: ne ex suo dolo vel cum damno alterius commodum sentiat.

l. 206. de R. I.

§. 5

Quando citra consensum ex ipsa re seu ex quasi contractu nascitur obligatio etiam infans et furiosus obligatur. l. 46. ff. de obl. et act.

§. 6.

In quo pupillo ad et intellectus et consensus in eo adest naturalis obligatio affectus tamen huius obligationis jure nostro et sublatus quo ad ipsum pupillum non vero quod tertium qui pro pupillo intercessit. l. 127. ff. de. V. O.

Tit. 22.

Quibus modis tutela finitur.

§. 1.

Finitur tutella 1. cum pupilli vel pupillae pubertatem esse cepierint, masculi anno 14. foemina 12. anno completo. Tunc enim fiunt minores et curatores accipiunt.

§. 2.

Hodie eodem sterungs personae quae fuerunt tutores manere quoqs curatores solent, si velint.

non enim cogi possunt ut maneant §. 18. inst. de excusat. tut. vel cur

§. 3.

Finitur tutella (2. morte tamen naturali tutores et pupilli quam civili

§. 4.

(3. finitur tutella conditionis eventu et temporis lapsu.

Tit. 23.

de

Curatoribus.

§. 1.

Cura seu curatela est potestas administrandi bona illorum, quibus suis ob defectum aliquem prae esse nequeunt, autoritate publica constituta

§. 2.

Constituuntur curatores ab iisdem magistratibus, a quibus et tutores.

§. 3.

Non solum minores, sed et furiosi, mente capti

Prodigi, muti surdi et qui perpetuo morbo laborant, quam vis majorennes sint; curatores accipiunt.

§. 4.

Moribus nostris adolescentibus etiam invitis dantur curatores. Refrom petit. de anno 1577. t. 32.

Tit. 29.

De Satisfactione tutorum vel curatorum.

§. 1.

Satis datio et cautio, quae fit datis fide jussoribus de indemnitate pupilli.

§. 2.

Possessores immobilium non satis dant. L. 25 pr. ff. qui satis dan. cog. cap. eorum autem bona tacite pupillo sunt oppignorata.

§. 3.

Si plures dati tutores, illequeret tutellam qui cautionem offert aut quem major pars vel sors elegerit.

§. 4.

Actio tutelæ directa datur pupillis adversus tutores. actio ~~ex stipulatu in fide jussores~~ utilis negotiorum gestorum datur in curatores. actio ex stipulatu in fide jusores. subsidiaria demum in magistratus qui non idoneam à tutore cautionem exegerit.

Tit. 25.

de

Excusationibus tutorum vel curatorum

§. 1.

Tutela et munus publicum, quod quisq; civium, etiam in vitio subire cogitur, nisi iusta excusatione se ab illo liberet.

§. 2.

Causæ justæ, ob quas quis à tutela liberari intendit, sunt.

1mo Numerus quinq; librorum superstitum quales etiam habentur, qui pro republica ~~ced~~ ceciderunt.

2do ad ministratio rerum fisci.

3tio absentia rei publicae causâ

4to potestas seu functio magistratus.

5to lis cum pupillo.

6to tria onera tutelarum.

7mo paupertas extrema.

8tavo valetuto adversus propter quam quis non suis quidem rebus praeesse potest.

9no ignorantia liberorum; si concurat praesertim imperitia negatorum.

10mo inimicitia capitalis cum patre pupilorum

11mo si quis a patre pupilorum controversiam status passus fuerit.

12mo aetas nimis provecta, si quis major septuaginta annorum.

13tio Militia tam secularis quam sacra, si minorum quis sit clericus.

14to professio artium liberalium, quando minorum quis publica docet, in academiis

et imnasijs: doctores autem quatales non excusantur.

§. 3.

Excusatio et alegandа coram magistratu, qui aliquem tutorem constituere vult: si vero illa negicitur, tunc potest appelari.

§. 4

Moribus nostris ex ores sunt sub curatella mariti. Carpz. p. 2. const. 25. & def. 29.

Tit. 26.

De Suspectis tutoribus.

§. 1.

Suspectus tutor et qui non ex fide tutelarum gerit.

§. 2.

Postulantur tanquam suspecti tutores cuius cunq; generis.

§. 3.

De suspecti crimine cognoscit magistratus quilibet qui habet jus dandi tutores.

§. 4.

Accusantur à parentibus et cognatis suspectorum

item à mulieribus honestis et ab extraneis quibus Tibet: non vero à pupillis ipsis.

§. 5.

Minores possunt ipsi curatores suos ut suspectos accusare adhibito tamen consilio proximorum cognatorum.

§. 6.

Durante processu inquisitionis interdicitur tutori administratio bonorum pupilli.

§. 7.

Sus pectus remotus ob dolum fit infamis non vero, si ob culpam solum removeatur.

Lib. 2. Tit. 1.

De
Rerum divisione et aquirendo ipsarum dominio.

§. 1.

Didimus in libro primo jus personarum sequitur nunc jus rerum quid in genere deffinitur moralis facultas jure quesita, circa res aliquid habendi vel agendi.

§. 2.

Hoc jure rerum est jus in re vel jus ad rem.

§. 3.

Jus in re seu relatio est, quod res ipsa nobis devincta est hinc actionem realem producit, sive quaren persequimur.

§. 4.

Juris in re communiter quinq; recenseriis species: Dominium. Possessio servitus. Pignus et jus hereditarium

§. 5.

Jus ad rem est, quo personam ad rem prestandam habemus obligatum dicitur uno nomine obligatio, et producit actionem personalem

§. 6.

Res vel sunt in patrimonio: i.e. in commertio privatorum, vel extra patrimonium i.e. extra commertium nostrum habentur.

§. 7.

Res extra patrimonium sunt res communes res publicae res universitatis et res nullius.

§. 8.

Res communes dicuntur quarum usus jure gentium omnibus patet: proprietas vero est nullius

ut sunt aër aqua profluens mare, et per hoc litore maris.

§. 9.

Sciu modi res non omnem resspuunt aquisitionem sed totalem tantum per partes enim aquiri possunt.

§. 10.

Res publica sunt, quarum usus patet omnibus civibus pro proprietas vero populo et quasita. e.g. flumina et portus.

§. 11.

Quæ cum in statu populari sunt pupilli illa in statu monarchico sunt principis. Sinc et hodie flumina ad superioritatem territorialem pertinent et regalibus annumerantur. 2. feud. 56.

§. 12.

Res universitatis sunt, quarum proprietas et cura ad cuius universitatis vel civitatis, usus vero ad omnes pertinet qui sunt ejusta universitate. seu: usus vero et civium communis. ut balnea. pascua communia.

§. 13.

Sub his discernenda sunt bona quæ ita in ~~patrimonio~~ patrimonio.

Civitas vel alterius universitatis sunt, ut ex eorum reditibus expensis necessariis ad communem civitatis utilitatem fiant. Struv. jur. priv. lib. 2. tit. 1. §. 8. illa quae ad ad dominum et quo ad usum sunt reipublicae et vocantur alias res fiscales. l. 2. §. 7 ff. ne quid in loc publ.

§. 14.

Res nullius sunt res divini juris; nimirum res sacra religiosa et sancta.

§. 15.

Ab his differunt res nullius quae quidem in praesenti nullius sunt, tamen alicui fieri possunt, ut ferae bestiae thesaurus.

§. 16.

Res sacra sunt, quae vitae perpetitices: aut per antistitem cuiusq; loci Nov. 67. C. 1. Nov. 131. c. 7.: Deo consecratae sunt ut aedes sacrae vasa aurea et argentea et alia donaria.

§. 17.

Haec res sacra regularitur alienari non possunt §. 8. inst. h. t. excepta causa redemptionis captivorum l. 21. C. de SS. Eccles. item qs cervis alieni, quo ecclesia praemitur. Nov. vi 20. cap 10.

§. 18.

In ecclesijs protestantium res sacre sunt quæ ad negotia sacra perpetuo destinatæ et applicatæ ubique autoritate eius cui superioritas territorialis, et vigore cuius jus episcopale competit, Ecclesia ædificantur reparantur altaria extruuntur et alia parantur, deque ducuntur et consecrantur. Struv. Exerc. 3. t. h. 70

§. 19.

Ab hisce rebus sacris differunt bona ecclesiastica quæ non immediate cultui divino inserviant ut res sacræ sed ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ et aliam piam causam spectat.

§. 20.

Et hæc bona ecclesiastica possunt alienari, tribus scilicet hisce observatis: ut non ex causa alienationis ad sit sufficiens. ut eius cognitio precedat Carpz. Juris prud. consist. lib. 2. defin. 300. 8 et seqq.

§. 21.

Res religiosa apud romanos appellabatur locus ubi quis mortuum intulit §. 9. inst. h. t.

§. 22.

Cum vero in diversis locis corpus unum sepultum sit. ille tamen locus religiosus fit. in quo caput conditum et. l. 44. de relig et sumt. forte totus homo in capite et vultu sit.

§. 23.

Res sanctæ dicuntur, quæ sanctione aliqua ab injuria hominum munitæ sunt, ut muri et portæ civitatis. l. 8. et 22. ff. de divis. rer. et qualit.

§. 24.

Hodie muros aut portas civitatum transcendentium pœna non et capitalis, sed pro notione circumstantiarum arbitraria: nisi quis animo hostili transcendat pacemq; violet. Carpz. pr. crim. p. 1. qu. 90. n. 24.

§. 25.

Huc usq; de rebus extra patrimonium. in patrimonio sunt. sunt omnes res quæ singulorum hominum propriæ fieri possunt. §. 22. inst. de r. d. Sed quarum dominum vel jure gentium vel jure civili jam acquisitum et autem etiam acquiri potest.

§. 40.

Si quis autem dotâ operâ in alieno fundo Thesaurum invenirit, totus domini vel fisci est. l. un. C. de thesaur.

§. 41.

Accessio est vel simplex vel mixta.

§. 42.

Simplex est vel naturalis vel artificialis seu industrialis.

§. 43.

Naturalis, quæ fit sola natura operatione. Ad hoc spectat fœtura animalium, alluvio, circumluvio seu insulæ acquisitio, et alluvionis retatio.

§. 44.

Industrialis provenit ex sola industria hominis. cuius species sunt: specificatio intextura, confusio commixtio, ædificatio, scriptura, pictura, quibus adjicitur jure pondectarum examinatio, et adplumbatura.

§. 45.

Mixta accessio est quando et natura operatione et simul ad facilitâ hominis industriâ aliquid ex nostrâ acquirimus. Eius species sunt plantatio et satio.

§. 46.

De fœtura animalium regula obtinet: Quæ

Quæ ex animalibus dominio tuo subiectis nata sunt, jure naturali tibi acquiruntur. §. 19. ff. 7.

§. 47.

De alluvione tanquam secundæ accessionis naturalis specia hac regula locum habet: Quod per alluvionem agro tuo flumen adjecit tibi acquiritur. §. 20. inst. h. t.

§. 48.

Et autem alluvio incrementum latens quo alii quid agro nostro ita gradatim adicitur, ut intelligi non possit quantum quo quo tempore momento adiciatur.

§. 49

Quod si quis fluminis partem terræ vicino detruncaverit et meo agro adjecerit, mea non fit nisi accrescendo: Si nimirum arbores, quas secum trahit, in meo fundo radices egerint. §. 21 h. t.

§. 50.

Et. tunc tamen priori domino. concedituc actio in factum ad estimationem consequendam. l. 2. §. 3. ff. de rei vindic.

§. 51.

Insula in flumine nata, si quidem medium

partem fluminis tenet, ad eos pertinet, qui prope ripam prædia possident, pro modo latitudinis cujusq; fundi, quæ prope ripam est. Quod si alteri parti proximior sit, eorum est tentum, qui ab ea parte prope ripam possident prædia.

§. 52.

Hodie insulas privatis planumq; non adquiri sed ad Principes pertinere asserit Gryphiander de insulis cap. M. 12. et 23.

§. 53.

Si insula ita nata fuerit, ut agrum alicujus circumfluat aqua, tunc ager prioris Domini permanet. §. 22. inst. h. t.

§. 54.

Si naturali alveo in universum derelicto flumen ad aliam partem fluere cœpit, prior alveus eorum est, qui prope ripam eius prædia possident pro modo scilicet latitudinis cuiusq; agri, quæ prope ripam est.

§. 55.

Alveus est fossa, per quam flumen labitur. l. 1. §. 8. ff de flumin.

§. 56.

In incolatu sola fundi speciem et proprietatem non mutat, sed recedente aqua eius manet, cuius fit. §. 24. inst. h. t.

§. 57.

Hactenus de accessione naturali. Sequitur industrialis, cuius species §. 44. iam dum enarrata.

§. 58.

Specificatio et confectio novae speciei.

§. 59.

Ex propriâ materiâ facta species eius et qui eam fecit.

§. 60.

Ex alienâ materia, si quis novam speciem fecerit mala fide, species ad materiae dominium pertinebit: si bonâ fide eius dominus fit, qui illam confecit si nova illa species ad priorem materiam reduci non possit sivero possit, materia si ei valet forma.

§. 61.

Si partim ex suâ, partim ex alienâ materiâ speciem quis fecerit Dominus et qui fecit. pretium tamen à faciente et restituendum pro materiâ alienâ.

§. 62.

De specificatione accessoriâ, e.g. si quis alienam purpuram vestimento suo intexerit regula obtinet: Accessorium cedit suo principali.

§. 63.

Potest tamen in facta actio ad estimationem pur pura ad versus eum, qui purpuram vestimento suo intexit.

§. 64.

Confusio et corporum liquidorum aut liquae factorum coniunctio.

§. 65.

Commixtio et coniunctio materiarum aridarum vel corporum in unum aurum.

§. 66.

Quoties diversorum Dominorum res liquidae confunduntur, toties fiunt communes: sive casu id factum sive data operâ.

§. 67.

Quoties diversorum Dominorum res aridae commiscentur casu, vel sine alterius voluntate; toties non reddunturque communes; sed alterij contra gesserit rem in rem actio pro modo frumenti cuiusque, competit. l. 5. ff de V. V.

§. 68.

Omne, quod solo inedificatur, solo cedit. §. 29. inst. de R. D.

§. 69.

Si quis in suo solo ex aliena materia edificaverit tunc quidem edificans totius aedificij Dominus efficitur: habet tamen materiae Dominus actionem de tigno iuncto indigitum. l. 6. ff ad exhibend.

§. 70.

Hodiernis moribus solum singulum restituendum venit: nisi actor singulare interesse probare possit.

§ 71.

Si quis ex alieno solo ex sua materia edificaverit, illius fit domus cuius et solum et Aedificans tamen ingenuus vel per exceptionem retinere vel per actionem petere posset.

§. 72.

Plante solo cedunt si in fundo radices egerint

§. 73.

Arbor confinium arbor posita si etiam in vicini fundum radices egerit, communis sit. §. 31 instit h. t.

§. 74.

Sata solo cedunt. §. 32. inst. h. t. quia fructus non iure seminis et jure solo percipiuntur.

§. 75

Scripta carte cedunt. §. 33. h. t. hodie carta cedit scripture

§. 76.

Tabula cedit picture. §. 34. inst. h. t.

§. 77.

Fructus sunt accessiones rei. hinc et de his hoc loco in materia acquisitionis per accessionem tractatur.

§. 78.

fructus sunt vel naturales vel civiles. naturales vel simpliciter tales, ut fetus animalium hoc genus vel industria hominis admixta, hinc industriales ut oleum, vinum, frumentum civiles, qui accessione

regi proveniant, ut usure pecuniarum, pensiones adi, um.

§. 79.

Hac quod fructus ratione essentia. Duo consistentium sunt vel percepti vel percipiendi. percepti sunt vel existentes vel consumpti.

§. 80.

Bonae fidei possessor fructus consumptos restituere non tenetur. §. 38. h. t. quos autem non consumpsit superveniente domino restituit l. 22. C. d. R. V.

§. 81.

Malae fidei possessor omnes fructus sive ad hunc existent sive consumpti sunt restituere cogitur. l. 33. l. 62. §. ult. ff de R. V. deductis tamen seu repetitis impensis l. 5. C. de R. V.

§. 82.

Usu fructuarius nullos lucratur fructus nisi quos percepit. l. 2 ff. quib. mod. usus fr. amitt.

§. 83.

Jure saxonico, si vivente usu fructuario seminatum quidem, non dum tamen rastratum et tunc mensis ad heredes usufructuarii non pertinet, sed illis solum restituendi sunt sumptus in culturam et sationem factis. Carpz. p. 3. C. 32. def. 22. si vero ante mortem usu fructuarii ager jam non fuerit rastratus mondir recht brauchs Die aber hat sie sich tunc heredes

usu fructuarij ad huc fructus percipiunt. Carp. q. 1. C. 5. def. 21. et q. 3. const. 32. def. 5.

§. 84.

Qui pris usum fructum habet in locum de mortuorum cognitum ex facto submittere debet §. 38. inst. h. t.

§. 85.

Ad traditionem nunc alterum apprehensionis speciem quae in §. 29. derivativa dicebatur, fit progressus. et autem traditio dicitur possessionis.

§. 86.

Requiritur ad traditionem (1. voluntas tradentis (2. potestas in transferente. (3. ut sit res quae possit transferri ad dominio (4. ut fiat traditio justa causa praecedente

§. 87.

Traditio tempore se quam peralium fieri potest. §. 42. inst. h. t.

§. 88.

Traditio per alium dicitur traditio longa manu vid. l. 79. ff. de solut.

§. 89.

Quando vero res jam pra existit penes acquirentem, ibi praecedente titulo sola domini voluntate transfertur dominium, et haec traditio brevis manus dicitur. l. 77. ff. de l. V. veluti si quis rem tibi commodatam postea vendit quam vis enim ex ea causa tibi antea non

fuerit tradita eo tamen ipso quod venditur postea ga-
bitur tuum esse sibi ab eo ipsum ubi acquirit proprietas; perinde
ac si eo nomine tibi tradita fuisset §. 93 inst. h. t.

§. 90.

Ubi autem signum rem tradendam designans traditur
ibi traditio et symbolica e. g. si quis merces in horreo
depositas vendiderit et claves horrea tradiderit
emptori §. 94. h. t.

§. 91.

Potest etiam traditio fieri in personam incertam e. g.
missilia jaciendo in vulgus §. 95. inst. h. t.

§. 92.

Res pro derelicta habita cedit occupanti §. 96. inst.
h. t.

§. 93.

Nec tamen pro derelictis habenda quae in tempestate
decumbente nivis causa ejiciuntur hoc enim dominorum
permanet nec res ubi da currente non intelligentibus
dominis de cubiculo inter relictos nuncupando sunt tolle
inveniens et occultans pro ratione circumstantiarum
puniatur vid. Carpz. prac. crim. part. 2. qu. 86. N.
12. et sepp.

Tit. 2.

de

Rebus corporalibus et incorporalibus

§. 1.

Res quæ in patrimonio nostro sunt vel sunt corporales vel incorporales.

§. 2.

Res corporales sunt quæ suâ naturâ tangi possunt. e. g. ager, homo, vestis

§. 3.

Res incorporales sunt quæ sua natura tangi non possunt sed formam ac esse suum aliunde habent ut servitutes obligationes iuris ditio sive res incorporales sunt relationes seu qualitates quædam morales quas ius circa personas et res corporales. Servio. Juris pr. lib 2. tit. 1. §. 1.

§. 4.

Res corporales sunt vel mobiles vel immobiles.

§. 5.

Immobiles vel natura tales vel extensione hominum civiliter tales ut lecti indivisorij publicis per sectui usus gratiâ consistentes per lich. 3. concl. 30. n. 23. non tamen pelvinaria et lintea omina sed et merces in tabernis cragh voces, quæ ad effectum cautionis habentur pro immobilibus. meo. p. 8. decis 30 f.

§. 6.

Res incorporales propria nec mobiles sunt nec immobiles æstimantur autem ex suo subiecto cui inherent ita, ut si hoc sit mobile etiam iste accensentur rebus mobilibus.

Immobilibus autem equi parentur res incorporales quae rebus immobilibus inherent et rationem earundem consequuntur

Tit. 3.

De servitutibus praediorum.

§. 1.

Sunt In numero rerum incorporalium sunt quoque servitutes seu jura praediorum urbanorum et rusticorum.

§. 2.

Servitus est jus in re aliena alteri constitutum quo dominus in commodum alterius aliquid poti aliquid in suo aut non facere tenetur.

§. 3.

Servitus illa est personalis vel realis si personae dicitur dicitur personalis si regi sive praedio tunc dicitur realis

§. 4.

Realis iterum dividitur est aut praedii rustici aut praedii urbani et hinc servitutes vel urbanae dicuntur vel rusticae prout praedium dominans cui scilicet deservitur est vel rusticum vel urbanum.

§. 5.

Praedium rusticum est quod ad usum percipiendorum fructuum seu pecudum et agri culturae causa habetur.

§. 6.

Praedium urbanum est quod vis aedificium habitandi causa comparatum sive in pago sive in civitate situm sit.

§. 7.

Iter vin substrig. fus gfadt est servitus realis eundi ambulandi hominis per vicinium praedium ad nostrum ipsius praedij causa tit. de servit. pred. rust.

§. 8.

Actus vectrix est ius agendi jumentum vel vehiculum per fundum alienum.

§. 9.

Via est ius eundi ~~ab~~ ambulandi agendi item ligna et lapides transferendi per praedium alienum certam atque determinatam habens latitudinem.

§. 10.

Videlicet latitudo viae octo pedum est in porrectum et pedecim. in anfractum tit. 8. ff. de servit. pred rust.

§. 11.

Agitur autem hic de via privata per agros privato non concessa publica enim (öffentliche Landt strasse.) huc non pertinent, ut pote cuius solum est publicum et omnibus sine ulla servitute patet.

§. 12.

Aquæductus est jus aquam ducendi per fundum vicinum ad utilitatem sui fundi l. 1. ff de servo pred. rust.

§. 13.

Haustus est jus aquam ex privato vicini flumine vel puteo ad vicini prædij usum hauriendi.

§. 14.

Pecoris ad aquam appulsus est jus pecora prædij mei ad vicini fundi fontem vel aquas equandi ubi concessa abiendi.

§. 15.

Jus pascendi est quod in prædij urbani jus in alieno fundo pascendi pecora prædij nostri.

§. 16.

Servitus urbana est quæ in prædij urbani utilitatem est constituta.

§. 17.

Servitus oneris ferendi est jus quo paries vel columna vicinionus ædificij nostri ferre et sustinere tenetur l. 33. de servit. pred.

§. 18.

Hic serviens parietem vel columnam non reficere tenetur l. 33. ff. de servo urb. pred. sed cultura autem ædificij hujus paries reficitur ad prædium dominorum pertinet l. 8. ff. servit. vindic.

§. 19.

Servitus tigni immittendi, dicitur tigum urere, et jus habendi trabem vel aliam partem ædificij in vicini pariete.

§. 20.

In hac specie hoc minus et quod dominus servitutis gradij ad refectionem non teneatur. l. 5. ff. si servit. vind.

§. 21.

Servitus stillicidij recipiendi dicitur tigum stillicidij, et jus, quo vicinus patiebat, ut aqua pluvia de tecto nostro in aream suam stillatim cadat. l. 20. ff. de serv. præd. urb.

§. 22.

Servitus fluminis recipiendi et jus quo vicinus tenetur aquam collectam ex pluvia et per cloacas instar fluminis profluentem ex nostris ædibus suscipere.

§. 23.

Servitus cloacæ et jus, quo quis colluvien sordidam in suâ areâ collectam in vicini aream immittit. l. 1. §. 26 de cloac.

§. 24.

Servitus altius tollendi et jus, per quod vicino ea lex imponitur, ut teneatur ædes suas altius tollere aut parietem elevare pro commodo vicini domus.

§. 25.

Citra hanc legem vicino impositam facultas altius tollendi servituti non recte adscribitur cum cuique liberum sit, domum suam reficere, et parietem elevare Perez. eroten. Inst. tit. §. 1. n. 7.

§. 26.

Servitus altius non tollendi et jus prohibendi ne vicinus ultra certam mensuram altius aedificet. itaque contra naturalem libertatem, quae permittit facultatem aedificandi ad libitum.

§. 27.

Servitus luminum et jus, quo vicino fenestras in vicino pariete, vel communem, imponere licet. l. 4. l. 16. ff. de serv. praed. urb.

§. 28.

Servitus ne luminibus officiatur, et jus prohibendi, ne vicinus fenestras in nostra pariete factas contra aedificando vel arborem ponendo obscurat.

§. 29.

Servitus prospectus et jus prospiciendi in alterius praedium seu hortum. l. 12. l. 16. de servit. urb. praed.

§. 30.

servitus, ne prospectui officiatur, et ius prohibendi, ne liberio in quaevis loco prata et amenus prospectus impediatur l. 23. de serv. urb. praed.

§. 31.

Constituuntur servitutes vel officio judicis diversorijs, ~~vid~~ vid. struc. paris. pr. tit. 2. tit. 5. §. 1. vel voluntate domini per pacta, aut per ultimam voluntatem §. 4. inst. h. t. acquiritur quoq; servitus longi temporis praescriptione, l. fin. C. de long. temp. praescr. jure saxonico indifferenter triginta annorum et diei Syrisiq ~~[illegible]~~ Jahr Jahr und Tag. Carpz. part. 2. const. 4. def. 8.

Tit. 4.

de usufructu.

§. 1.

Sequuntur nunc servitutes personales usus fructus, usus et habitatio.

§. 2.

Servitus personalis est jus, quo praedium alienum alterius personae servit.

§. 3.

Usus fructus et jus alienis rebus utendi, fruendi salva rerum substantia.

§. 4.

Constituitur usus fructus vel lege ut patri in bonis adventitijs, vel ab homine, cogn. vel domino; vel qui et loco domini bonae fidei possessore. l. 10. §. 1. de public. in rem act.

§. 5.

Res quibus quis utitur fruitur, debent esse alienae. Res enim propria mihi non servit; sed ea utor jure dominij.

§. 6.

Sic et res in quibus constituitur usus fructus ipso usu non debent consumi, sed salva debet post suum superesse ipsarum substantia.

§. 7.

Si tamen rerum usu consumptibilium, ut vini olei frumenti pecuniae constituitur usus fructus tunc hoc fiet accedente cautione, ita ut estimatis rebus satisfaciat usus fructuarius, de rebus ejusdem bonitatis et quantitatis proprietario restituendis si finito usu fructu deliter in possessione maneat; et vocatur tunc talis usus fructus quasi usus fructus

§. 8.

Finitur usus fructus (1.) morte usu fructuarii (2. elapso tempore praestituto. (3. maximâ et media capitis diminutione. (4. non utendo per tempus. 10 omnorum inter praesentes, 20. inter absentes in rebus soli in rebus vero mobilibus per triennium. l. penult. C. de servit. (5. cedendo dominio proprietatis. (6. consolidatione, quando proprietas et usus fructus ad unum advenit. (7. rei interitu totali. l. 5. §. 2. quib. mod. usus fr. amit.

Tit. 5.

Usu et habitatione.

§. 1.

Usus et jus alienis rebus utendi, pro necessitate ad usum quotidianum, ita ut maneat salva rei substantia l. 1. l. 2. ff. h. t.

§. 2.

Iisdem illis modis, quibus usus fructus constituitur etiam nudus usus constitui solet et iisdem quoque illis modis ~~finitur~~ finitur, quibus et usus fructus desinit.

§. 3.

Usus locari nequid, nisi alias usuario plane forte in utilis hoc enim usus habetur pro usu fructu legato vid. Carpz. p. 3. const. 13. def. 4.

§. 4.

Cui usum servi vel jumenti habet, ipse tantum jus uti potest; non vero ad alium jus suum transferre. §. 3. inst. h. to.

§. 5.

Habitatio et jus inhabitandi ædes alienas salva ipsarum substantia.

§. 6.

Hoc jus etiam alijs locari potest. §. 5. inst. h. to

Tit. 6.

De usu capionibus et longi temporis prescriptionibus.

§ 1.

Usu capio et ad ratio domini per continuationem possessionis temporis lege definiti l. 3. ff. h. to.

§. 2.

Requisita usu capionis sunt (1. bona fides (2. justus titulus (3. res non prohibita (4. rei traditio (5. tempus legitimum.

§. 3.

Bona fides consistit in opinione, quae quis eam, a quo rem accepit, dominium fuisse, adeoque iure rem suam esse credit, et alienam esse ignorat.

§. 4.

Justus titulus est causa possessionis ad transferendum dominium habilis. ut emptio, donatio, permutatio,

§. 5.

Res non prohibita sive natura sui, ut res sacra, religiosa: hæc enim sunt extra patrimonium, et sic in dominio singulorum esse nequeunt: sive ab inhærens vitium, ut res furtiva.

§. 6.

Legi traditio, per quam incepit, possessio sine possessione enim non continet usucapio. Debet autem esse possessio continua et non interrupta.

§. 7.

Item jus lege definitum et triennium quo ad res mobiles. quo ad ~~mo~~ immobiles, decennium inter præsentes; vicennium inter absentes.

§. 8.

Secundum jus saxonicum res mobiles anno, in Fahr und Tag, i. e anno uno sex septimanis et tribus diebus Landt Recht. lib. 1. art. 28. ——— immobiles vero triginta annis cum quinquenti saxonico i. e. 35 annis. sex septimanis et tribus diebus præscribuntur Lan Rt 2. lib. 1 art 29.

§. 9.

Res furtiva ne quidem tempore decem vel viginti annorum usu capi possunt §. 2. inst. h. t. præscribunt

* tamen res furtiva longissimi temporis lapsu, triginta videlicet annorum spatio. l. 40. C. de praescr. 30. vel 40 ann. et iure saxonico 31 annis. 6 septimanis et tribus diebus Carpz. p. 2. c. 3. def. 16.

§. 20.

Praescriptionum duo sunt genera: altera praescriptio est, quae usucapioni equipparata l. unic. de usucap. transform. adeoque et modus acquirendi dominium regiae non domino bona fide et iusto titulo accepta per continuationem definito tempori ~~possessionem~~. Altera praescriptio in specie dicta et modus eliendi ius alienum illud quo alter contra eum, a quo petit negligenter per tempus lege definitum non fecit usus, cum uti debuisset et oppositisset. et sic praescriptio sumitur pro exceptione.

§. 21.

~~Sic res~~ Sic heres qui bona fide rem alienam in hereditate repertam possidet, quamvis bona fides defuncti defficiat, non computato tempore, quo defunctus possedit, longissimo temporis eiusdem modi rem praescribit arg. l. 4. tit. C. de praescr. 30 vel 40. annor. struv. Jurisp. pr. lib. 2. tit. 2. §. 19.

§. 12.

res fiscales, nec non patrimoniales principis 40. omnis praescribuntur. l. fin. C. de fund. patrim. l. 4. C. de bon vacant.

§. 13.

Sic et bona civitatis, nec non ecclesiarum et aliorum piorum locorum res immobiles 40 omnis praescribuntur. l. 9. de usucap. aut. h. quas actiones. C. de SS. Eccl. Nov. 131. c. 6.

§. 14.

Juxta saxonico ad praescribenda bona civitatis sufficiunt 30. anni omnis et dies modest. pist. vol. 1. consil. 12. n. 12. ad praescriptionem bonorum ecclesiasticorum immobilium. etiam quadragintia omni requiruntur. Carpz. p. 2. const. 5.

§. 14.

Praescriptio immemorabilis et in qua nulla bona fide nullus titulus, nulla rei qualitas attenditur sed tantum, rem vel jus esse ne locum tempore cuius initij memoria non extat. l. 23. C. de SS. Eccles.

§. 16.

Haec praescriptio non debet confundi cum centenaria. Potest enim centenaria, quae tamen non statim et immemorabilis et potest dari immemorabilis praescriptio quae tamen non et centenaria. Vid. Carpz. p. 2. const. 1. def. 7.

§ 17.

Necessaria et hac praescriptio, quotiies nulla praeceden-
tium sufficit. v. g. in regalibus quorum sunt jus
collectandi, confiscandi, metalla fodiendi. Haec ob
inferioritatem contra superiores nec quidem longissimo
tempore praescribi possunt; sed requiritur tempus
immemoriale. Carpz. part 2 const. 3 def. 29. aliud
dicendum, si quaestio sit inter status imperio vel
immediatos, hi enim iure communi inter se gaudent.

§. 18.

Interrumpitur usucapio, quando possessio non et
quieta, et dicitur usurpatio: haec enim et usu
capionis interruptio. l. 2. ff de usurpat.

§. 19.

Usurpatio illa vel et naturalis vel civilis na-
turalis, quando quis possessionem ipsam amittit.
Civilis quae in specie vocatur interpellatio, quando
alicui vel judicialiter vel extra judicialiter jus
possidendi in dubium vocatur.

§. 20.

Sic quoque non currit praescriptio contra pupillum. l. 3. C. de
praescript. 30. ann. contra minorem vero currit, sed
gaudet sed gaudet hic beneficio restitutionis in integrum
l. un. C. si adv. usu capion.

Tit. 7.

De donationibus.

§. 1.

Sequitur aliud genus acquisitionis, nimirum Donatio, qua est actus, quo aliquid ex liberalitate in alterum transfertur.

§. 2.

Donationum duo sunt genera; vel mortis causa vel inter vivos.

§. 3.

Mortis causa donatio est, qua quis facta mentione ac in eventum secuturæ suæ mortis coram quinq; testibus in alterum consentientem et accipientem aliquid confert. l. 29. l. 32. de mort. caus. donat.

§. 4.

Testes adhibiti non equidem debent esse rogati; imo et mulieres adhibi possunt. Carpz. p. 3. const. 1. def. 30.

§. 5.

Jure saxonico mortis causa donatio omnium bonorum coram notario et testibus non valet: sed debet fieri coram Judice. vel Judici insinuari. Carpz. p. 3. const. 1. def. 23. et 27.

§. 6.

Si donans non sit præsens, alius nomine ejus donationem accipere debet. l. 38. de mort. caus. donat.

§. 7.

Expirat donatio mortis causa, quando donatarius ante donantem moritur. l. 42. §. fin. ff. h. t. item, quando donans reconvalescit seu liberatur periculo. §. 1. h. t.

§. 8.

Revocatur quoq donatio mortis causa, si donatorem donationis genituerit. §. 1. inst. h. t.

§. 9.

Donatio inter vivos et gratuita reiicite in alterum accettandom animo nunquam revocandi et libertate facta collatio.

§. 10.

Requisita huius donationis sunt. (1. et donans voluntatem donandi verbis vel facto declarat. l. 7. l. 8. C. de rebat. (2. ut facultatem habet donandi l. 12. C. de donat.

§. 12.

Si donatio haec inter vivos excedat quingentos solidos seu mille folles judici insinuanda, et ab illo confirmanda et alias in ea. quod excedit istam summam quingentorum solidorum non valet. l. plenis. §. ult. C. de donat.

§. 12.

Sunt tamen quaedam genera donationum, quae

et citra insinuationem valent, ut si (a) donatio à Principe in aliquem sit collata. l. 39. pr. (b) d. t. aut aut facta principi. Nov. 87. c. 2. item (2) ad redemptionem captivorum. l. 36. pr. (c) de ann. donat. vel (3) ad refectionem Domus incendio vel ruina sublata. d. l. 36.

§. 23.

Jure Saxonico et hoc speciale, quod donatio semper immobilium debeat fieri coram iudice rei sitae. Carpz. §. 2. const. 22. def. 19.

§. 24

Revocatur hac donatio, vel ex parte, i.e. usque ad legitimam; si scilicet liberis vel parentibus, vel eiusmodi casu fratribus illa non sit relicta: et quidem sit; revocatio per querelam inofficiosae donationis. l. 7. (c) de inoffic. donat. vel in totum tum ob superveniens liberorum, qui post donationem donatori nascuntur. l. 8. (c) de revocant. donat. tum in gratitudinem donatoris. l. ult. (c) de revoc. donat.

§. 25.

Donatio propter nuptias et contractus, quo à marito aliquid uxori indotis illatae securitatem constituit, class. pign. vor. machtnes.

§. 16.

Non autem maritus aliquid uxori tradit, quin potius donatum propter nubtia retinet eoque utitur; sive sit pecunia sive fundus sed habet solum mulier in re donata hypotecam durante matrimonio, nec maritus eam alienare potest. Gn. de Lynker. anot. ad inst. h. te §. 3.

§. 17.

Quemadmodum verò dos soluto matrimonio reddit ad uxorem l. 30 ff solut. matrim. ita et contraria donatio propter nubtias ad mantum, eoque defuncto, ad ad eius heredes revertitur, l. 18 C. de donat ante nubt. Nisi pactum expressum, vel statutum, aut consuetudo aliud suadeat. Carpz. p. 2. const. 42. def. 2. N. 8.

§. 18.

Differt. à donatione propter nubtias dotalitatem, das Bis gedinge mittheil. quod plerumque inter conjuges nobiles usitatum et et usus fructus, quem maritus in parte bonorum suorum, seu in praedio quodam constituit uxori sua, ut ea vidua facta, ad dies vitae tali utatur fruatur.

§. 19.

Et quidem ratione dotis illata quadruplum in redibus ipsi post mortem mariti conceditur, ut et fundo

gresstetur. Videlicet mille taleros ab uxore illatos. tausent taler zingebracht von der frauen marito restituit cum mille taleris donationis grobter nothias mit tausent taler wider lagt, oder gegen stirt: Haec duo milia thalerorum gariunt reditus uxori quando vidua facta et, quod omnis ducentorum taleronum ex tragen der mitwe jerlich geri fundt taler zinsenstr vel vidua certum aliquod praedium, ut eo loco dotalitij utatur, concediter vid. struv. Jurris pr. lib. 2. tit. 8. §. ult.

§. 20.

Absorbitur autem dos à dotalitio, nec mortua vidua ad heredes ejus revertitur, sed in feudo apud mariti successores manent. Carpz. p. 2. const. 42. def. 3. Quod si vero ipsa matrimonium aliquod in cat, non vir dm widtum stondt garrickt. tunc solum illata ex feudo restituitur Jn. de Lynker. anot. ad. jus feud. cap. 14. §. 12.

Tit. 8.

Quibus alienare licet vel non licet.

§. 1.

Effectus Dominii et alienatio, quae definitur,

Quod sit omnis actus, per quem dominium transfertur.
l. 1. C. de fund. dot.

§. 2.

Rei cuiq; et dominus, habet quoq; liberam rei sua alienationem: cum sua quisq; rei sit moderator et arbiter. l. 21. C. mandat.

§. 3.

Hoc quidem regulariter verum et, nisi alius jus etiam habeat in re vel arbitrium. aliut ato, tatore vel alege, vel per conventionem aliquo modo sit ~~scriptum~~ circum scriptum.

§. 4.

Hinc et in hoc titulo octavo huius regulæ tres dantur exceptiones. Prima et in fundo dotali ubi dicitur: Maritus quamvis constante matrimonio sit dominus fundi dotalis, tamen eum alienare non potest. pr. inst. h. t.

§. 5.

Moribus hodiernis, et præsertim saxonicis, valida et alienatio rei dotalis immobilis amonito facta si mulieris eiusq; curatoris consensus accedat,

a causa cognitio et decretum magistratus interveniat Struv. Exerc. def. ad ff 30. t. h. 22. Cargg. §. 2. const. 25 def 22. Schilter Exerc. ad ff. 36. th. 95. et 96.

§. 6.

O signo ratio autem rerum dotalium pro debitis mobili tunc demum valida et, si renunciatum fuerit abusore Benefitio SCti Vellejani: Ante quidem renuntiatio alicubi juramento et corroboranda Vid: Cargg. §. 2. const. 26. def. 2 et lib. 5 resp. resp. 92.

§. 7.

Secunda excepto regula generalis et in signo nore convationoli ubi in §. 2. inst. h. to ex tot. Creditor signus ex pactione quamvis eius ea res non sit, alienari potest.

§. 8.

Imo. et si pactum de alienando non fuerit adjectum tunc quidem denunciandum et debitori, ut signus luat: hac autem de nuntiatione inter-posita, ad huc biennium secundum jus civile et expectandum, ante quam vendatur. Quod.

si emptor nullus veniat sententia judicis interveniente Creditor dominium signoris impetrat. l. fin. C. de jur. domin. impetr.

§. 9.

Illud vero bienium, quod jure justinianeo Creditori post denuntiationem exspectandum erat, ante quam signum vendere posset, moribus hodiernis non amplius observatur: Cum signora gravia subhastatione judiciali plerumque auctoritate distrahantur, et si alius emptor non extet, Creditori in solutum adjudicentur Carpz. § 1. const. 29. def. 136.

§. 10.

Si conventum ut signum non vendatur, trinâ vice denunciandum et debitori ut signum luat, et quam libet denuntiationem intercedere debent decem dies. Post quam trinam denuntiationem si luitio signoris à debitore facta sit, Creditori facultas concediturus signum distrahendi l. 4 ff de signor act.

§. 11.

Tertia ex electio regula generalis, alterum verò ex emptum eorum, qui et si domini sunt,

alienare tamen non possunt et in pupillo §. 2. inst. de eo quæ sic se habet: Neq; pupillus neq; pupilla ullam rem sine tutoris autoritate alienare potest.

§. 12.

Nec pupillo securè potest solvi, etiam si tutor adsit: sed requiritur decretum judicis l. 1. C. si adver. solut. Cod. §. 2. const. 23. de fo 3.

Tit. 9.

De quas personas cuiq; acquiritur

§. 1.

Acquiritur nobis dominia rerum non solum immediate per nos met ipsos; sed et per eos quos vel in patriâ, vel in dominicâ potestate habemus item per homines liberos et servos alienos, bona fide a nobis possessos.

§. 2.

Hodie per famulos nostros cæterus acquirimus quatenus operas suas nobis locant vel ex mandato nostro contrahunt præter has causas quando aliquid acquirunt, id sibi acquirunt.

§. 3.

Nec filius familias omnia patri aquirit sed pro
ratione peculij.

§. 4.

Peculium et quisilla pecunia quam filius fami
lias seu servus separatam habet à notione pa
ternis vel dominicis.

§. 5.

Quod servi habent peculium, unum erat et sim
plex: nam quidquid aquirebant hoc dominis
aquirebant. Filiorum verò familias peculius
aliud et muliere aliud paganum.

§. 6.

Militare, quod in militiâ vel occasione ejus qua
situm. Et hoc et vel castrense, vel quasi castrense.

§. 7.

Castrense peculium et, quod filius familias
ocasione militiæ armatæ aquisivit. Ut stipen
dia præda, item munera ad militiam proficis
scentia à parentibus et alijs data l. 11 de
Castrans peul.

§. 8.

Quasi castrense peculium et quod filius fa
milias ex officijs togatæ militiæ, velut ad voca
turâ sacerdotio artium liberalium professione, vel

vel occasione errandum legitimè aquisivit
Nov. 123. cap. 19.

§. 9.

Paganum peculium est quod extra militiam
aut extra contemplationem aliunde aquisitum.
et hoc est vel profectitium vel adventitium.

§. 10.

Profectitium, quod citra militiæ causam ex
patris profectum est, et filius ex inde habet.

§. 11.

Adventitium peculium est quod non è re patris
nec ex vera vel quasi militia sed aliunde filio
honestè advenit, vel ôx matre vel à cognatis
vel ex hereditatibus, vel ex donationibus vel ex
operis suis.

§. 12.

Hoc adventitium est vel regulare vel ordinarium
vel irregulare id est extra ordinarium.

§. 13.

Regulare in quo usus fructus competit patri;
filio autem solum pro proprietas l. 1. C. de bon
matern.

§. 14.

Cum petit hodie autem patri usus fructus in peculio

ad peculio regulari seu ordinario non amplius ad dies vitae, sed usquaedum liberi separatam instituant familiam oeconomiam. Carpz. p. 2. const. 20. deffin. 7. aut usquaedum nubias contrahant.

§. 25.

Irregulare ad peculium et quod tam quod proprietatem, quam usum fructum ad filium pertinet l. 6. §. 2. l. 7. C. de. bon. quae liber. et vou. 227. cap. 1.

§. 26.

Profectitium plano jure fictis et tam quod proprietatem quam usum fructum.

§. 27.

In castrensi vero et quasi castrensi peculio pater nihil juris habet sed tam proprietas quam usus fructus ad filium pertinet. l. 2. C. de castrens. peculi. l. fin. C. de inoffic. testam.

§. 28.

Hactenus tantisper admonuisse sufficiat quam, admodum singulae res nobis aquirantur legatorum enim et fidei commissorum jus quo et ipso singulas res aquirimus opportunius in superiori loco referuntur videamus nunc, quibus modis res per universitatem aquirantur.

§. 29.

Est autem aquisitio per universitatem quando non sola bona sed et jura omnia antecessoris in nostrum transeunt.

Modi aquirendi per universitatem sunt, (1. Hereditas civilis quæ vel ex testamento defertur vel ab intestato. (2. hereditas prætoria, seu bonorum possessio. (3. arrogatio. (4. aditio bonorum liberorum conservandarum causâ.

§. 21.

Priores duo modi ad suos modos obtinent. posteriores in desuetudinem abierunt. nostris quoq; moribus hæreditas per testamentum, et abintestato aquiritur sed etiam per pacta.

§. 22.

E' autem hereditas successio in universum jus, quod defunctus habuit. ut l. 24. ff de v. s.

Tit. 20.

De

Testamentis ordinandis.

§. 1.

Testamentum est voluntatis nostræ justa sententia de eo, quod quis post mortem suam fieri vult. l. 1. ff qui testam fac. poss.

§. 2.

Distinguitur testamentum in publicum et privatum.

§. 3.

Publicum est quod sustinetur auctoritate publica.
Privatum quod sustinetur auctoritate privata.

§. 4.

Publici duo sunt species: Testamentum principis, (vel cuiusvis Imperij statui immediato, Carpz. ad l. Reg. C. II. Sect. II.) allatum, et testamentum judiciale seu actis publicis insinuatum.

§. 5.

Testamentum principi allatum est quando ipse testator ultimam suam voluntatem in scripturam redactam principi offert. Carpz. p3 def 293 et hanc neq; testes, neq; alia solennitate desiderant, l. 19 C. de testam sed testamentum scriniis infertur, et ~~tem~~ ~~tamen~~ tempus insinuationis solet hodie in dorso scripturæ annotari.

§. 6.

Testamentum judiciale est quod judicialiter aut coram actis fit.

§. 7.

Dignoscitur hoc testamentum judiciale in loco judicii, quando testator illud judicii offert et disertè asserit in ista scriptura ultimam voluntatem

suam continere: vel etiam oretenus in loco judicii ultimam suam voluntatem exponit Struv. Juris pr. l. 2. t. 19. §. 9. quam tunc ~~ore~~ seu scripto seu oretenus expositam judex seu actuarius ad acta reponit, inscribendo non solum scriptura suae quod ista recta sit atestatore, c.g. Actio, anno et die N. exhibita sed etiam ipsi testatori breve testatum exhibendo, quod testamentum suum ad acta reposuerit.

§. 8.

Quod si vero prohter morbum non possit in loco judicii comparere testator tunc petit ad se deputationem judicialem indomicum; ubi nomine judicij duae personae ad judicium pertinentes, scilicet judex cum uno scabino, vel duo scabini una cum actuario adesse debent et testamentum ab ipso vel ~~uno scabini~~ in scriptura vel oretenus accipere: et hoc postea ad acta reponitur. Vid. Philipp. lib. 2. inst. Eclog. 48. Carpz. §. 3. c. 3. def. 18. et seqq.

§. 9.

Privatum testamentum e' vel sollenne vel minus sollenne seu privilegiatum.

§. 10.

Sollenne et vel scriptum vel nuncupativum vel misticum sive relativum.

§. 11.

Scriptum quod inscriptis sollenniter conditur.

§. 12.

Nuncupativum, quando testator viva voce coram septem testibus ultimam voluntatem suam exposuit.

§. 13.

Misticum seu relativum (quod etiam et nuncupativi testamenti species quadam) quando testator heredis nomen testibus non exprimit coram testibus sed ad sedulam aliquam sua manu conscriptum se refert in eâ successorem suum contineri declarans Struv. Exerc. ad ff. 33. t. 5. §. 1. 10. pr. ff. de condit. inst.

§. 14.

Requisita scripti testamenti sunt (1. ut uno eodemq; tempore sollennis actus testandi fiat. (2. septem

testibus ad hibitis idoneis et specialiter ad
~~hunc ad eum ad~~ actum rogatis (3. ut illi
non tantum testatorem videant, sed etiam
audiant dicentem, in illa scriptura ultimam
suam voluntatem contineri. l. 9. et 12. C. h. t.
(non enim opus est, ut testes sciant, quid intes-
tamento continetur, sed sufficit, ut coram
istis testamentum producatur, ut testator signi-
ficet hanc esse ultimam suam voluntatem
et testes roget, ut de hoc actu testentur. Struv.
Juris pr. l. 11. tit. XV. et XI.) (4. ut omnes
illi testes testamentum subscribant, l. 22. §. 4.
qui testem. fac. poss. (5. et illud ipsum subsig-
nent §. 3. inst. h. t. (6. ut ipse quoque testator
testamentum subscribat, nisi totum sit
holographum, i. e. pro propria manu conscriptum
id que in specie in testamento expressum. l. 28.
§. ult. C. h. t. aut, si scribere nequeat, testem
adhibeat octavum, qui eius nomine subscribat
l. 21. C. de testam. hic tamen testis octavus
non testatoris nomen sed suum, subscribere

debet (cap. decis. 247. n. 13 et 24. C. 7. ut heres institutatur, cuius nomen etiam ab alio, quam testatore scribere potest §. 229. cap. 9.

§. 15.

In nuncupativo testamento, omia quoq; solleuia sunt necessaria, quæ in testamento scribto requiruntur, excepta scriptura et signatura.

§. 16.

ut verum constet de testamento nuncupative post mortem testatoris testes iurato de illo ita confecto deponunt. l. ult. in fin. C. de testam.

§. 17.

Cum autem facile evenire possit, ut testes interim decedant, et sic voluntas testatoris satis probari haut queat, moribus hodiernis invalut, ut in testamentis nuncupatis notariis planeq; adhibeatur qui voluntatem testatoris coram septem testibus viva voce declaratam. primo in charta excipiat, deinde cum testatori actis, tibus prælegat, ut constet an mortem testatoris recte sit assecutus; prælectam in instrumentum publicum redigat quod ad subiiti illi testes

Subscribunt et obsignant. sic enim in rota testium depositione non est opus: cum instrumenta publica per se fidem faciant. Hopp. Comment ad inst. h.t. §. ult. Nov. 73. c. 1. de eis 119.

§. 18.

Testes in testamento idonei sunt ij. cum quibus testamenti factio est.

§. 19.

Testamenti factio vel est passiva, quando quis aliquid capere potest ex testamento, sive heres institui licet ipse testamentum facere non possit. vel activa quando quis facere potest testamentum. cum more quo ad testes faciendos de testamenti factione dicatur. passiva intelligitur.

§. 20.

Sed neq; mulier, neq; impubes, neq; servus, neq; furiosus, neq; mutus, neq; surdus, neq; prodigus, neq; ijs, cui bonis interdictum est, neq; ii quos leges iubent infames intestabilesq; esse quales sunt damnati ab libellum ab adulterium, ob crimen repetundarum. p. possunt in numerum testium ad liberi §. 6. inst. h.t. (dicitur autem intestabilis, cuius testimonium non recipitur.

§. 21.

Sic nec heres ipse, neq; ijs, qui potestate eius aut in potestate testamentoris est, qs pater heredis, qui eum habet in potestate, neq; fratres qui in eiusdem patris potestate sunt, testes adhiberi possunt. §. q. et 10 inst. h.t. quia totum hoc negotium quod agitur testamenti ordinandi gratiâ, inter testatorem agi creditur: Suemo autem et testis idoneus in propria causa. l. 10. de testib.

§. 22.

Legatarij autem, et fidei commissarij particulares aliaq; persone ijs conjuncte, testes esse non prohibentur. §. 11. inst. h.t. Quia non sunt successores universales, seu iuris universi, sed singulares. Hinc Hinc et non tam heres suus legato, quam heres toto testamento degenerat, l. 24. ff. de reb. credit. et suspicio, qua et eo eamen interesse nisi posset, per alios eliditur.

§. 23.

In testamento ceci octo testes requiruntur. Debet quoq; voluntatem suam solam nuncupare et viva voce declarare. Nuncupatio autem ista à tabulario vel octavo teste in ordinem redigenda, et ab illo una cum reliquis testibus sub scribenda et sub signanda. l. 8. C. qui testam. fac. pos.

§. 24

Remissus et numerus testium in testamento rustici, ubi quinq; sufficiunt. l. fin. C. de testam. Testamentum autem parentum inter libros planè nulos testes desiderant. Si propriâ manu patris vel matris prosicuè expresso anno et die scriptum sit. l. 21. §. fin. C. de testam. vel saltem sub, scriptum sit. Carpz. c. 3. const. 4. def. 27. Si vero sermone cupationem parens fecerit testamentum duo sufficiunt testes, nec refert, an masculi sint, an femina arg. l. ult. C. de Codicill Carpz. c. 3. const. 4. def. 25. et seqq.

§. 25.

Sic et ad testamentum tempore pestis conditum duo testes sufficiunt. Minsing. centur. 1. obs. 69. uti quoq; in testamento ad pias causas, duo solum requiruntur cap. M. 20. de testam.

§. 26.

Pia autem causa sunt, si Ecclesia scholæ Academiæ, et oratoria, pauperes aliquid ex testamento capiunt, aut si ad stipendium quid relictum sit.

Tit. XX.
de
Militari Testamento.

§. 1.

Miles vel testamentum facit in expeditione occupatus, hi h. e. quando in procinctu et ad praelium in eundum, sive in ipsa acie. et tunc sine ulla solennitate, et absq; testibus conditum valet; adeò, ut sufficiat in vaginâ vel clipeo scripsisse. vel extra conflictum in hostico sive in castris moritur; tunc testes duo requiruntur. Constit. Maximil. 1. de anno 1512. rubr. de Testamentis adr. Carpz. p. 3. const. 4. def. 26.

§. 2.

Extenditur quoq; privilegium illud testandi Jura militari ex identitate rationis et periculi ad concionatores et medicos bellicos, item ad iudices et secretarios bellicos, dir auditer eundt regiment, secretaries; nec non ad mercatores ad monratum ducis bellici commeatum ad castra importantes, dir marckstanr, vid. Bel. ad. t. 1. et 6. h. t.

§. 3.

Milites autem praesidiarij et in hibernis degentes die in besatzungen und winter quartieren liegen sunt communi testari debent. Carpz. p. 3. const. 4. def. 28. nisi et si ab hostibus cincti vel in locis hostium geregneris invasionibus obnoxiis sint constituti Bachov ad Trautlor. vol. 2. disp. 20 th. 6.

§. 4.

Testamentum, quod in castris fecit miles sine solemnitatibus post missionem intra annum tantum valebit: elapso autem anno evanescit. §. 3 inst. h. t.

§. 5.

Sed et si quis ante militiam non adhibitis solemnitatibus facit testamentum et miles factus et in expeditione degens resignavit illud. et quadam ad iecit, sive detruxit, vel alias manifesta et militis voluntas, hoc valere voluntatis, dicendum est, valere hoc testamentum, quasi ex nova militis voluntate. §. 4. inst. h. t.

§. 6.

Mutus quoq; et surdus miles, qui casu talis factus est in militia testamentum facere potest. §. 2. inst. h. t. l. 4. ff. h. t. l. discretis. 20. C. qui testam fac poss.

§. 7.

Sunt et alia singularia, quibus milites testando fruitur. Sic potest docere pro parte testatus et pro parte intestatus. l. 6. ff de testam mil. item duobus factis testamentis l. 29. l. 35. ff eod. potest quoque libros praeterire jure. §. 6. inst. de exhered. liber. cessat praeterea in testamento militis lex Falcidia l. 27. ff. ad l. falcid. l. 12. C. de testam milit.

Tit. 12.

Quibus non est per missum facere testamentum.

§. 1.

Nontamen omnibus licet facere testamentum. Statim enim ii, qui alieno juri subiecti sunt, sicuti sunt servi et filij familias, testamentum faciendi jus non habent. pr. inst. h. t.

§. 2.

Et quam vis filius familias, qui testamentum fecit, sua potestatis postea factus decesserit, tamen illud in usu est pr. inst. h. t. Quia initium eius vitiosum l. 29 de R. t.

§. 3.

Si tamen filius familias de castrensi aut quasi castrensi peculio testamentum faciat tunc illud valet: quia in his pro patre familias habetur.

§. 4.

Sic et facultatem testamenti impedit ætas pupillaris quia impuberum nulum ~~mi~~ judicium est §. 2. inst. h. t.

§. 5.

Furiosi quoque, quia mente carent, testamentum facere non possunt. Si vero ~~per~~ testamentum per id tempus fecerint quo furor eorum intermissus est, jure testantur. §. 2. inst. h. t.

§. 6.

Item prodigus, cui bonorum suorum administratio interdicta. Testamentum facere non potest. §. 2. inst. h. t.

§. 7.

Sic quoque muti et surdi natura à testamentis faciendis excludunter. Si verò vitia sint disserta, aut excaecamitate superveniente orta, tunc illo modo testantur, quo voluntatem suam exprimere possunt l. 10. C. qui testam. fac poss.

§. 8

Caecus condere testamentum potest coram octo testibus; vel coram septem testibus et notario, ac denominando heredem viva voce. l. 8. C. qui testam fac poss.

§. 9.

Ultimo supplicio damnatus iure civili testari non potest. l. 5. ~~&~~ §. fin. C. qui testam. fac poss. Hodie vero potest. Carpz. gravi crim. in. §. 3. qu. 135. n. 22. Si si commiserit crimen laesae majestatis Carpz. part. 2. const. 6. def. 3.

§. 10.

Neq; testari possunt haeretici. l. 4 auth. Credentes. C. de haeret. et Manich. Nec Apostatae; desertores scilicet religionis christianae l. 2. C. de Apostat.

Tit. 13.

de

Exheredatione. Libronem.

§ 1.

Heredis institutio, quae ad formam testamenti intrinsecam pertinet, et caput et fundamentum totius testamenti appelatur. §. 34. inst. de legat. et vel voluntaria vel necessaria.

Voluntaria et illarum personarum quas Testator pro libero arbitrio instituere vel præter ire potest.

§. 3.

Necessaria et earum personarum, quas necessariò vel instituì vel exheredari debeat.

§. 4.

Sunt hæ personæ (1. liberi omnes generis, tàm masculi quam fœminæ; sive primi sive ulterioris gradus; sive sui sive emancipati sint. Nov. 115. Cap 3. (2. Parentes, si liberi turbato quasi mortalitatis ordine ante eos morientur Nov. 115. Cap. 4. et (3. fratres et sorores, nimirum si persona infamis, vel levi macula laborans instituatur, et sic ipsis præferatur, Nov. 22. Cap. 47. Alias si persona honesta instituta sit, illi tacite præterire possunt ita ut. nec necessario sint instituendi nec exheredandi

§. 5.

Et autem exheredatio exclusio a legitimâ in testamento verbis expressis facta. usq; ad legitimam enim pro libitu adimere licet.

hereditatem citra ullam causam. Sed quod ad legitimam attinet, non nominatim aliquis vel heres instituendus vel exheredandus. Hopp. ad inst. h. 7.

§. 6.

Post humus hodiè cum effectu exheredari haut potest; cum ulla in eum ingratitudo cadere possit, sine quâ tamen vera exheredatio haud procedit.

§. 7.

Post humus alius est naturalis, qui post mortem patris; alius civilis, qui post testamentum factum vivo ad huc patre nascitur, eumque proximo gradu contingens in potestatem eius redigitur. item si quis testari ignoscitur per arrogationem.

§. 8.

Forma exheredationis librorum iure novellarum in hoc consistit, ut (1. fiat nominatim (2. expressa exheredationis causâ quam causam (3. heres institutus debet probare. Nov. 115. cap. 3.

§. 9.

Causae exheredationis librorum sunt quatuor decim, hisce versiculis comprehensae:

Bis septem ac causis exheres filius esto
Si patrem feriat vel maledicat ei.
Carcere detrusum si negligat aut furiosum
Criminis accuset vel parat insidias.
Si dederit damnum grave; si nec ab hoste
Pestarive velet; se societque molis redemit.
Si mimos sequitur, vitiatque cubile paternum,
Non ortodoxus, filia si meretrix.

§ 10.

Sub istis tamen tanquam sub regulis generalibus, similes vel maiores causas comprehendi cum Dn. Struvio in iuris pr. lib. 2. tit. 17. §. 1. rectè asseritur.

§ 11.

Similiter et parentes ob causas quasdam à liberis exheredari possunt, quæ habentur in Nov. 115. cap. 4. et sequentibus inclusæ sunt versiculis:

(1. Si pater accusat capitalis criminis, aut si
(2. ad pungat nurui. marck pferis
(3. Vitæque et ~~aut~~ insidiatus.

(4. testari prohibet gnatum.
(5. matrigi venenum praegaret,
(6 inclusum si carcere ~~vel~~
(7. vel furiosum
(8 negligat, et (8 veram contemnat religionem

§. 12.

Et hic quoq causa exheredationis parentum in testamento exprimenda, et al. herede instituto probanda et. aut hent. in testamento. (ad Sctum Tertul.

§. 13.

Fratres et sorores eo solum cauti. si persona turpis uti iamdum §. 9. dictum, ipsis praeferatur. exheredandi, vel instituendi sunt. Causa vero exheredationis habentur. in Nov. 22. cap. 47. Si iniuriam Siquis (1. fratri mortem inferre, vel (2. eum criminis acusare voluerit vel. (3. Substantia sua intulerit jacturam.

Pater secundum jus novellarum aequè liberos egressè instituere aut exhereedare debet. Nov. 115. cap. 3. Quod si ergò filium praeterierit, ipso iure nullum est testamentum, nec agus querela inofficiosi Schilter Exerc. ad ff. 28. §. 52.

Tit. 14.

De Heredibus instituendis.

§. 1.

In praecedente institutione dictum est de heredum institutione necessaria: sequitur nunc in hoc titulo instituto heredum voluntaria.

§. 2.

Est autem permissum, tam liberos homines quam servos, heredes instituere: in summa omnes, qui aut testamentum facere possunt aut capere illud ex testamento.

§. 3.

Est verum hominem, et puberes, ita ut nu, mous hic non sit ab legibus definitus. seu determinatus, heredes instituere licet. §. 4. Inst. h. t.

§. 4.

Hereditas plerumq; dividitur in duodecim uncias, quæ uno nomine dicuntur as, ita ut in isto asse illæ 12 untia continentur. §. 5. inst. h. t.

§. 5.

Habent autem hæ untia propria nomina ab una usq; ad assem, quæ hæc sunt: (1. uncia (2. sextans. i.e. duæ untiæ, quasi sexta pars assis (3. quadrans, i.e. tres untiæ, quasi quarta pars assis (4. triens i.e. quatuor untiæ tertia pars assis. (5. quincunx i.e. quinque untiæ. (6. semis seu semias. sex untiæ (7. septunx i.e. septem untiæ (8. bes quasi bis triens octo untiæ (9. dodrans, i.e. novem untiæ. (10. decuns i.e. decem untiæ (11. deunx. i.e. undecim untiæ (12. as. i.e. duodecim untiæ.

§. 6.

Hodie untiarum istarum in testamentis rarius mentio fit. cum in partes notarales communiter hereditas dividatur, et latino idiomate apud nos testamenta vix conscribuntur.

§. 7.

Plures heredes instituti ex æquis portibus (qui plerique tribus) succedunt. Portibus autem inquarendam personis exprestis eas accipiunt, quæ cuique sunt assignatæ. Qui verò sine parte nominatus est, si quidem aliqua pars assi decerit, ex ea parte hæres fit, Et si plures sine parte scripti sunt, omnes in eandem partem concurrunt. Si nihil supersit ex asse dupondius et sotiendus nimirum 24. unciæ. Si pars vacet. Si plures heredes scripti in portionibus, singulis totiteq; quisq; decrescit, §. 6. et 7. inst. h.t.

§. 8.

Institutio heredis fit vel plure vel sub conditione. Conditio aut est possibilis aut impossibilis. Possibilis conditio suspendit institutionem impossibilis pro non adiecta habetur. §. 12. inst. h.t.

§. 9.

Impossibilis conditio vel naturæ talis est e.g. si cælum digito tetigeris vel legis; si hominem occideris; vel facto ut: si montem aureum mihi dederis.

Si plures conditiones in institutionibus descriptæ coniunctim, e.g. si illud et illud factum fuerit omnes sunt adimplendæ. Si vero disiunctim seu separatim e.g. si illud aut illud factum fuerit satis est, unam adimplere, quam cunq; heres elegerit. §. 13. inst. h.t.

§. 14.

Ignota testatori persona potest institui heres, dum modo tamen sit certa §. ult. inst. h.t.

Tit. 15.

de

vulgari substitutione.

§. 1.

Institutionis species est quoq; substitutio, qua definitur institutio secundi vel ulterioris heredis in locum deficientis primi vel ulterioris gradus. tit. ff. h.t.

§. 2.

Non autem hic sermo est de substitutione obliqua seu fidei commissaria, de qua agitur in titulo de fidei commissariis hereditationibus, sed de substitutione directa.

§. 3.

Haec vel est regularis sive communis, vel irregularis, sive privilegiata.

§. 4.

Regularis sive communis iterum est vel vulgaris vel pupillaris.

§. 5.

Vulgaris est, qua fit à quo cunque testatore cuivis heredi, in casum non adite hereditatis: e.g. Titius heres esto: si Titius heres non erit, Caius heres esto. l. 36. h. t.

§. 6.

Illa vulgaris iterum est vel expressa quae fit verbis expressis, et nominatim in casum vulgarem. e.g. si ne vivus heres non erit, sem gromines heres esto: vel tacita, sive, quae subintelligitur, sub expressa pupillari.

§. 7.

Id quod facit coniectura voluntatis testatoris, quod credibile sit eum, qui aliquem sibi heredem esse voluerit, si filius non esset heres voluisse quoque eundem esse heredem; si filius heres esset sed intra pubertatem moreretur. utroque enim casu substitutum dilexisse presumitur. Cars. §. 3. const. 3. def.

§. 8.

Substituto fit diversimodè: aut enim substituuntur (1. pluribus, uni. aut (2. unus pluribus quo casu ad substitutum nihil pertinet, ante quam instituti omnes deffecerint. l. 4. l. 20. C. de imped. et alijs subst. aut (3. singulis singulis. aut (4. heredes sibi invicem, quae reciproca vocatur.

§. 9.

Si ex disparibus partibus heredes scriptos invicem substituerit testator, et nullam mentionem in substitutione partium habuerit eas videtur in substitutione partes decisse, quas in institutione expressit. §. 2. inst. h. t. Et enim substitutio nihil aliud quam regula instituti.

§. 10.

Plures quoq; quis potest gradus facere substituendo. hinc et substitutus substituto et quoq; substitutus instituto deficientibus proinde instituto. Cujus ejusq substituto Mevio sempronius, qui Mevio substitutus et admittitur.

Tit. 26.

De

Pupillari substitutione.

§. 1.

Substitutio pupillaris est, quæ fit a patrefamilias impuberi non solum in eum casum, quo non adierit hereditatem; sed etiam in hunc, quo adierit quidem, sed impubes decesserit.

§. 2.

Distinguitur in expressam et tacitam ex pressa est quæ fit expressè sub illa conditione: Si filius heres fuerit et in pupillari ætate decesserit. Tacita quæ fit sub vulgari substitutione filio familias applicata e.g. si filius heres non erit, Mevius heres esto. Hoc enim casu, etiamsi filius hereditatem adierit, in pupillari ~~in~~ autem ætate post editionem decesserit, Mevius substitutus admittitur. Quia sub vulgari substitutione filio facta: Si nimirum filius heres non erit: Tacita continetur pupillaris: Si quidem fuerit heres, sed intra puber-tatem

moreretur. utroq; enim casu substitutum
dilecisse testator præsumitur. Carpz. p. 3. const. 3.
Def. 1.

§. 3.

Sic et subaccessa substitutione pupillari:
si filius heres quidem fuerit sed intra puber
totum decesserit: continetur tacita vulgaris,
si heres non erit.

§. 4.

Hæc substitutio jure patriæ potestatis recepta
est. Hinc mater liberis suis pupillariter
substituere nequit, nisi eius modi testamento,
in quo mater substituit, adiecta sit clausula
codicillaris. Siquidem huius favore
illa substitutio in fidei commissum resol-
vitur. Carpz. p. 3. const. 8. def. 12.

§. 5.

Pupillare testamentum pars et sequella est
paterni testamenti; adeo ut si patris testamen-
tum non valeat, nec filio quidem valebit.
§. 6. inst. h. t. Similiter si patris testamentum
in totum non valeat: se ecs, si iuxta Nov. 115.
testamentum eius querela in officiosi

tangugnetur. Sic enim substitutio et cetera testamenti capitula firma manent. in, stitutio vero solum annulatur. Sagg. comment. ad inst. h.t. §-5.

§. 6.

Terminus, ad quem ista substitutio liberis in suberibus facta valet, annus 14. in filijs; in filiabus vero annus 12. §. 8. inst. h.t. l. 29. ff. qui testam. fac. pos. Non grater lapso hoc tempore ipsi liberi sibi testamentum facere possunt. l. 43. ff. de vulgar. et pupill. substit.

§. 7.

Ceterum hac substitutio ex presba pupilari et hunc iure civili habet effectum ut ab omni successione pupilli excludat eius matrem ita, ut ne quidem querelam inofficiosi testamenti retineat: quia hic non tam filius, quam pater, testatus et. Nunc autem tantum legitima matri tantum debetur, quando filius ipse testatur Nov. 115. Cap. 3.

§. 8.

Hodie tamen in Saxonia alijsq; provintijs sic per tacitam nec per expressam substitutionem pupillarem motri potest in hereditate filij adimi legitima. vid. Constit. Elect. 8. part. 2. ubiq; cap. hov. def. 3.

§. 9.

Et et alia substitutio, quae dicitur quasi pupillaris, seu exemplaris quia ad exemplum pupillaris et introducta. hac fit ãgarentibus liberis mente captis. aut furiosis cuius cum cuiusq; status eum in casum, si in toli conditione decesserit. §. 2. inst. h. t.

§. 10.

Possunt quasi substituere parentes cuius cunq; sexus aut gradus. Hinc et mater quasi pupillariter substituit. l. 9. C. de impuber et alijs substitut.

§. 11.

Certas tamen personas tenetur substituere mente captis, scilicet liberos vel fratres ipsorum mente captorum, et his demum non

extraneis alios. d. l. 9. C. de impuber et al. substitut.

§. 22.

Infirmatur ista substitutio, si soles liberi suam recuperint mentem. §. 2. inst. h. t.

§ 23.

Ex heredote quoq; filio impuberi poterevi patria potestatis substituere potest in bonis adventitijs, quod soli filius aliunde habet §. 4. inst. h. t. Sed cum hodie impuberes vix valide exheredentur, positio quoq; ista omnino non obtinebit.

§. 24.

Extraneo, vel filio puberi heredi instituto ita substituere nemo potest, ut, si heres exstiterit, et intra aliquod tempus decesserit, alius ei sit heres. Sed hoc solum permissum est, ut cum per fideicommissum testator obligat alij hereditatem eius vel totam, vel portionem restituere. § fin. inst. h. t.

§. 25.

Sub hac tamen iuris regula milites excipiuntur, qui et extraneis et filio puberi heredibus in

situtis post mortem eorum substituere potest. Scilicet in his bonis, quae heredes illi commilitis testamenta sunt consecuti. l. 5. l. 28. l. 24 eff et l. 6. in fin C. de testam milit.

Tit. 27.

Quibus modis testamenta infirmantur.

§. 1.

Hactenus de constitutione testamentorum actum est. sequitur nunc eorum infirmatio et anulatio

§. 2.

Et autem testamentum vel ab initio vel nullum. vel semel rite factum infirmatur. ex post facto

§. 3.

Ab initio nullum est vel ab initio causa efficiendi, vel ratione formae

§. 4.

Ratione causae efficientis vel propter testatoris inhabilitatem. vel propter insufficientem voluntatis declarationem; vel si dolo, errore, aut metu inductus testamentum fecerit.

§. 5.

Ratione formæ vel intrinseca, vel extrinseca. Intrinseca, si nullus heres sit institutus, vel si sui heredes nec instituti sunt nec legitime exheredati. Extrinseca, si debite solemnitates non sunt adhibitæ.

§. 6.

Ex post facto infirmatur testamentum vel ipso iure, vel per officium iudicis.

§. 7.

Ipso iure infirmatur duobus modis, vel cum rumpitur vel cum fit irritum.

§. 8.

Officio iudicis rescinditur vel per querelam inofficii vel per petitionem bonorum possessionis contra tabulas.

§. 9.

Rumpitur testamentum duobus modis, vel per sui heredis agnationem, vel per secundi testamenti legitimam confectionem.

§. 10.

Agnatio illa est vel naturalis vel civilis.

§. 11

Naturali agnatione rumpitur, quando post testamentum factum post humus nascitur vivus Agortus enim testamentum non rumpit. l. 3 C. de post hum. hered. instit.

§ 12.

Civili agnatione rumpitur si quis post testamentum factum adoptaverit sibi filium, qui sui juris est, Principis rescripto interveniente. §. 1. inst. h.t. aut, si filius naturalis per legitimationem post testamentum factum patria potestati subiciatur. Nov 89. cap. 8. Aut per adoptionem ab ascendentibus factam.

§. 13.

Posteriore testamento rumpitur prius contecto 1 4 2 3 prius etiam si ea posteriori nemo heres existerit §. 2. inst. h.t.

§. 14.

Irritum fieri testamentum dicitur quod vel per testatorem, vel per heredem vitiatur.

§. 25.

Per testatorem, quando scilicet maximam vel mediam vel minimam cagitis diminutionem patitur.

§. 26.

Per heredem, si is hereditatem non adierit, vel quia non potest, vel quia non vult: quod in specie testamentum desertum vel destitutum appellatur.

§. 27.

Sollâ voluntate non revocatur testamentum. §. 7. inst. h. t. facto tamen tollitur, si testator tabulas priores testamenti consultò inciderit, lacerverit, vel lineis concellatim tractis deleverit, l. 7. ff. de his, quae in testam. del.

§. 8.

Princeps ex imperfecto aut non legitimè facto testamento relictum non capit, neq; si litis causa heres sit institutus. §. ult. inst. h. t.

Tit. 18.

De
In officioso testamento.

§. 1.

Officio Judicis rescinditur testamentum, vel per petitionem per querelam inofficiosi, vel per petitionem passionis contra tabulas.

§. 2.

Dicitur testamentum officiosum, quod à parentibus vel liberis, quasi non ex officio pietatis factum, quia sine justâ causâ liberos vel parentes suos exheredant.

§. 3.

Sine querela inofficiosi et actio vitiosa quæ rite, sed iniquè, ab hereditate testamento exclusus petit ut testamentum tanquam contra officium pietatis factum rescindatur ipsi q; hereditas tanquam ab intestato quæsita, adjudicetur.

§. 4.

Cum petit querela inofficiosi (a liberis) contra testamentum parentum, in quo

Rite quidem facta est exheredatio, sed causa exheredationis adiecta; ab herede Seriptorum gravari nequit. C. 2. parentibus contra testamentum liberorum, iniquo rite quidem sed iniqui sunt exheredati. C. 3. fratribus et sororibus germanis, aut si si non extent, consanguineis l. 27. C. h. t. eo casu quando persona turpis ipsis exclusis est instituta.

§. 5.

Cessat autem querela inofficiosi, si alitur competat remedium. Si proinde testamentum ipso iure nullum, non hac querela, sed querela nullitatis competit.

§. 6.

Sic quoque cessat inofficiosi querela, si aliquid liberis aut parentibus titulo institutionis, fratribus quoque titulo legati sit relictum, ut ut minus legitima sit. Nov. 22. cap. 3. agitur enim tunc ad supplementum legitimae, l. 30. C. h. t.

§. 7.

Et autem legitima portio lege determinata, liberis parentibus, et in causa instituta personae turpis, fratribus et sororibus germanis consanguineis quoque ex substantia defuncti relinquenda.

§. 8.

Portio illa lege determinata, seu legitima illa, olim erat quarta: hodie tricies sinon plures, quam quatuor liberi: si vero plures sint, semis et Nov. cap. 2 juxta versiculos:

Quatuor aut infra dant natis iura trientem.
Semissem verò dant natis quinque vel ultra
Arbitrium sequitur substantia cetera patris.

§. 9.

Cum autem legitima olim erat quarta seu quadrans omnium bonorum, i.e. tres unciae nomen quarte remansit, quamvis postea illa à iustiniano autem fuerit.

sic et parentum legitima hodiè non amplius quarta, sed trium et: quia hoc augmentum legitimæ ad omnes illos spectat, in quibus antiqua quarta ratio habebatur. Nov. 18 cap. 2. infin.

Tit. 19.

de heredum qualitate et differentiâ.

§. 1.

Heredes secundum jus civile tripliciter sunt generis; aut necessarij aut sui necessarij aut extranei

§. 2.

Heres necessarius et qui invitus hereditatem adire compellitur. Talis iure Romano erat servus: Hodiè vero in servorum nostrorum mercenarionum potestate est utrum velint adire hereditatem, an non.

§. 3.

Heres suus et necessarius dicitur, qui tempore

mortis testatoris in eius potestate et et quidem proximus gradu. e.g. filius, filia, item nepos vel neptis, quorum pater tamdiu et mortuus he, redes sui ratione adidicuntur. §. 2. inst. h.t.

§. 4.

Suus heres quis ideo appellatur, quia heres et domesticus et vivo quoque patre quodam modo dominus existimatur §. 2. inst. h.t.

§. 5.

Necessarij heredes liberi ideo dicuntur, quia omnino, sive velint sive non velint he, redes fiunt. Hoc tamen non amplius obtinet, post quam liberis prætor pro, misit volentibus abstinere hereditate. §. 2. inst. h. t.

§. 6.

Heres extraneus et qui non est in potestate testatoris sive sanguine sit junctus, sive non. Talis sino nolit adire hereditatem habet fa, cultatem eam repudiandi

§. 7.

Et quoq; heredibus concessa potestas deliberandi, quia in eo consistit ut possint in vires hereditatis inquirere, an expediat, illam adire an potius repudiare l. 5. ff. de jure deliber.

§. 8.

Competit istud spatium deliberandi per annum integrum, ex quo quis cognovit de tota esse hereditatem.

§. 9.

Potest etiam quis sine periculo statim adire hereditatem beneficio inventarii: hoc enim si quis fecerit, in tantum solum tenetur, quantum vellere bona hereditatis contingit, ut ex hac causa neq; deliberationis auxilium sit necessarium. §. 5. inst. h. t.

§. 10.

Est autem inventarium repertorium illud in quo solenniter sunt consignatæ omnes res in hereditate repertæ, etiam alienæ, ut et debita et credita, heredem defendens, ne ultra vires hereditatis teneatur.

§. 11.

Conficitur inventarium legitime vel à magistratu aut personis, quibus hoc commissit, vel à notario publico, specialiter ad hoc rogato, praesentibus testibus, bona consignantur, et in instrumentum publicum adignatur. Mev. p. 2. decis 356.

§. 12.

Accepitur hereditas vel voluntate pure declarata, sine facto. et dicitur inspecie hereditatis aditio: – vel ipsa re seu facto. administrando res hereditarias, et vocatur prohaerede gestio §. 6. inst. h.

Tit. 20.

De legatis.

§. 1.

Praeter hereditatem solent etiam relinqui in testamento legata. Est autem legatum donatio quaedam adefuncto relicta ab haerede praestanda. §. 1. inst. h. t.

§. 2.

Possunt legare omnes, qui testamentum faciendi jus habent, et possunt legata relinqui omnibus, qui heredes institui possunt.

§. 3.

Competunt legatario ad consequendum legatum tres actiones (1. actio personalis ex quasi contractu, qua heres adeundo suam ditatem se obligat legatarijs ad eo solvendo legata. §. 5. inst. de obligat. qua ex quasi contract. (2. actio in rem, sive rei vindicatio, quæ oritur ex rei legatæ dominio quod ipso iure transit in legatarium. l. 80. ff. de legat. 2. (3. actio hipotecaria quæ oritur ex iure tacitæ hipothecæ, quam lex in cedentis testatoris bonis non legatis, quæ ad heredem devenerunt, legatarijs concessit adversus quos cunq; illorum bonorum possessores. l. 1. C. commun. de legat.

§. 4.

Inter fidei commissa particularia et legata nulla quod effectum et differentia §. 3. inst. h. t. sed solum quod verba legata enim verbis directis et imperativis (e. g. Titius centum de Lego; Mevius capito sumito) fidei commissa vero verbis obliquis seu precarijs (e. g. rogo heredem, ut Titio centum det) relinquuntur.

§. 5.

legari autem possunt non solum res corporales, tam mobiles, quam immobiles, sed etiam incorporales, ut debita servitutes, et alia jura. tot. tit. de usu et usufr. et habit. leg.

§. 6.

Sic et non tantum testatoris vel heredis res; sed etiam aliena legari potest, ita, ut heres cogatur redimere eam et praestare, vel si eam non potest redimere, estimationem eius dare. §. 4. inst. h. t.

§. 7.

Sed si talis res sit legata, cuius commertium non est, veluti res sacra, res publica, res universitatis nec estimatio eius debetur §. 4. inst. h. t.

§. 8.

Si rem obligatam creditori aliquis legaverit, necesse habet heres eam liberare, nisi defunctus voluerit, ut illam legatarius haberet.

§. 9.

Si res aliena legata fuerit, et legatarius vivo testatore jam dum ejus rei Dominus factus fuerit, si quidem ex donatione, aut aliâ causâ lucrativâ, illam ex legato petere non potest: Si vero titulo oneroso; V: G: ex emptione, Dominium acquisivit ex testamento actione gratiam consequi potest. §. 6. inst. h. t.

§. 10.

Res, quæ quidem in rerum naturâ non dum et, futura tamen et, recte legatur. e. g. fructus, qui in cofundo nati erunt. §. 7. inst. h. t.

§. 11.

Si pluribus una res legatur, et alter deficit, (quia aut ante vivit legatum, aut vivo testatore decesserit.) jus accrescendi eo, cum habet, quod et jus non cescendi portionem ejus, qui deficit. §. 8. inst. h. t.

§. 12.

Si quis debitori suo ~~liberationem à debito~~

legaverit, remittendo vinculum obligati, bonis, utile et legatum. §. 18. h. t.

§. 23.

Sic si debitor creditori suo, quod debet legaverit, in utile et legatum, si nihil plus et in legato, quam indebito. Si vero indiem seu sub conditione, debitum ei sure legaverit, valet legatum propter regre sentationem. i.e. propter presentem solutionem. Weil er ihm so fort nur gratulirt worden, was er ~~[illegible]~~ sonst erst acht in gewissen termin oder nach erfüllter bedeitung machen gen hätte.

§. 24.

Si uxori maritus dotem legaverit valet legatum: quia plenius et legatum, quam de dote actio. §. 25. inst. h. t.

§ 25.

Si res legata sine facto heredis peri erit, legatario decedit: seu, ad legatarium dominum pertinet; cum res

gerdat suo domino. legatarius autem statim à morte testatoris factus sit dominus rei legatæ.

§ 16.

Sicut decrementum, sic etiam incrementum rei legatæ ad legatarium spectat. ac emptum est in grege legato. §. 18. inst. h. t.

§ 17.

Quod defuncto debetur, potest alicui legari, ut actiones suas heres legatario præstet. §. 21. inst. h. t.

§. 18.

Si in genere res aliqua legatur; electa legari et. §. 22. inst. h. Rei tamen non optimum, sed mediocre eligere potest. l. 37. ff de legat. 2. Secus est in legato optionis ubi testator jussit legatarium eligere: ubi res optima ab eo eligi potest. l. 2. ff. de opt. leg.

§. 19.

Sunt post humo alieno, quam cuivis in

certæ personæ, hodiè legari potest: ità tamen ut illæ personæ vel ab initio certiorari possint, vel ex eventu. Hopp. in comment. ad inst. h. t. §. 27 et 28.

§. 20.

Cum de persona constat, cui legatum et velet legatum, licet in nomine vel cognomine legatarij testator erraverit. §. 29. inst. h. t.

§. 21.

Falsa demonstratione legatum non peri mitur. §. 30. inst. h. t.

§. 22.

Falsa causa legato adjecta non nocet. §. 31. inst. h. t. si scilicet sit causa impulsiva, secus, si familiaris

§. 23.

In legatis sub conditione relictis cedit dies legati. i. e. incipit deberi ex tempore existentis conditionis. l. 5. §. 2. quando dies legati.

§. 24.

Legatum pœnæ nomine relictum valet. et autem legatum pœnæ quod certum hæredis causa relinquitur, quo magis aliquid faciat aut non faciat. §. 36 inst. h. t.

Tit. 22.

De Ademptione legatorum.

§. 1.

Ademptio seu revocatio legati duplex est: alia in specie sic dicta; alia legati translatio.

§. 2.

Adimitur legatum sive eodem testamento, sive Codicillis: si vero extra testamentum illud adimatur, quinque testes ad validitatem ademtionis adhiberi debent. l. ult. C. de condicill. Philipp. Ecclog. ad inst. 94.

§. 3.

Sic et translatio legati de una persona in aliam tot testibus opus habet, quot ad primam constitutionem requirebantur.

Tit. 22.
de
lege Falcidia.

§. 1.

Non in totum; sed pro parte solum diminuitur legatum per legem Falcidiam.

§. 2.

Lex Falcidia ab auctore Cajo Falcidio, tribuno plebis, sic dicta, tempore augusti lata, et plebis scitum quo libertas ad dodrantem. (i. e. novem uncias) adstringitur et heredi ultra dodrantem gravato, quadrantem seu quartam partem detrahendi facultas conceditur.

§. 3.

Insinguls autem heredibus ratio legis Falcidiae ponenda est §. 1. inst. h. t. minimum, ut singulis heredibus maneat sua quarta: si minimum incertis partibus plures heredes sint instituti: secus, si sine partibus instituti sunt et ab omnibus simpliciter legata relicta: hoc enim una causa tantum quarta deduci potest. pr. inst. h. t.

§. 4.

Quantitas autem patrimonij, ad quam ratio legis Falcidiæ redigitur, mortis tempore spectatur. §. 2. inst. h. t. quod postea accidit vel decidit, ipsius lucrum aut damnum ad heredem pertinet.

§. 5.

Sic quoq; in computandâ Falcidiâ ante deducendum est omne aes alienum, item funeris impensa et gratia servorum manumissorum. §. 3. inst. h. t.

§. 6.

Jure novellarum Falcidia potest prohiberi à testatore. Nov. 1 cap. 2.

§. 7.

Cessat quoq; Falcidia, si res ita relicta ne alienentur. Sed maneant in familiâ vel genes successores eius, cui relicta, Nov. 119. cap. 21.

§. 8.

Item cessat Falcidia in legatis ad pias causas. auth. similiter C. h. t. sicuti quoq; eius non habetur ratio in dote uxori prælegatâ l. 81. §. 1. h. t.

Tit. 23.

De fidei commissarijs hereditatibus et ad SCtum Trebellianum.

§. 1.

Hactenus de ultimis voluntatibus, quibus tam universali quam particulari titulo aliquid relinquitur verbis directis et imperativis sequitur nunc, quibus verbis indirectis precarijs obliquis quæ dicuntur fidei commissa, hereditas relinquitur.

§. 2.

Fidei commissum et ultima contestatio, quâ per inter postam personam verbis precarijs aliquid alicui relinquitur.

§. 3.

Hoc fidei commissum et vel universale vel particulare.

§. 4.

Universale fidei commissum et quando quis totam hereditatem vel eius partem restituere tenetur.

§. 5.

Fidei comissum particulare et quando quis rem singularem alicui restituere rogatur.

§. 6.

Heres, qui restituit hereditatem ex fidei commisso, dicitur fiduciarius ille vero cui restituitur hereditas dicitur fidei commissarius.

§. 7.

Si heres fiduciarius detrectata adire hereditatem ipse fidei commissarius eam adire potest. Nov. 1. C. 1. §. 1.

§. 8.

Heres fiduciarius ultra dodrantem gravidus detrahere tantum et redimere tantum potest ut ipsi quarta pars hereditatis sit salva; quae quarta vocatur Trebellianica. §. 7. inst. h. t.

§. 9.

Nomen habet Trebellianica à Seto, Trebellio Maximo et annio Senecâ consulibus, facto. §. 4. inst. h. t.

§. 10.

Deducta ab herede fiduciario ~~ofacta~~ quartâ Trebellianicâ inter eum et fideicommissarium dividuntur actiones et onera pro ratâ portione, ita ut fideicommissarius qui tres partes hereditatis accipit, etiam in se recipiat tres partes actionum et onerum: quartam vero partem relinquat heredi fiduciario, qui quartam hereditatis partem retinuit. §. 7. inst. h. t.

§. 11.

Nihil autem interest, utrum aliquis ex asse heres institutus aut totam hereditatem, aut pro parte restituere rogatur. Nam et hoc casu eadem observantur, quæ in totius hereditatis restitutione: ut nimirum quartam suam detrahat habere salvam: hinc, quod ipsi deest, retinere possit §. 9. inst. h. t.

§. 12.

Quando quartam heres institutus fiduciarius iure prælegati habet, tunc quando reliquam hereditatem restituit fideicommissario,

in hunc simul omnes actiones et omnia aera hereditaria in solidum transferuntur §. 9. inst. 5. 7. Cuia sic quarta ab herede instituto jure legati praecipitur. Si vero is fideicitarius quartam jure hereditatis retinet, etiam quartam partem onerum sustinebit.

§. 13.

Fidei commissa etiam ab intestato relinquantur, quando intestatus maritorus eum, qui legitimus eius et successor, rogat, ut hereditatem suam totam, partem ea ejus, aut rem aliquam alicui restituat. §. 10 inst. h. t. et tuno quinq testes adhiberi sunt l. ult. C. de codicill. l. 22. C. de testam.

§. 14.

Post quoq fidei commissario iterum alius substitui heres, uti in fidei commissis familiae. Tuna autem ulterior redditio Trebellianica non valet, sed solum primus heres eam detrahendi jus habet. Phillips. Colegio ad instit. 102.

§. 15.

Certa vero res familiae relicta, aut extra familiam alienari prohibita eximitur a falcidia

quia alias in fideicommissis particularibus quia legatis exaequata sunt, ~~leg~~ locum habet Stov. 229. cap. fin.

§. 16.

Valet insuper fideicommissum etiam absq; ullis testibus relictum, si scilicet testator heredis gravi sentis fidem allegerit, eique aliquid praestandum injunxerit. hoc enim, si fateatur, illud statim praestet. si vero neget rem ita subsecutum, jusjurandum ipsi à fideicommissario delatum cum hic ipse decalum, nia juraverit, sublat quod nihil tale testatore audiverit. §. vult. inst. h. t.

§. 17.

Cessat autem quarta Trebellianica detractio, si expresse cum testator prohibuerit Vohar. ad Treutler vol 2. disp. 29. th. 20 item si fideicommissum relictum sit adipsas causas Struv. synt. jur. lib 2. tit. 26. §. 12.

Tit. 24.

de

Singulis rebus per fideicommissum

~~relictis~~

§. 1.

Fidei commissum particulare seu singulare est quando quis rogatus, alicui non aliquem singularem restituere.

§. 2.

Hæc fidei commissa particularia per omnia legatis sunt assequata. §. 3. inst. de legat. Hinc et solidum à fidei commissis particularibus, sicuti à legatis detrahitur: si nimirum nihil, vel minus quarta apud heredem fiduciarium remansit: non vero tre bellianica quæ solum in fidei commissis universalibus locum habet.

Tit. 25.
De Codicillis

Codicilli sunt ultimæ voluntates minus solennis, sine heredis institutione directâ, coram quinque testibus facta de eo, quod quis post mortem suam fieri vult.

§. 2.

Rogatur in codicillis heres vel ex testato vel ab intestato vel hereditatem eius ex parte restituat aut rem particularem præstet. §. 1. inst. de codicil.

§. 3.

Si ergo inde in codicillis facta sit heredis institutio, illa non aliter, quam in vim fidei commissi valet: ita vt heres legitimus, ab intestato vel ex testamento veniens, rogatus censeatur per fidei commissum restituere hereditatem ei, quem testator in codicillis nominavit. l. 26. ff. de. jure. Codicill. Carpz. p. 3. const. 4. def. 35.

§. 4.

Quando verò heres ab intestato restituit, ità hereditatem ei, qui in codicillis et nominatus, hero quoq; dedacit quartam Trebellianicam, sicuti in fidei-commissarijs hereditatibus et ab intestatum.

§. 5.

Materia enim circa quam occupati sunt codicilli sunt et manent fidei commissa.

§. 6.

Clausula codicillaris testamento adiecta facit vt id iure codicillorum subsistat, quod ex defectu

solleniam in vim testamenti valere negat.
Carpz. decis. 255. nr. 4. et 5. qui etiam §2. const. 4.
def. 38. tale responsum habet: Das wir mgr
der clausula cancellaris ein Testament auch wir
sind zeigen als ein Codicil bestendig, und
dann hero Fideicommissi der erbschaft,
in doo nach abzug quarta trebellianica, von
den erben ob in testato dem Fideicommissario
zu restituiren sey.

§. 7.

Es autem clausula codicillaris hac: wofern
dis mein testament einiger ursachen oder
mängel halben zu rechtmegen nicht als
ein gerichtes letzter wille gelten oder kräftig
sein solte: so sol es doch als ein testament
non cupatum, codicill, fideicommissum, donatio
mortis causa, oder andere disposition,
wie die selbe zu rechten am kräftigsten
und bestendigsten geordnet, und auf
gerichtet werden kan oder mag, gelten
oder mächtig sein.

Liber III

Lib. 3. tit. 1. et seqq.

De successionibus ab intestato.

§. 1.

Hactenus de successione testamentaria: sequitur jam successio ab intestato cui defficiente testamentaria locus et, et quae alias quoqz vocatur legitima, quia immediate per legem defertur.

§. 2.

Haec delatio fit vel jure veteri, vel jure novo.

§. 3.

Quomodo jure veteri ab intestato succedebatur in prioribus tredecim titulis libri tertij debetur quod tamen jus per novellam, 118. correctum et de hoc proinde jure novo patius dicendum venit.

§. 4.

Haec nunc jure omnis successio ab intestato vel fit jure sanguinis vel cognationis aliqua civili

§. 5.

Jure sanguinis tres succedentium ordines sunt considerandi: descendentium ascendentium et collaterali um.

§. 6.

Primus ordo ab intestato succedendi est descendentium, nulla suitatis vel sexus ratione habita Nov 118. cap. 1. et illi descendentes communi nomine liberi vocantur.

§. 7.

Quandiu igitur liberi superstites sunt tamdiu omnes alij consanguinei excludunturetiam ascendentes indifferentur, l. 11. C. de suis et legit. excepto conjuge superstite cui vel quarta vel virilis, vel portio statutaria debetur.

§. 8.

Sunt autem liberi vel legitimi vel illegitimi. legitimi vel in sensu exclusivo cognationis naturalis, ut adoptivi, vel inclusivo ex justis scilicet nuptijs procreati, qui vel ab initio tales vel ex post facto ut legitimati.

§. 9.

liberi ab initio legitimi sunt vel primi gradus vel ulteriores

§. 10.

Qui in primo gradu sunt, succedunt in capita ubiniminum hereditas dividitur ita, ut, quot sunt personæ tot fiant partes

§. 11.

Ulteriores gradus liberi, quando concurrunt cum liberis primi gradus succedunt in stirpes indistinctim, ab ius repræsentationis quo liberi intrant in locum parentum et ex eorum persona succedunt; i.e. tantum ex hereditate capiunt quantum eorum parentes, si superstites non fuissent, accepturi fuissent.

§. 12.

Quod si nepotes ut ulteriores, soli ad successionem veniant, nullis primi gradus liberis existentibus tunc videndum an sint ex una stirpe, v.g. si tres nepotes unius filij, et tunc successio fit in capita: sin ex diversa stirpe succedatur in stirpes. Coler. decis. 47. n. 9.

§. 13.

Legitimati per subsequens matrimonium et ad agnati equaliter cum legitime natis succedunt, l. 10 C. de natural. liber, quid autem iure bohemico obtineat, vid in tit 10. tit. 1. de nuptijs, §. 44. per rescriptum vero principis legitimati non aliter, quam si liberi nulli extent. Nov. 49. cap. 9. ~~Ff~~ nisi Nisi liberi post legitimationem factam nati fuerint aut specialiter hoc princeps in legitimatione egresserit Gai. l. 2. obs. 242. §. 5. et 8. in feudis vero ~~Gai l. 2. obs. 242 d. 8.~~ tales legitimatos non admitti iniuit. §. naturales. 2 feud 26. si de feudo defuncti controversia sit

§ 14.

~~Ff~~ Si liberi sint ex diversis matrimonijs, distinguendum, an sint comgrivigni, et quisq; suo solum succedit parenti: aut alterum parentem communem habent, et alterum diversum, et ex his quilibet separatim suo proprio parenti; communi vero parenti equaliter

succedunt; excepis bonis, quæ à marito ad uxorem, et viceversa ab uxore ad maritum, cum certa qualitate pervenerunt, quæ liberi illius matrimonij, quo ista ita pervenere, præcipua habent. l. 6. §. 2. C. de secund. nupt. Struv. jurispr. lib. 2. tit. 30 §. 7. et ex. 29. th. 53.

§. 15.

Liberi illegitimi sive spurij patri non succedunt. Matri vero et ascendentibus maternis succedunt. l. penult. C. ad. sctum. orphitianum.

§. 16.

Si quis tamen matrimonium fœminæ eidem clandestinè promisisset et postea illam impregnasset ante quam autem nuptias solenniter celebraret, moreretur, filius inde natus non solum matri sed etiam patri præ defuncto succederet, ita tamen, ut mulieri incumberet probatio, dictam promissionem sibi factam fuisse. Carpz. p. 3. const. 29. defs. 12.

§. 17.

Deficientibus liberis sequitur secundus ordo ab intestato succedendi scilicet Ascendentium gradus prærogativam, ita ut proiores gradu excludant remotiores. Nov. 118. cap. 2. jus enim repræsentationis in hoc ordine locum non habet.

§. 18.

Si plures ascendentes gradu pares sunt, et quidem eiusdem lineæ tunc succedunt secundum numerum personarum.

§. 19.

Si vero diversæ lineæ et disparis numeri sunt, in genera fit successio, ut si avus paternus, et avus et avia materna adfuerit, tantum ex hereditate capiat solus avus paternus, quantum avus et avia materna Nov. 118. cap 2.

§. 20.

Quod si cum ascendentibus primi vel ulteriores gradus (nam nec avus per fratres exclu-

ditur. (Nov. 118. cap. 2.) concurrant fratres vel sorores defuncto utrinq; coniuncti, tunc fit successio inter illos in capita: sin vero concurant germanorum fratrum liberi, successio fit in stirpes. N. 127. cap. 1.

§. 21.

Iure saxonico soli ascendentes succedunt liberis suis, omnes qs ~~ac~~ ac singulos collaterales indifferenter excludunt. Carpz. p. 3. const. 17. def. 6. et 7.

§. 22.

Parentes adoptivi extranei non succedunt filio adoptivo, sed ii, qui illum in potestate habuerunt. §. 2. inst. de adopt. ibiq; Dot.

Arrogatores autem filijs arrogatis superiores una cum ~~una cum~~ fratribus germanis, succedunt in capita. l. ult. §. fin. C. de adopt.

§. 23.

Pater illegitimus filio illegitimo non succedit: mater vero isti succedit. l. penult. C. de legit hered.

§. 24.

Tertius ordo succedendi ab intestato continet collaterales inter quos primo loco vocantur fratres et sorores utrinque conjuncti, soli in capita; si vero concurrent germanorum liberi sui instirpes jure repræsentationis simul admittuntur. aut sunt cessante C. de legit hered. succ. 118. cap. 3.

§. 25.

Jure saxonico jus repræsentationis in ordine collaterali non obtinet. Sunt fratres germani excludunt fratrum germanorum liberos.

§. 26.

Quamvis enim sanctio carolina in comitijs vormatiensibus 1522. tota expresse statuat, ut non obstante aliqua consuetudine statuta

filij ad successionem patrui cum de functi fratribus ac sororibus in stirpes admittantur; contra hanc tamen constitutionem Elector ac dux Saxoniae protestati fuere ~~et illa~~ nec illam, nisi in quibus dom solum provincijs scilicet magdeburgensi et non burgensi, recipiunt. Bid. Carpz. p. 3 const. 18. def. 3.

§. 27.

Si fratrum vel sororum liberi soli extent successio fit in capit exclusis defuncti patruo amitâ, avunculo, matertera, quanvis eodem gradu constitutis. Stov. lib. 8. cap. 3. in fin.

§. 28.

Sed iure saxonico communi admittantur personae iste cum fratrum liberis praeter propinquitatem gradus. Coler. p. 1. decis 48. peculiari tamen constitutione Electorali Saxonica jus civile recepta est Carpz. p. 3. const. 18. ita ut per hanc liberi fratres germani patruum defuncti à successione excludant, Carpz. d. 1. defin. 5.

§. 29.

Post fratrum germanorum filios veniunt
fere civili, istis non existentibus, fratres et so-
rores ab uno latere coniuncti et eorum liberi:
ubi soli, in capite; dum gradu functorum vero
fratrum liberis in stirpes succedunt. authent
post fratres (: de legit hered. Secus jure Saxo-
nico communi, quo excludunter fratrum liberi
Jus vero electorale Saxonicum jure civili
convenit (arrg. §. 3. const. 18.

§. 30

Fratres adoptivi sibi non aliter succedunt, quam
si ab ascendente adoptati adoptati. Strauch
differt. 11. §. 28.

§. 31.

Juniores ex eadem materia notis sibi mutuo succe-
dant. l. 2. §. 9. ff unde cognati.

§. 32.

Tandem veniunt ad successionem reliqui cog-
nati omnes pari gradu praerogativum
ut priores excludant remotiores, sive uno

sive duplici vinculo iuncti sunt. non ultra fratres eorumq; liberos duplicitas vinculi non attenditur. aut hent post fratres (de legit. hered. Strauch. dissert. 22. §. 29.

§. 33.

Ex ratione aliqua civili cum personis praedictorum trium ordinum iure Novellarum succedunt quoq; coniuges, eo scilicet casu, quo matrimonium et sine dote propter nuptias et conient superstes laborat inopia. Nov. 53. cap. ult. Nov. 117 cap 5.

§. 34.

Et quidem, si tres vel pauciores supersint liberi coniugis superstitis partio et quarta omnium bonorum; si plures et partio virilis: et hoc tantum iure usus fructus capit. si vero nulli existant liberi, sed tantum ascendentes vel collaterales tunc pleno iure superstes in quartam succedit. aut fi. praeterea. (. unde vir et uxor. Nov. 117. cap. Nov. 53. cap 6. quam portionem Conjux coniugi testamento auferre vel minuere nequit. Ceil. 2. obs. 229. n. 2.

§. 35.

Jure Saxonico vidua quarta pars ex bonis mariti debetur, sive moritur inops fuerit sive non, si tres vel pauciores liberi existant: si plures pars tertia virilis in electoratu autem, si liberi existant quarta si non tertia omnium bonorum. Carpz. p. 3 const. 20. Collatis tamen utrosq; casu bonis suis excepto mundo muliebri, et ut ex sitibus Strauch. differt. 11. §. 31. vel tamen in arbitrio eius positum sit utrum dotem repetere an eam conferre. et partionem Saxonicam cogere malit: Moritur autem iam Saxonia usori succedit in universis nobilibus excepta gerada et legitima liberorum immobilia uxor transmittit ad heredes.

§. 36.

Nullis plane existentibus cognatis vir et uxor sibi invicem erasse succedunt. et fisco pro fortunatis Carpz. p. 3. const. 18. def. 32. n. 7. et. 8.

§. 37.

Defficientibus autem omnibus heredibus bona mortuorum vacantia tandem fiscus occupat. l. 2. §. 2. de jure fisci. l. 4. C. de bon vacant.

<page_rhetorica="0" />

Tit. 10.

De
bonorum possessionibus.

§§. 1.

Ex quatuor modis, aquirendi res per universitatem, de quibus egimus supra, lib 2. tit. 9. per quas person cuiqz aquir. §§. 20. hactenus expositus fuit primus qui ad hereditates civiles quæ vel ex testamento deferuntur, vel ab intestato pertinet sequitur nunc secundus ex iure prætorio quæ bonorum possessio instar hereditatis differtur, hinc et amplius hereditas prætoria vocatur.

§. 2.

Bonorum possessio est jus persequendi (: si scil. patrimonius aut eius pars ab alio possidetur:) retinendiqz (: si nimirum ipsi possidemus) patrimonij vel rei, quæ cuiusqz eum moveretur fuit l. 3. §. 2. ff h. t.

§. 3.

Dividitur bonorum possessio in edictalem et decretalem. Edictalis est quæ de simplici et plano sine causæ cognitione tribuitur. Decretalis, quæ gravia causæ cognitione decernitur.

§. 4.

Edictalis et vel ordinaria quando illa certi gressi, narum ordine in edicto proposito differtur. Hinc tituli extant: unde liberi; unde legitimi, unde cognati; unde vir et uxor. vel extra ordinaria; de qua titulus digestorum ut ex legibus et sectis bonorum possessio detur quando nimirum ~~illa~~ ex legibus nouis ~~detur~~ et constitutionibus principum detur.

§. 5.

Edictalis bonorum possessio fiunt facile usu obtinet, post quam per Prov. 115. et 118. successio ad omnes eos et extensa, quos praeter vocant. Sunt tamen casus in quibus et ad huc eam necessariam potant, quos vide apud Struvium Exerc ad ff 38. th 5. 15. et 43.

§. 6.

Directoti vero bonorum possessione hodie quoqs aliquando opus esse non dubitatur: Cu. si vidua praegnantem se asserat, tunc praecedente causa cognitione ob fetum in utero militur in possessionem bonorum defuncti, datur qs curator qui ipsi praestet factum ex bonis praeuideat. f. 4. de ventre in possess. milit.

§. 7.

Sic quoq; C. 2. decretalis Bonorum possessio locum adhuc habet si controversia status et lis de paterna hereditate pugilla movebatur. Hunc enim praecedente causae cognitione et praestita cautione de restituendis bonis hereditarijs, si adversus se judicatum fuerit, impubes mittitur in bonorum possessionem. Dicta quaestione in item jus pubertatis. tit. ff et si de carpon Edict.

§. 8.

In petenda Bonorum possessionem liberis et parentibus omni spatium. caeteris autem cognatis ac cognatis centum dies à die scientiae sunt concessi. §. 4. 6. inst. h. t.

Tit. 14.

de obligationibus.

§. 1.

Per hoc toto jure in re, scilicet dominio procedit nunc ad jus ad rem, scilicet ad obligationem.

§. 2.

Obligatio in genere est juris vinculum, quo quis ad dandum aliquid vel faciendum adstringitur. l. 3. ff de obligat et act. Hinc quoque actio, quam producit in persona dirigitur.

§. 3.

Distinguitur obligatio in simplicem et mixtam

§. 4.

Simplex est vel naturalis tantum vel civilis tantum.

§. 5.

Obligatio naturalis tantum est vinculum juris naturalis, quo quis citra juris civilis auctoritatem ex sola aequitate naturali adstringitur ad aliquid praestandum. l. 14. ff. de obligat et act.

§. 6.

Haec obligatio naturalis tantum est plena vel minus plena

§. 7.

Ob plena procedit ex promissione: Jus tamen civile ipsi non assistit, ut actionem ex eâ det adversus aliquem. l. 2. §. 17. ff ad. l. falcidi. l. 23. de transact

§. 8.

Non tamen super semper in totum deserit ipsam obligationem ig civile. Sed relinquit ipsi aliquando effectos quondam remissiores quales sunt retentio compensatio novatio fideiussio constitutum et pignus Dn. de Lynker. annot. ad inst. h. t. hinc obligatio hac naturalis gleba bene distinguitur in agrobatam et regrobatam.

§. 9.

Agrobata dicitur, quae iure civili actionem quidem non producit: producit tamen exceptionem, et alios effectus, de quibus in §. proced. 8. dictum

§. 10

Regrobata dicitur, cui omnes illi effectus agere civili denegantur; seu: ex qua neqz actio neqz exceptio datur nec ullum aliud juris remedium. Talis obligatio est pupilli ratione sui ipsius item mulieris fide jubentis: vid. comment. ad dist. h. t. p. 573.

§. 11.

Ainus gleba obligatio naturalis est quae non ex promissione; sed ex mera honestate

oriqitur. Qualis est obligatio ad quam tu,
dinem bene fitijs, qua actionem in foro haut
gorit, sed implementum eius cuius vis godori relin,
quitur.

§. 12.

Obligatio civilis tantum est vinculum. Juris civilis
quo quid ex stricta juris civilis ratione debetur;
sed vinculo ~~rationis~~ naturalis aequitatis restringitur.

§. 13.

Producit illa obligatio juris civilis actionem quae
tamen statim eliditur exceptione, e.g. ex capitione dol,
metus erroris. vid. l. 1. §. 1. C. ~~adoc~~ advers. creditr. praesc. opp.

§. 14.

In omnibus groindecasibus, ubi civilis obligatio
sola aut naturalis obligatio sola regoritur et
factus efficaciter aliquid exigendi ob est.

§. 15.

Obligatio mista est, qua utramque civilem
et naturalem continet, et definitur vinculum
juris naturalis et civilis, quo necessitate ad,
stringimur ad aliquid praestandum.

§. 16.

Et hæc Domum obligatio efficax est, quia non tantum actionem seu etiam exceptionem producit, ea qz definitur in pr. h. t. inst. de oblig.

§. 17.

Illa nunc obligatio mixta, quæ proprie obligatio dicitur, et vel civilis vel prætoria.

§. 18.

Obligatio civilis est, quæ aut legibus constituta, vt stipulatio liberarum obligatio; aut jure civili comprobata, vt sunt obligationes jure gentium inventæ et postea in foro civili ad effectum productæ, ~~eg~~ e.g. obligatio ex emptione venditione, locatione conductione et similibus.

§. 19.

Prætoria obligatio est quam prætor ex sua juris dictione æquitatis causâ introduxit. Qualis est obligatio de peculio, de in rem verso.

§. 20.

Procedit autem obligatio non solum ex lege,

sed etiam ex facto debitoris: factum illud vel est licitum scil. conventio, vel illicitum minimum de licitum.

§. 21.

Conventio et duorum vel plurium in idem placitum consensus. l. 1. §. 2. ff. de pactis.

§. 22.

Conventio haec vel est pactum vel contractus.

§. 23.

Pactum est conventio carens nomine et causâ l. 7. §. 1. et 2. ff. de pactis. i.e. nec certam ac specialem formam ajunt habens, nec actionem vel factum ab alterutra parte. Hoppius ad inst. h.t. §. 1198.

Si vero actio vel factum abest ab una parte desinit esse pactum et abit in contractum.

§. 24.

Pactum vel est nudum vel non nudum.

§. 25.

Pactum nudum dicitur quod in simplicibus conventionibus finibus subsistit, adeoque vim efficaciter obligandi non habet, nec actionem jure civili gravat.

§. 26.

Pactum non nudum seu vestitum dicitur quod ultra simplices conventionum fines extrinsecus accipit potestatem efficaciter obligandi ita ut eo nomine etiam jure civili competat actio. l. 20. ff. de præscript. verb.

§. 27.

Accipit vero hanc potestatem extrinsecus vel ex speciali legis assistentiâ, et hoc dicitur pactum legitimum ut donatio dotis promissio; vel ex contractûs natura, et dicitur pactum adjectum.

§. 28.

Ex pacto legitimo oritur actio, quæ vocatur condictio ex lege, tot. tit. de condict. ex leg. Ex pacto adjecto autem actio illa, quæ ex toti contractu datur, cui pactum adjectum est.

§. 29.

Modica quia quod-libet pactum pro deliberato habetur adeoque non qua pactum, sed qua deliberatum est, ad instar stipulationis interpretatione actionem provocat. Gn. de Lynker. anot. ad ff. lib. tit 14. pag. 58.

§. 30.

Contractus est conventio habens nomen, aut iuris obligationem, causam, ad producendam actionem efficacem. Gr. de Lynxer. anot. ad instit. lib. 3. tit. 14.

§. 31.

Contractus vel sunt veri vel quasi contractus

§. 32.

Veri contractus sunt, qui vero utriusq. contrahentium consensu ineuntur, verbis, literis vel facto declarato.

§. 33.

Quasi contractus sunt, qui alegi grasuntlo consensu confituntur.

§. 34.

Veri contractus vel sunt nominati vel innominati

§. 35.

Contractus nominatus est, qui certam adfinitam formam habet, et exinde speciale nomen accepit, actionem q. nominatam accertam producit. l. 7. §. 1. ff. de pacts.

§. 36.

Contractus innominatus est, qui certam ac definitam formam non habet, indeque nec specialem nomen accepit; causa tamen ex eo producendi obligationem est ipsa datio vel factum, et propter hanc causam praecedentem oritur exinde actio praescriptis verbis, ideo sic dicta, quia cum negotium ex quo oritur, specioli nomine sit destitutum, res gesta praescriptis verbis est designanda. l. 1. et 2. ff de praescript. verb.

§. 37.

Species contractus innominati praecipua sunt quatuor: ~~do ut des~~: do ut des: do ut facias: facio ut des: facio ut facias.

§. 38.

Contractus nominati dividuntur in reales verbales literales, et consensuales.

§. 39.

Re contrahuntur mutuum, commodatum depositum pignus.
Verbis stipulatio.
Literis litterarum obligatio.

Consensu: Emptio venditio locatio conductio
Emphyteusis, societas, et mandatum.

§. 40.

Omnis contractus habet sua substantia, sine quibus consistere omnino nequit: (ut in emptione venditione sunt substantialia merx, pretium et consensus) sua naturalia, quæ secundum naturam tacite in contractum veniunt; (veluti de natura venditionis est, ut venditor de evictione teneatur, licet nihil de ea expressum sit) et accidentalia quæ præter naturam contractus conventione contrahentium ejusdem accedunt.

§. 41.

Pertinet vero et ad naturalia contractuum præstatio damnorum. eveniunt vero damna vel dolo vel culpa vel causa fortuita.

§. 42.

~~Culpa et quando quis neglexit ea, quæ abesse vere debuisset~~

Dolus est calliditas ad alium laedendum scienter et eo proposito adhibita.

§. 43.

Dolus in omni contractu est prestandus, nec valet pactum in contrarium. l. 27. §. 4. ff. de pact.

§. 44.

Culpa est quando quis negligit ea, quæ observare debuisset et potuisset. l. 223. §. 2. ff. de verb. signif.

§. 45.

Distin. qui solet culpa in latam, levem et levissimam.

§. 46.

Culpa lata est nimia negligentia. quando scilicet quis in actione aliqua ista non observat, quæ quilibet et talia agens facile iuxta communem hominibus inditum intellectum observaret. l. 32. ff. de pos.

§. 47.

Hæc lata culpa in causis civilibus dolo equipa-ratur; non vero in causis criminalibus.

§. 48.

Levis culpa est omissio media diligentia, quam alias prudentes homines in rebus suis adhibere solent.

§ 49

Levissima culpa est commissio exactissima diligentia.

§ 50.

Crucialis nuna diligentia et culpa in gerendis contractibus prestanda, illud primo omnium ex conventione partium aestimandum: si verò nihil conventum, fuerit ad naturam contractus respiciendum est, ubi sequentes observanda veniunt regulae:

§ 51.

Si ingratiam utriusque contrahentis celebratus est contractus prestatur tantum culpa levis, et diligentia media seu exacta. l. 32. in ff. locati.

§ 52.

Si ingratiam dentis solum celebratus hic est contractus accipiente culpa tantum lata prestanda et diligentia infima a donante verò non omnis diligentia et culpa prestatur. l. 2 ff de obl. et act. ex q. in contractu de posito

§. 53.

Si in gratiam accipientis solum celebratus et contractus, ab eo levissima culpa et suma diligentia praestatur: e.g. in contractu commodati.

§. 54.

Casus fortuitus e' inopinatus ~~effectus~~ eventus, qui ob ~~homine~~ homine praeviderri aut praeveniri non potuit.

§. 55.

Sffis casus fortuitus seu damnum fatale à nomine praestatur, sed res perit regulariter suo domino. l. 23. de R. I. l. 9. C. de pignor. act. nisi quis damnum in se receperit, aut culpa casum praecesserit.

§. 56.

Quibus modis re contrahitur obligatio.

§. 1.

Contractus reales talis et conventio, quae praeter consensum ad sui praefectionem requirit actualem rei traditionem.

§. 2.

Consensus enim solus in his contractibus non sufficit,

ut efficax ex ipsis oriatur obligatio. Sed necessum est ut res quoq; veniat et tradatur, in cuius traditione ratio formalis horum contractuum consistit.

§. 3.

Contractus reales sunt quatuor: Mutuum commodatum depositum et pignus.

§. 4.

Differentia horum contractuum potissimum in eo consistit, quod mutuum transferat dominium commodatum usum depositum custodiam; et pignus possessionem.

§. 5.

Mutuum (quasi eo meo tuum) et contractus realis quo quantitas sive res fungibilis eâ lege datur, ut accipientis faciat et ab eo non redatur in specie sed in genere nicht aber das alte pfandrecht Vergleichen.

§. 6.

Res fungibilis dicitur quae usendo consumitur. L. 2. ff. de reb. credit seu quae functionem recipit, ie ubi una res alterius vice fungi potest. et quidem vice mutua fungunturque tantundem praestant.

§. 7.

Ex hoc contractu datur actio, quæ vocatur condictio certi ex mutuo sive actio mutui, et quidem competit hoc creditori adversus debitorem ad rem mutuo acceptam in eodem genere restituendam. ff. ff. de rel. creditæ

§. 8.

Commodatum, quasi ad commodum utentis datum, et contractus realis, quo usus certus et gratuitus alicuius rei conceditur, ut eadem finito usu restituatur in specie. hoc et non obiret.

§. 9.

Dicitur: quod usus debeat esse in hoc contractu gratuitus: nam, si merces intervenit, locatio erit

§. 10.

Dicitur ut res restituatur in specie: ita enim distinguitur à mutuo. ubi res non in specia sed in genere redditur.

§. 11.

Effectus commodati et mutua obligatio inter commodantem et commodatarium ita ut prin,

„ cipaliter obligetur commodatarius; commodans
mero minus principaliter et secundario.

§. 22.

Oritur hinc actio commodati directa et contraria

§. 23.

Ex commodati directa est actio personalis competens commodanti eiusq; heredibus adversus commodatarium eiusq; heredes ut res commodata finito usu ac tempore in specie et non deteriorata restituatur. l. 3. §. 2. ff. commodat.

§. 24.

Ex commodati contraria est actio personalis competens commodatario eiusq; heredibus et vegerti, ut omnem damni quod regi commodati causa passus est l. 17. §. 3. ff commodati

§. 25.

Casus fortuitus (puta, si res commodata sine culpa commodatarij deterior facta, aut amissa) à commodatario non praestatur. l. 18. ff. commod.

§. 26.

Ea tamen in rebus commodatis diligentia à commo-

" dotario prestanda et quatenus diligentissimus quasi pater familias suis rebus adhibet. d. l. 18. ff. commodati.

§. 17.

Depositum est contractus realis, quo res alicui gratis custodienda traditur, ut eadem ipsa res, cum ei postulatur, bona fide restituatur.

§. 18.

Differt ~~de~~ à deposito hoc in specie sic dicto sequestrum, quod alias quoq; in latiori significatione depositum dicitur, quandoquidem res litigiosa ea lege deponitur, ut pendente lite custodiatur ea vero finitâ victori ~~restituatur~~ restituatur.

§. 19.

Hoc, si fiat auctoritate judicis dicitur sequestrum necessarium, sin autem utriusq; partis consensu tertia res litigiosa custodienda datur, et voluntarium. l. 17. ff de posit.

§. 20.

Competit ex contractu depositi actio depositi directa et contraria.

§. 21.

Actio depositi directa competit deponenti eiusq; heredibus adversus depositarium eius heredes ad non depositum in specie salvum et incorruptum restituendum.

§. 22.

Actio depositi contraria competit depositario adversus deponentem ad indemnitatem et impensas in rem depositam factas consequendas.

§. 23.

Pignus et contractus mutis quo res aliqua traditur creditori in securitatem crediti, eoq; per solutum in specie restituenda.

§. 24.

Differt pignus ab hypoteca quod, pignus creditori tradatur hypoteca non item sed solum creditor in ista re qua obligatur, jus habeat constitutum; possessio vero eius penes debitorem remaneat.

§. 25.

Nascitur ex hoc contractu actio pignoratitia directa et contraria.

§. 26.

Directa actio pignoratitia est actio personalis, qua debitori adversus creditorem, cui de credito jam satisfactum est competit ad rem pignoratam restituendam, damnumq; circa eam datum resarciendum.

§. 27.

Sciendum tamen, quod creditor ob amissionem pignoris casualem de resarciendo damnum non teneatur, nec impediatur, creditum petere. §. ult. inst. h. t. Ostilipp. Edog. ad inst. 44. §. 4.

§. 28.

Contraria actio pignoratitia est, qua datur creditori adversus debitorem, ad praestandum id, quod sibi pignoris nomine abest. e. g. si debitor eas pro aere obligaverit, aut rem alienam pignori dederit. l. 16. ff. de pignor. act.

Tit. 16.

De Verborum Obligationibus

§. 1.

Praetenus de contractibus, qui ad sui substan-

tion rogi traditionem requirunt: sequentur nunc contractus, qui verbis perficiuntur

§ 2.

Contrahitur autem verbis obligatio per stipulationem quae est contractus juris civilis verbalis, quo is, qui alteri interroganti congrua respondit, ad rem aliquid vel faciendum obligatur. l. 5. de. v. o.

§. 3.

Concipitur vero ~~vel~~ stipulatio vel pure vel sub condictione vel in diem.

§. 4.

Effectus puri stipulationis est, quod res promissa statim peti possit. Tempus tamen aliquod ad solvendum ex equitate indulgetur.

§. 5.

Stipulatio in diem dicitur, qua differendae solutionis gratia diem habet adjectum.

§. 6.

Stipulatio sub conditione est cum in aliquem casum seu eventum contrahitur obligatio. Conditio non ipsa obligationem defert et suspendit.

§. 7.

Hodie stipulatio ad suum finem equidem non est necessaria, ut quis firmius obligetur; sed omnis promissio deliberato inita obligationem producit, quo quoque modo consensus sit expressus: ad hunc tamen opus est, ut promissio certa causa conset. struv. juris pr. lib. 3. tit. 8. §. 2.

§. 8.

Neque enim subsistere potest debitum vel obligatio absque causa debendi, cui semper obstat doli exceptio. l. 2. §. 3. vers. si quis sine causa ff de doli mali except.

§. 9.

Ex hoc contractu duae nascuntur actiones, unaquae si certa et stipulatio, altera si aliquid incerti in stipulationem sit deductum.

§. 10.

Si certa et stipulatio actio exinde oriens vocatur condictio certi: quando nimirum agatur, quid quale et quantum, sit promissum l. 75. ff de v. o.

§. 11.

Si vero aliquid incerti sit promissum, actio ex stipulatione locum habet, ut si quis stipulatur rem aliquam in genere. e.g. vinum. Quamvis enim

Tunc agaret quid pro missum sit, non tamen statim agaret quale: item, si factum promittitur datur actio acto ex stipulatu.

Tit. 17.
De duobus reis stipulandi et promittendi

§. 1.

Praecedente titulo actum, quomodi singuli singulis per stipulationem aliquid promittunt vel stipulantur: Nunc hoc titulo subjicitur, quando plures pluribus aut unus pluribus aut è contrario plures uni aliquid promittunt.

§. 2.

Duo reis stipulandi seu credendi hic dicuntur, quibus unius eiusdemq; rei prestatio ex eâdem causâ in solidum promittitur, seu: qui eandem rem stipulantur.

§. 3.

Duo reis promittendi seu correi debendi sunt qui eandem rem ex eâdem causâ simul in solidum promittunt.

§. 4.

Ex huius modi stipulationibus solidum singulis debetur

Et promittentes singuli in solidum tenentur. in utra
que tamen obligatione vna res vertitur et vel altera
debitum accipiendo vel alter solvendo omnium perimit
obligationem et omnis liberat. §. 1. inst. h. t. Verisimile
tamen cedendarum actionum ille solvens uti solet.

§. 5.

Hodie in fugis corregi obiritio conjunctim conveniri
et a singulis parto geti debent; quod si aliqui solvendo
non fuerint dum demum reliqui in solidum cum
effectu tenebuntur. Nov. 99. cap. 1. authent. hoc ita.
de duob. reg.

Tit. 18.

de
Stipulatione servorum.

§. 1.

Servus jure Romano ex peculio domini jus stipulandi
habet, et quid quid acquirit domino acquirit.

§. 2.

Hodie familia nostri, cum liberi sint homines, sibi
non dominis acquirunt, nisi quatenus operas suas
dominis locarunt, vel ex mandato dominorum
contrahunt. Vid. cap. g. 92. const. 52. def. 11.

Tit. 19.

De divisione stipulationum.

§. 1.

Stipulationes alia sunt conventionales seu voluntariæ, quæ ex libero arbitrio contrahentium dependent alia vero necessariæ quæ jussu magistratûs iniuntur.

§. 2.

Hæ necessariæ jure romano dividuntur in judiciales et prætorias. Hodie vero, cum Prætor et judex idem sit, ejusmodi differentia illa cessat, quotiesque cauto prætoria ad huc ogus judex implorabitur, ut eam injungat.

§. 3.

Talis est cautio damni infecti (scilicet damni, quod quidem nondum factum est, et tamen timetur, l. 7. ff de damn. infecto) quia quis cavet se damnum si quod ex vitio ædium suarum aut aliunde ei res sua contingeret, præstitum non.

§. 4.

Cautio quoque legatorum quandoque exigitur: nimirum in legatis et fideicommissis, sub conditione, aut in diem relictis.

Sit. 20.

De

inutilibus stipulationibus.

§. 1.

Stipulatio inutilis seu quæ effectum in jure non habet, ita dicitur vel ex materia vel ex causâ efficiente vel ex formâ

§. 2.

Ex materia dicitur inutilis stipulatio, si quid promissum sit, quod absolute præstari ~~ne~~ nequit.

§. 3.

Absolute vero nequeunt præstari quædam de facto seu natura, quædam de jure.

§. 4.

De facto seu naturâ præstari nequeunt, quæ non sunt in rerum naturâ, nec fore sperantur

§. 5.

De jure præstari nequeunt res commercio privatorum exempta §. 2. inst. h. t. item res inhonestæ. §. 23. inst. h. t.

§. 6.

Ex causâ efficiente stipulatio dicitur inutilis,

Si ab jis sit celebrata, qui aut nulo modo aut saltem ex stipulatu obligari nequeunt. §. 6. 7. 8. 9. inst. h. t.

§. 7.

Ex forma stipulatio redditur inutilis, si non sit observata sollemnitas in stipulatione requisita; ut si non sit facta inter præsentes. §. 11. inst. h. t.

§. 8.

Si tamen scriptura accesserit, quæ affirmet, partes contrahentes stipulationem præsentes inter se fuisse, tunc tunc pro tali instrumento militat præsumptio veritatis. §. 11. inst. h. t.

§. 9.

Etiam post mortem concepta stipulatio subsistit. §. 12. inst. h. t. sic et post mortem alterius recte stipulamur. §. 13. inst. h. t.

§. 10.

Quoties plures res una stipulatione comprehendantur, si quidem promissor simpliciter respondeat, quod velit dare, pro pro omnes tenetur: si vero unum ex his vel quasdam daturum se spondeat, obligatio in illis jis tantum contrahitur.

§. 11.

Alteri stipulari nemo potest, nisi cuius juri subiectus sit. §. 4 et 18. inst. h.t. Hodie vero alteri per alterum obligatio quaeritur ob generalem pacti validitatem. Mev. part. decis. 112. n. 11. Cothomann. Lib. 2. tess. 54. n. 87. et 88.

§. 12.

Sed et si quis stipulatur alteri cum stipulantis interesset, valet stipulatio. §. 19. inst. h.t.

§. 13.

Quod turpi ex causâ promissum est, non valet. §. 23. h.t.

§. 14.

Cum quis sub aliquâ conditione stipulatus fuerit, licet ante conditionem decesserit, postea existente conditione heres eius agere potest: idem et ex promissoris parte. §. 24 inst. h.t.

§. 15.

Si tem pus obligationi dictum, non nisi praeterito eo tempore quis promissum rectè petet §. 25. inst. h.t.

Tit. 21.
De
Fide jussoribus.

§. 1.

Hactenus de stipulatione principali: nunc de accessoriâ nimirum fidejussione, agendum est.

§. 2.

Fide jussor vocatur is, qui pro alterio debito fidem suam apud creditorem intercessit, ut diligentius huic cautum sit.

§. 3.

In omnibus obligationibus fide jussores assumi possunt, sive re sive verbis, sive litteris sive consensu contracta sunt: imo et in obligatione naturali §. 2. inst. h. t. modo non sit jure civili prohibita. l. 6. ff. de V. O.

§ 4.

Fide jussor non tantum ipse obligatur, sed etiam haeredem relinquit obligatum. §. 2. inst. h. t.

§. 5.

Fide jussor et praecedere obligatio non (scilicet in bona verborum) potest et sequi. Notura enim obligatio fide jussoris semper posteriorem est obligatione rei principalis.

§. 6.

Competit fideiussori beneficium excussionis seu ordinis ut nominum debitor principalis prius convenitur ad eum excutiatur. authent. praesente C. de fideiussor.

§. 7.

Si vero reus principalis non sit solvendo, ita ut creditor

aut ~~totum~~ in totum aut in partem non voluit. ob eo recipere creditum, tunc fide jussor solvere debet. Stat. x. Cap. ii. de fidejussor et mandator.

§. 8.

Cessat quoq; hoc beneficium ordinis, si debitor principalis obiit degat, et difficulter convenirj possit. Authent. praesente. C. de fidejussor.

§. 9.

Sic nec fide-jusor ad hoc beneficium ordinis seu excussionis ~~nisi~~ potest provocare, si expresse huic renunciaverit

§. 10.

Si plures sint fide jussores, et unus eorum in solidum convenitur gaudet ille beneficio divisionis, ubi unus quisq; pro suâ tantum parte, seu pro ratâ solvere tenetur. §. 4. inst. h. t.

§. 11.

Hoc autem beneficium cessat, si tempore litis contestatae reliqui non sint solvendo. §. 4. inst. h. t. item si quis omissâ hac exceptione solidum solvit. Non enim hanc habet conditionem indebiti: Non debitor indebitum non accepit; et fide jussor in solidum stricto jure obligatus est.

Pari modo, si quis expresse beneficio divisionis renunciaverit eo postea uti non potest.

§. 13.

Habet quoq; fidejussor beneficium cedendarum actionum quod est privilegium, quo fidejussor solvere non tenetur, nisi creditor actiones cedat contra creditorem principalem aliaq; vis modo competentes. l. 12. et 12. C. h. t.

§. 14.

Quamvis etiam actiones fidejussori, non sint cessae, tamen, si quid pro debitore principali solverit, eius rei exigendi causâ habet contra ipsum actionem mandati §. 6. inst. h. t.

Tit. 22.

de

Literarum obligationibus

§. 1.

Ex pactis obligationibus, quae ex contractu reali et verbali proficiuntur, subicitur nunc tertia species scilicet literarum obligatio.

§. 2

Contractus literalis seu hirographarius est, quo debitor à creditore pecuniam mutuam (vel aliam rem fungibilem Struv Jurisp. lib. 3. t. 16. §. 5.)

accepisse inscriptura constetur, eandem q. in genere restituere promittit.

§. 3.

In eunt hunc contractum creditor dedebiter, qui vel pecunia vere numerata vel saltem spe numerandae cautionem scripsit et creditori tradidit. Struv. Jurisp. lib. 3. tit. 26. §. 2.

§. 4.

Non enim refert, sive pecuniam accepit: ~~quia obligatio~~ sive nondum accepit: quia obligatio ex sola scriptura nascitur, et ex ea convenitur debitor, ut debito tempore iterum solvat. Fleta. Bibliotheca. jur. civil. lib. 3. tit. 24. n. 2.

§. 5.

Actio quae datur ex hoc contractu, dicitur actio stricti grapharia seu condictio ex stricto grapho.

§. 6.

Non tamen hic contractus cum contractu mutui idem est. mutuum enim non est, nisi ubi res revera inter venit. in hoc autem contractu vel plurimum res revera non intervenit sed literis tantum scriptum eum inter venisse. Et numerata ex literis praesumpta tamen est causa impulsiva. ipsa autem scriptum et promissio in ea facta est fundamentum obligationis et actionis. Struvius comment. ad inst. h. t.

§. 7.

Datur enim reo convento intra biennium et tempus facta inscriptura confessionis excepto non numerata pecunia, quia hanc onus probandi, scilicet pecuniam numeratam esse transfert in actorem.

§. 8.

Ex sirot autem biennii ista exceptio quatenus est privilegiata h. e. quatenus onus probandi transfert in actorem: l. 24. §. 2. C. de non numer. pecun. potest tamen et excepto non numerata pecunia ultra biennium oppona non quatenus est privilegiata sed quatenus est vulgaris h. e. si ipse reus conventus probare velit, pecuniam numeratam non esse. Struv. juris prud. lib. 3. tit. 16. §. 6.

§. 9.

Iterum si post biennium opponatur exceptio, tunc ista non impedit paratam executionem; nisi in continenti probabilis sit. Mev. p. 4. decis. 260. Secus in re convention regiritur. Carpzov. p. 1. const. 32. def. 66.

Tit. 23.

de

obligationibus ex consensu.

§. 1.

Sequitur nunc quarta species obligationum ex contractu descendentium nimirum earum, quae ex consensu profiscuntur.

§. 2.

Dicuntur ille obligationes consensu. & contractui, quæ et solo consensu quibus cuiusq; modis declarato tam inter absentes, quam inter præsentes oriuntur: cum reliqui contractus ultra consensum vel rem vel verba vel litteras ad substantiam obligandi requirunt

§. 3.

Fiunt autem consensu obligationes in emptionibus vendi tionibus, locationibus conductionibus contractu emphy teutico societatibus et mandatis. §. 7.

Tit. 24.

De emptione venditione.

§. 1.

Emptio venditio et contractus consensu initus de certa re pro certo pretio tradendâ

§. 2.

Contractus emptio venditio, simulatq; de pretio convenerit. pr. inst. h. t. Solo enim consensu obligatio sic nascitur, licet res nondum inter venerit. inter venitus nomq; rei et pretij non ad perfectionem obligationis, sed solum ad implementum contractus requiritur

§. 3.

Arrha dicitur pondgifft. et pecunia seu res, quæ datur venditori vel ad probationem venditionis perfectæ l. 17. de fide instrum. ibi si quæ arrhæ super faciendâ emptione.

§. 4.

Quando arrha sunt date ad probationem venditionis perfectæ ne quidem cum jacturâ illarum recedere licet a contractu l. 6. C. de rescind. vendit. secus, si solum in signum perficiendæ ad huc date fuerint. l. 17. de fide instrum. tunc quoq; si venditorem pœniteat, iste arrhas duplicatas restituere debet. per. instit. h. t. Emptor verò si recedere velit, perdit arrham quam dedit.

§. 5.

Scriptura ad contractum non requiritur nisi expressè ita convenerit, ut scriptura conficeretur. Et hunc non aliter ~~expressa~~ perfecta est emptio venditio, nisi et instrumenta emptionis fuerint conscripta, et a contrahentibus subscripta. Donec enim aliquid deest ex his, ad huc licet pœnitere. per. instit. h. t.

§. 6.

Pretium in numerata pecunia consistere debet §. 2 inst. h. t. interim ex post facto volenti in aliare satis fieri potest l. 9. de rescind. vendit.

§. 7.

Pretium quoq; debet esse iustum, ita tamen, ut propter difficultatem æstimationem rerum læsio usq; ad dimidium tolleretur. Modo dolus absit. l. 7. C. de rescind. vendit.

§. 8.

Hæc verò læsio usq; ad dimidium pro cedit solum quando

pretium legendet ob arbitri contra sententiam; seu, si lege
jam determinatum et.

§. 9.

Emptio et venditio perfectâ (quod effici dicimus, simul
ac de pretio convenerit, cum sine scripturâ res agitur,)
periculum rei venditæ statim ad emptorem pertinet, tanetsi
si ad huc ea res emtori tradita non sit, §. 3. inst. h.t. Nisi vel
venditor sit in morâ, vel eius culpâ res perierit. l. 9. et 5.
(. de peric. et commod. rei vendit.

§. 10.

Sicut autem periculum rei venditæ post contractum
perfectum ad emptorem pertinet: ita et omne augmentum
et comodum ad ipsum spectat. Nam et commodum eius
esse debet, cuius periculum et §. 3. inst. h.t.

§. 11.

Potest quoq; emptio tam sub conditione quam
pure contrahi, §. 4 inst. h.t.

§. 12.

Intelligitur autem hic conditio suspensiva, quâ nimi-
rum sus penditur venditio; non resolutiva qua id agitur
ut sub conditione contractus resolvatur. Sub hac
enim contracta venditio statim perfecta et, et emptor
statim fit dominus l. 2. et 4. ff de addict. in diem.

§. 13.

Ad conditiones istas resolutivas pertinet addictio in diem lex commissoria, et pactum de retrovendendo.

§. 14.

Addictio in diem est pactum, ubi res ita venditur ut liceat venditori intra definitum tempus maius ~~definitum~~ pretium ab alio oblatum accepare, et sic rem venditam revocare, atqz plus offerenti addicere. tot. tit. de in diem addict.

§. 15.

Est vero in arbitrio prioris emptoris, an velit idem pretium quod alius intra istud tempus adjicit ipse suplere, et hunc praefertur. Struv. juris prud. lib. 3. tit. 11. §. 13.

§. 16.

Lex commissoria est pactum, quo res ita venditur ut pretio intra certum tempus non soluto res sit inempta. l. 2. et 4. ff. de lege commiss.

§. 17.

Pactum de retro vendendo sive mitis Lauist in eo consistit ut liceat venditori rem venditam, pretio restituto, quando cuncq; vel intra certum tempus redimere. l. 2. C. de pact. inter inter ~~empt. ont.~~ et vendit.

§. 18.

In venditionibus eius modi resolutivis periculum interim

pertinet ad emptorem, l. 2. in fin. ff. de addict. in diem Emptor enim traditione istius rei dominus et factus.

§. 19.

Ceterum ex hoc contractu emptionis venditionis datur actio empti et actio venditi.

§. 20.

Actio empti datur emptori adversus venditorem ad rem venditam tradendam et omne id, quod ex hoc contractu debetur praestandum.

§. 21.

Actio venditi datur venditori adversus emptorem ad pretium et omne id consequendum, quod ipsi ex hoc contractu ~~praestandum~~ praestandum et.

Tit. 25.

de

Locatione conductione.

§. 1.

Locatio conductio et contractus ~~ff~~ consensualis, quo res aut opera pro certa mercede in usum concedituR. §. 2. inst. h. t. l. 2. ff. eod.

§. 2.

Locari possunt res omnes et conduci, quae usu non consumuntur. l. 7 ff de usufr. sive mobiles sive immobiles, corporales aut incorporales sint. l. 22. §. 2. l. 38. ff de usufr.

§. 3.

Opera quoq; tam animalis quam hominis, quatenus ea mationem mercedis recipit, locari potest l. 5. §. 2. ff. de praescript. verb.

§. 4.

Qui praestat usum in locatione rerum dicitur locator: qui vero mercedem pro usu solvit dicitur conductor

§. 5.

Locatio operae semper pecuniam numeratam pro mercede requirit: locatio vero rerum etiam illam non tantum pecuniam loco mercedis admittit. l. 22. C. de locat. conduct.

§. 6.

In locatione culpa levis et praestanda. l. 5. §. 2. ff. commod. artifex autem qui aliquid faciendum conduxit praestat culpam levissimam. l. 13. §. 5. ff. locati.

§. 7.

Oritur ex hoc contractu actio locati et actio conducti ad per sequendum it, quod ex obligatione mutuâ convenire locari et vicissim locator conductori debet.

§. 8.

Actio locati datur locatori adversus conductorem ad hoc ut conventam mercedem consequatur, res locata finito usu restituatur, et damnum culpa conductoris datum resarciatur.

§. 9.

Actio conducti datur conductori adversus locatorem ad hoc, ut potest liberum rei usum ad tempus conventum vel ut operas praestet, et opus conficiat, et damna resarciat.

§. 10.

Mortuo conductore intra tempora conductionis hæres ejus eodem jure in conductione succedit. §. ult. inst. h. t.

§. 11.

Emphyteusis et contractus consensuales, per quos qui plenum rei immobilis dominium habet directo dominio retento utile rei dominium in alium transfert, sub lege melioationis et canonis annui in re cognitionem dominij directi solvendi.

§. 12.

Directus Dominus, qui concedit alteri prædia in emphiteusin vocatur germanice der grundherr. Colonus qui prædia excollenda et meliorandæ suscipit vocatur emphyteuta, Prædia ipsa vocantur emphyteutica, seu emphyteusis omnino vero pensio quæ a colono præstatur vocatur canon emphiteuticus.

§. 13.

Emphyteusis vel secularis et quæ in rebus immobilibus privatorum; vel ecclesiastica, quæ in rebus ecclesiæ constituitur.

§. 14.

Si emphiteuta per triennium cessat solvere canonem in emphyteusi seculari seu privati hominis; vel per biennium in emphyteusi ecclesiæ, tunc cadit jure suo et expellitur potest.

§

§. 15.

Ad persequendum id quod ex hoc contractu debetur, datur actio ex contractu emphyteutico, qua ministrum constituta agit, ut res tradatur et usus praestetur: Dominus vero et canon solvatur, et certis casibus laudemium.

§. 16.

Laudemium et secundum jus commune quinqua gesima pars pretij venditi; de singulis centenis duo floreni. hodie regulariter pro singulis centenis pretij quinq; praestantur. Struv. jurisp. lib 2. tit. 12. §. 20

§. 17.

Solvitur hoc laudemium domino directo, quando in alium transfertur emphyteusis, a novo possessore, bona honorarij, quod dominus laudaverit seu approbaverit talem alienationem, et novum emphyteutam recipere voluerit.

§. 18.

Variant autem in hac consuetudines, quod laudemium quibus dam in locis eo solum casu praestetur, quando emphiteusis in extraneum transfertur: quibus dam vero locis etiam solvatur in casu, quo ab intestato liberi vel alij heredes succedunt.

Tit. 26.

de

Societate.

§. 1.

societas et contractus consensualis, quo duo vel plures rem aut operam conferunt, ut lucrum et damnum inde veniens sit inter conferentes communum. Strucc. jurisp. pr. lib 3. tit 23. §. 2.

§. 2.

Dividitur societas ratione objecti in universalem et particularem.

§. 3.

Universalis et totorum bonorum; particularis seu specialis unius alicuius negotiationis, e.g. vini, tanae, olei, per. instit. h.t.

§. 4.

Lucrum et damnum ita ex natura contractus dividendum est ut equales socij aequales etiam ferant partes. per conventionem verò si divisio facta fuerit, et partes excesserit, tunc illa servari debent. §. 1. inst. h.t.

§. 5.

Effectus et obligatio, inde actio per solutionis utrinque directa et principalis inter socios nascitur, quae dicitur actio pro socio et datur ad id quod ratione societatis sibi invicem praestare socij tenentur.

§. 6.

Obligantur autem socij, ut res et operas conferant quas praestare convenerunt, ut res conserventur et acquisitas communicent. l. 70. h.t. ut quilibet sua ad administrationis rationis et expensarum designationem exhibiat;

ut domina dolo vel culpa dolo respiciat, et ult. inf.
h.t. (ubi tamen culpa non ad exactissimam diligentiam
dirigendi et.) ut lucrum ex societate quesitum invicem
communicetur ac dividatur. l. 73. ff. h.t.

§. 7.

Modi quibus solvitur societas, vel contingunt ratione personarum
vel ratione rerum.

§. 8.

Ratione personarum. (1. penitentia et renuntiatione. l. 64. l. 65
h.t. etiam unius, l. 14. h.t. modo non fiat intempestive et collude.
l. 14. l. 16. h.t.

§. 9.

Si quidem societas ad certum tempus contracta et renuntiatio
sine justa causa non habet locum, ut quis se invito socio
ab ea liberet, nisi simul interesse prestare velit. l. 65. §. 6. ff. h.t.

§. 10.

Solvitur (2. ratione personarum societas morte unius ex socijs:
quia qui societatem contrahit, certam personam quo ad in
dustriam atq; prudentiam sibi eligit, quae non protinus
respiciuntur in heredibus. §. 5. inst. h.t.

§. 11.

Ratione rerum solvitur societas, (1. si finis negotio impositus
sit. §. 6. inst. h.t. (2. publicatione bonorum omnium unius
ex socijs. §. 7. inst. h.t. (3. cessione bonorum, si quis ex socijs
nolle debiti gravatus bonis suis cesserit §. 8. inst. h.t.

Lit. 27.
de
Mandato.

§. 1.

Mandatum commissio et contractus consensualis, quo quis ad alterius rogationem aliquid gratis gerendum suscipit.

§. 2.

Mandatum aliud est judiciale, qualis in judicio tractenda alicui committitur, et vocatur procuratorium; aliud extra judiciale, quo negotia extra judicium geragenda committuntur, et hoc simpliciter mandatum dicitur.

§. 3.

Dividitur quoq; mandatum et in generale et speciale. Generale iterum est vel simplex, seu sine libera cum simpliciter alicui omnium rerum administratio est demandata, vel quod vocant cum libera, quando alicui omnium negotiorum administratio est commissa, cum libera potestate omnia illa agendi, quæ ipse dominus acturus foret, si presens esset.

§. 4.

Speciale mandatum est quod datum est ad certam causam seu ad certum negotium in specie. l. 60. ff de procurat.

§. 5.

Mandatum quod contra bonos mores est non est obligatorium; inter mandantem scilicet et mandatarium. §. 7. inst. h. t. obligat autem quantum ad interesse tam si et pecunia publicam.

§. 6.

Exclusio consilio quoq; nemo mandati obligatur: cum liberum cuiq; sit, quod se egerere, consilio egredi contra, §. 6. inst. h.t. nisi consilium fuerit dolosum, l. 62. d. R.t. in fin. hoc enim casu actio de dolo datur. l. 47. ff. de R.t.

§. 7.

Is qui excessit mandatum, non debet excedere fines mandati. §. 8. inst. h.t.

§. 8.

Solvitur mandatum vel voluntate utriusq; contraria vel sola mandantis revocatione, quando res adhuc est integra; vel mandatarij renuntiatione tempestiva item morte vel mandantis, vel mandatarij. §. 9. et 10. h.t.

§. 9.

Oritur ex hoc contractu actio mandati directa et contraria.

§. 10.

Actio mandati directa competit mandanti eiusq; heredibus adversus mandatarium eiusq; heredes, l. 8. §. 6. mandat. ut mandatarius mandatum, quod sus cepit, bonâ fide exequatur, quod interesse eo nomine solvat; ut quoq; omne id restituat quod occasione mandati ad eum pervenit, l. 8. §. fin. et l. 2. ff. h.t. et ut damna dolo vel culpâ data resarciat §. l. 13 l. 22. C. mandat.

§. 12.

Acto mandati contraria competit mandatario eiusq; heredibus, l. 12. et 7. l. 19. ff. h. t. contra mandantem eiusq; heredes ad impensas in negotium commissum factas l. 10. §. 9. l. 12. §. 9. ff. h. t. cum usuris eximirè l. 32. §. 2. ff. de usur. repetendas, et ad indemnitatem ratione mandati consequendas. l. 61. §. 5. ff. de furt.

Tit. 29.

De

Obligationibus quæ quasi ex contractu nascuntur.

§. 1.

Post enumeratos contractus veros et proprios nunc ad quasi contractus fit progressus. Et autem quasi contractus modus efficaciter obligandi de facto utilis, et alterius ôlege præsumpto consensu.

§. 2.

faciens obligatur indistinctè alter vero non obligatur, nisi utilitatem ex facto percepit; alias enim cesset præsumpto consensus.

§. 3.

Dum autem lex hanc præsumptam conventionem ex diversis orsus facti, hinc diverse quoq; dantur quasi contractuum species; quarum in hoc titulo seu recensentur Negotiorum gestio Autore administrato Rerum communio Hereditatis communio, aditio hereditatis et indebiti solutio.

§. 4.

Negotiorum gestio et quasi contractus, quo quis negotia alterius vel absentis vel praesentis quidem, sed ignorantis sine mandato, utiliter gerenda suscepit.

§. 5.

Oritur ex inde actio negotiorum gestorum directa et contraria

§. 6.

Directa datur domino negotiorum gestorum contra gestorem ad reddendas rationes et ad restituendum omnia quid quid ex hac causa ad ipsum pervenit, item et damna dolo vel culpa dolo proxima praestiat.

§. 7.

Actio negotiorum gestorum contraria datur negotiorum gestori adversus dominum ad indemnitatem rationedum, rij gesti, ut et impensas necessarias et utiles consequas, l. 27. l. 28. l. 29. de negot. gest.

§. 8.

In hoc contractu negotiorum gestor ad exactissimam diligentiam tenetur, si scilicet alius diligentior fuisse gesturus. §. 1 inst. h. t. Si verò res alias. fuisset gesturus, se nulo se offerente, tunc solam culpam latam

quia culpa est in admittere se rei ad se non pertinenti.

§. 9.

Administratio tutelæ est quasi contractus, quo tutor ad personam pupilli tuendam, ipsi estimata procuranda eiusq; res fideliter administrandas rationesq; reddendas obligatur.

§. 10.

Oritur ex hoc quasi contractu actio tutelæ directa et contraria.

§. 11.

Directa competit pupillo finita tutela adversus tutorem ut administrationis suæ rationem reddat. §. 2. inst. h. t. quod quidquid ex rebus pupillaribus genere cum est restituit. l. 9. Cardinalis tut. et damnum dolo vel culpa pupillo datum resarciat. l. 18 ff. de tutel. et ration.

§. 12.

Actio tutelæ contraria datur tutori contra pupillum quæ repetit sumptus et impensas, bona fide in rem pupilli factas, et quæ ex gestione tutelam assunt l. 2. §. 9. ff. de tutel. et ration. distract. §. 2. inst. h. t.

§. 13.

Rerum communio et quasi contractus, quo res communem extra causam societatis habentes sibi invicem obligantur, veluti si eadem res duobus pariter donata seu legata fuerit, et ab suo quid alteruter impenderit in rem communem, aut ex ea perceperit.

§. 14.

Inter eximde actio communi dividundo, quâ judex agunt ad rem communem dividendam et prestationem fructuum percepitorum; item ad restitutionem impensarum factarum et ut damnum, quod dolo vel culpâ latâ socii alterutrius in re communi admisum et ex eadem.

§. 15

Hereditatis communio et quasi contractus, quo ab eundem heredibus vocati sibi invicem obligantur.

§. 16.

Actio eximde descendens dicitur familiæ erciscundæ quæ competit heredibus ad divisionem rerum hereditariarum et prestationes periodicas. l. 22. §. quando f. famil. ercis.

§. 17.

Consistunt autem tales prestationes in communi condominio sumptibus ac damnis pro competente parte respondentes l. 19. l. 22. l. 25. §. 16. ff. famil. ercisc.

§. 18.

Ultra hereditarios et quasi contractus, quo heres adeundo hereditatem obligatur ad onera è defuncto sibi imposita non hereditaria legata scilicet et fidei commissa, prestanda.

§. 19.

Licitur quod obligatio ista pertineat ad onera non hereditaria sibi ade functo imposita. non creditoribus hereditariis, i.e. defuncti creditoribus non tenetur quasi ex contractu et facto defuncti, qui obligationem et actionem, quâ illis teneri coepit in heredem suum transmittit legatarij vero sunt tantum creditores testamentarij.

§. 20.

Exitur eximde actio ex testamento ad sequendam possessionem rerum legatarum et fidei commisso retinendam

§. 21

Soluto indebiti e' quasi contractus, quois, qui indebitum per errorem solutum accepit, ad eius restitutionem obligatur. §. 1. inst. quib. mod re contrah. oblig.

§. 22.

Oritur exinde condictio indebiti qua quis id, quod indebite per errorem solutum repetit.

§. 23.

Ex quibus tamen causis inficiando lis crescit. h. e. in iis causis, in quibus aliquis negando debitum, mendacij deinde convictus, in duplum condemnatur, ex illis indebite solutum repeti non potest. veluti, si de legato ab qua causa relicto agatur, aut de positis similibus.

§. 24.

Per quas personas nobis obligatio acquiritur.

De positis generibus obligationum quae ex contractu vel quasi nascuntur in hoc titulo hunc exposuimus per quas personas nobis acquiratur obligatio. et quibus

similis est hic titulus et, qui in titulo recurbo. orbione nomus. Scilicet per quas personas certa acquiritur scil. dominium rei, non et sine ista, quae initio erata, conclusa affirmari possunt.

§. 2.

Per easdem quae sibi personas, per quas dominium nobis acquiri possumus, etiam nobis acquiritur obligatio. Vide tessos tit 9 lib. 2.

Sit. 30.

Quibus modis tollitur obligatio.

§. 1.

Tollitur obligatio solutione i.e. actioli prestatione eius quod debetur.

§. 2.

Debet autem totum solvi debitor, Non partiaris solutio non regulariter non relevat. l. 13. §. 1. ff de act. emt.

§. 3.

Aliud pro alio solvi aut prestari nisi consentiente Creditore pr. inst. de. aut nisi ex quadam necessitate ipsius rei prestatio fieri non possit. l. 17. §3. de legat. 1.

§. 4.

Non autem interest, quis solvat utrum ipse qui debet an alius pro eo gr. inst. h.t. modo ad solum, dum alias sit idoneus, et debitoris nomine fiat soluto.

§. 5.

Item tollitur obligatio per acceptilationem. est autem acceptilatio imaginaria sive ficta soluti, §. 2. inst. h.t. seu acceptilatio est modus, quo obligatio verbis contracta, contrarijs verbis dissolvitur, ac si soluto revera facta esset.

§. 6.

Sufficiunt hodie verba qualia cunq; modo ex illis constet de animo, alterum ab obligatione liberandi Carpz. part. 2. const. 19. def. 17.

§. 7.

Est autem jure civili prodita stipulatio quilibet, vi cuius alius qualis cunq; contractus, literis vi, vel consensu initus, in stipulationem seu verborum obligationem gratis reducitur et postea per acceptilationem tollitur §. 2. inst. h.t. Quae tamen stipulatio Aquilina moribus nostris omnino

necessaria non et. cum omnis obligatio ex quo
dunq; contractu resultans per acceptilationem
seu contrarium pactum liberatorium data
~~quitansia~~ tolli ~~a posse~~ potest. Struyk. de auter contract.
Sect 4. cap. 3. §. 2.

§. 8.

Sublitur quoq; obligatio per novationem qua et
prioris debiti in aliam obligationem transfusio
aut translatio. l. 1. de novat.

§. 9.

Olim fiebat per stipulationem, hodie per pactum
et nostris moribus novatio facta non intelligitur
nisi hoc expresse inter contrahentes agatur, quod
priorem obligationem novare velint. vid. Carpz.
p. 2. c. 19. def. 15.

§. 10

Novatio alia et in specie sic dicta, cum scil. manente
eodem creditore et debitore debiti causa vel modus
obligandi mutatur l. 2. de novat. alia dicitur de
legatio in rigore, cum mutatur persona debitoris,
veluti, si debitor alium debitorem suum delegat,
et alius debitor creditori sui creditoris solutionem
promittit. Gail. 2. observ. 30.

§. 11.

Differt autem hæc ipsa de legatio à cessione nominis. Nam in delegatione requiritur consensus debitoris delegati; cessio vero nominis etiam insciò, imò et invito debitore fieri solet. l. 2. et 3. C. de ceden. act.

§. 12.

Tollitur obligatio per confusionem, siv. q. creditor suo creditori vel creditor suo debitori heres existit. Tunc enim confunduntur ipsorum bona et jura, et dissolvuntur eorum obligationes.

§. 13.

Tollitur (si) obligatio contrario actus consensu, re nimirum ad huc integra ex. nays pretio soluto nays fundo tradito. §. 4. inst. h. t.

§. 14.

Sunt præterea modi quibus obligatio non quidem ipso jure, ope tamen exceptionis, tollitur. v. g. pactum de non petendo, sententia absolutoria, jus juramenti, legatum liberationis, tempus obligationi adjectum, et reditio chirographi, de quibus plura sub titulo de exceptionibus.

De Obligationibus quæ ex delicto nascuntur.

§. 1.

De obligationibus ex factis licitis in præcedentibus actum est. nunc dispiciamus de obligationibus ex factis illicitis sive delictis.

§. 2.

Delictum est factum illicitum contra leges commissum seu factum, quo quis aliquem contra jus lædit, eique se ad pœnam obligat.

§. 3.

Delictum est vel publicum vel privatum.

§. 4.

Publicum delictum est, quod quod tranquillitas publica principaliter læditur, hinc criminaliter ac lege publicâ vindicatur.

§. 5.

Privatum delictum est, quod directo et principaliter committitur in privatum, et hinc civili ac privatâ actione vindicatur.

§. 6.

Sunt quasi delicta vel vera vel propria, vel impropria et quasi delicta.

§. 7.

Verum delictum est quod ex proposito vel sua electione committitur. quasi delictum quod circa dolum eius, quia ex contenetur, est quia tamen ipsius culpa, et commissum.

§. 8.

Delictorum privatorum quatuor solum species in hoc titulo institutionum recensentur: furtum rapina damnum in iuria datum et injuria: sed tamen quod dentur ex digesti patet.

§. 9.

Furtum est contrectatio seu obligat oblatio fraudulosa, lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus eius possessionis ve quod lege naturali prohibitum est admittere.

§. 10.

Dicitur furtum contrectatio fraudulosa, quia furtum nemo sine dolo malo facit. l. 50 §. 2. ff de furt.

§. 11.

Verba: lucri faciendi gratia: denotant causam finalem furti: ex quo apparet, si quis animo solum iniuriandi,

vel cœtum faciendi, alteri non suum auferat; v.g. fructus immaturos, quitus mondum ceti gerit decerpendo, ceu obiciendo, cum furtum non committere, sed vel interdictum vel lege aquilia teneri.

§ 12.

Non autem furtum tantum fit ipsius rei; sed etiam usus eius, possessionis ve sic furtum usus committitur quando commodatario aliter utitur ne commodata quam eius gratia commodavit, fr. 1. §. 1. ff. commodati furtum vero possessionis et si quis rem quam quam carpe debet, fuitrosserit. l. 55. ff. de furtis.

§ 13.

Furtum et vel manifestum vel non manifestum rei fur in ipso furto deprehenditur, antequam eo pervenerit, quo destinaverat ceu re furtiva manere dicitur manifestum. l. 3. et 4. ff. de furt. non manifestum est et in quo fur ceu in furtiva dicto modo deprehensio non et. l. 3. ff. de furt.

§ 14.

Furtum, quoque et vel rei sacra vel res sacra, quod in specie vocatur sacrilegium sed hoc ne forte inter de furtis publica, de quibus suo loco.

§. 15.

Sic etiam furtum et vel domesticum quod ā domesticis. v. g. liberis parentibus consanguineis item ā famulis, et ancillis committitur §. 12. inst. h. t. l. 11 §. 1. ff. de furt. vel extraneum, quod committitur ā personis extraneis.

§. 16.

Non solum autem tenetur furti, qui rem abstulit set et qui opem et consilium conjunctim praestitit. §. 11. inst. h. t.

§. 17.

Quod si quis solum opem ferens furi fuerit, nihil ominus tenetur l. 36. §. 1. ff. de furt.

§. 18.

Sic et, qui consilium dedit tantum ad quod secutum est furtum, tenetur furti. §. 3 l. 53. ff. de V. S. si vero contractatio non fuerit secuta, nec furti tenetur. l. 52. §. 19. de furt. Attamen dolo convenire potest. l. 47. ff. de R. t.

§. 19

Poena furti et vel civilis vel criminalis: civilis

in furto manifesto et quidem rigidi; in non manifesto
ducati. §. 5. inst. de f. vid. cons. crimin. Carol. art.
157. et 158.

§. 20.

Poena criminalis juxta varietatem rei ablatæ et
circumstantiarum infligitur: et quidem qui ultra
quinq; aureos seu ducatos Hungaricos furatus est,
seu quando furtum est ultra decem imperiales
tunc laqueo punitur Carpz. p. 4. const. 32. def. 5.
et grav. crim. q. 2. qu. 78. n. 29. in Saxonia tamen
ducati non dictatur poena suspendij, nisi furtum
nisi furtum sit viginti florenorum; alias fusti-
gatio aut relegatio locum habet. Struv. Jurisp.
gr. lib. 3. tit. 23. §. 4.

§. 21.

Si vero furtum cum effractione violenta sit com-
missum, (quando nimirum fores domus claustra
fortiter munita ingenti vi quis effregit, non
autem clam adulterina, mit einem dietrich
aufgemacht. Carpz. grav. crimin. part. 2. qu. 79. n. 40.)
tunc non habita respectu parti magni aut modici
furtum poenam suspendij indifferenter punitur.
Crim. crim. art. 159. Carpz. pr. crimin. part. 2. qu. 79.
n. 5.

§. 22.

Sic quoq, quando furtum sæpius reiteratum est, hoc
pœnam aggravat, ita ut non attenta quantitate rei
ablatæ pœna laquei inferatur. ger. const. crim. art. 212.
Licendo tamen secundum mores hodiernos ita intelligitur si furta omnia simul computata valorem quinq;
aureorum congaricorum excesserint. carp. §. 5r. crim
§. 2. qa 78. n. 80.

§. 23.

Mitigatur autem pœna. C. 1. si furtum alterius res
parentibus sit commissum. quam vis magnum sit.
Nec enim hanc suspendio afficiuntur delinquentes,
Nec alia corporis afflictiva: sed solum modo
carcere, aut aliqua pœna extraordinaria. vid
carp. §. 5r. crimin. part. 2. qu. 82. n. 92.

§. 24.

Mitigatur C. 2. pœna, si furtum inter conjuges
sit commissum. ordin. crim. artic. 165. in honorem
enim matrimonij lex eneruat, fomo sam actio-
nem furti actionem in conjuges dare. l. 2. ff
de action. rer. amotar.

§. 25.

Cessat C. 3. pœna ordinaria ob consan quinitatem.

si minimum inter quartum gradum fur ei sit coniunctus, quirem furripuit. Carps. p. q. const. 38.

ob magnum tamen furtum fustigationem aut relegationem etiam hoc casu asseriit constit. Elect. 6. rubr. vin Dom Dubistat der [illegible] pertinent.

§. 26.

Sic et Ca. proxima à consilas impetrit, quo minus fures suspendantur. Velut, si à genero socero, vitrico noverca, committantur. Carps. part. 4. const. 38. def. 5.

§. 27.

Pariter si impuberes quamvis pubertati proximi sint, si furtum commiserint, à pena suspensi immunes judicantur. Carps. p. 4. const. 38. def. 8.

Nisi impuberis malitia tanta sit ut defectum aetatis sub. ceat. quia, si furtum sit magnum sepius reiteratum, et cum effractione violenta perpetratum. ID. l. c. def. 9.

§. 28.

Minoriennitas tamen non revellat furtum, quo minus suspendatur. ID. p. eod. const. 38. def. 6.

§. 29.

Quid vero (6. decemvirum de administratoribus, quibus pecuniarum receptio credita est, et his deinde fraudulenter in propios usus convertunt, an et ni sane ordinaria furti afficiendi? Negat Carpzov pr. crim. p. 2. qu. 85. n. 10. Si tamen illud quod ejus modi personis ac administratoribus subtractum sit, summam centum florenorum excedat in provinciis 6. Electoratus Saxonici, suspendij poenam irrogari vult Constit. Elect. Saxon. 91. §. 9.

§. 30.

Caeterum secundum iura in Electoratum nec furti actio contra eos qui in dominorum potestate sunt §. 22. inst. h. t. sed ex ea contra eos et familiarissimos furti actio et poena etiam adversus eos competit. Philipp. Eclog. p. ad inst. lib. 4. et constit. Elect. Saxon. 38. part. 4.

§. 31.

Competit autem actio furti omnibus quorum interest rem salvam esse, licet Domini non sint. §. 13 inst. h. t. unde constat, creditorum de pignore suo surrepto furti actione agere posse; quia et potest ei, pignore potius interveniente, quam in persona agere. §. 14. inst. h. t.

§. 32.

Depositarius itaq; cum furtum in eo sit obnoxius, si quid ipse dolo malo fecerit, furti agere non potest. Si res ei surrepta fuerit: quia restituendæ eius nomine depositi non tenetur, nec ad id eius interest rem salvam esse furti proinde actio domino competit. §. 17. inst. h. t.

§. 33.

Datur quoq; domino rei surreptæ contra quem libet possessorem rei vindicatio adversus furem autem heredem ve eius condictio furtiva competit, licet non possideat §. ult. inst. h. t.

§. 34.

Et vero condictio furtiva actio personalis, civilis rei persecutoria, quâ dominus contendit à fure vel eius herede, rem furto ablatam sibi dari oportere.

tit. 2
de
Vi bonorum raptorum
(scil. actione)

§. 1.

Rapina et violenta et fraudulenta contrectatio rei mobilis lucri faciendi causâ.

§. 2.

Differt rapina in hoc potissimum a furto quod in rapina vis adhibetur et palam fiat: furtum vero sine violentia et plerumq; clam committitur. vid. l. 2. §. 29. ff. de vi bonorum rapt. et l. ult. C. quib. ad libert. proclam.

§. 3.

In hoc autem dissentiunt adhuc doctores, an semper ad rapinam requiratur vis ablativa; an vero vis ~~ablativa~~ compulsiva sufficiat. Sed non jus romanum vim compulsivam non sufficere, quâ scil. quis adhuc, etiam aliquid compulsum et, sed propter hanc causam esse actioni quod metûs causâ ex l. 14. §. 12. ff. quod metus caus. plurimi statuunt, ac pro inde vim ablativam, quâ nimirum invito quid ablatum, requiri ad rapinam asserunt.

§. 4.

Addit tamen eos, qui per vim compulsivam à viatoribus aliquid extorquent, armis ac minis metu atq; terrore injecto, hoc quam raptores ultimo suspicio puniri testentur. Carpz. pr. crimin. q. 2. qu. 90 n. 66. et seqq. vid. ordin. crimin. carol. art. 128. 129.

§. 5.

effectus ex hoc delicto et vel primus, qui consistit in obligatione ex toli facto illicito proveniente: vel et effectus ortus, qui nimirum habet remedia, quibus hoc delictum vindicatur, et qualia sunt vel civilia, vel criminalia.

§. 6.

Remedium generale civile est actio furti non manifesti inducitur l. 1. ff. vel. convenit rapterum item actio vi bonorum raptorum inquadruplum intra annum post annum vero simpli: pr. inst. h. t.

§. 7.

Competit tamen hac actio eo solum casu, si dolo malo quis rapuerit. Nam qui aliquo errore ductus rem suam ~~auferre à possessore, absolvi debet hac actione~~ ~~§. 1. inst. h. t.~~ esse existimans eo animo rapuerit, quasi dominio liceat per vim rem suam auferre à possessore, absolvi debet hac actione. §. 1. inst. h. t.

§. 8.

Sed ne dum tota excogitantur, inveniatur via, per quam raptores in gaudio suam exercerent avaritiam, constitutionibus principum ita prospe-

pectum et siquis rei aliena possessionem alteri
ger vim auferat, non solum eam rem restituere tenetur
ator; sed etiam æstimationem eiusdem rei præstare
si vero pregrium rem cuius possessio penes alium et
ita occupaverit restituere eam debet et simul ipsius
dominio privatur §. 1. inst. ff. t. l. 7. C. unde vi.

§. 9.

Iure tamen saxonico amissio juris ob violentam
invasionem non amplius obtinet; sed debet solum
rem illi, cui ger vim abstulit, pretans suam esse,
una cum eadem emenda 30 solidorum restituere,
et insuper judici mulctam solvere, salvo tamen
sibi domino rei sua, et actione pro recuperanda
tali re competente. Carpz. p. 4. const. 35. def. 11. et 12.

§. 10.

Remedium pecunale criminale, quo ratione vin
dicatur et accusatio publica ex L. Iulia l. 2. §. 1.
et 29. ff. h. t. et per veritur quoque ad capitale
publicum ob circumstantias l. 29. §. 30. ff. de pœn.

§. 11.

Sedia vagtoris in viis publicis homines violentur
Sgellionites pœna gladii afficiuntur. ordin. crim. art.
126. 127. 128. et cadavera punitorum ad territionem
aliorum ante imponuntur. Carpz. prax. crim. part.
2. qu. 90. n. 70.

§. 12.

Et quidem pœna capitalis locum habet etiam ob
rem minimam vagtam: siquidem non tam noxa et
damnum, quam violatio securitatis et pacis publicæ
attenditur, quæ alias gladio coerceri solet. ordin
crim carol. art. 128. 129.

§. 13.

Cæterum in actione vi bonorum raptorum insti,
tuenda non expectatur rem in bonis sive in patrimo,
nio actoris esse et ad eum spectare. Sufficit enim
si modo ex bonis sit. h. e. ut usus custodia, vel
periculum, ad actorem pertineat, e.g. si res ipsa
locata, commodata, oppignorata fuerit, ita
ut eius interfit, eam rem per vim non auferri,
tunc utique actionem istam ei competere decendum est
§. ult. inst. h. t.

Tit. 3.

de

Lege aquilia.

§. 1.

Tertium delictum privatum et damnum injuriâ datum quo per injuriam, i.e. dolo vel culpa patrimonium alterius deminuitur aut corrumpitur, vel etiam homo leditur aut interficitur. tut tit inst h.t.

§. 2.

Vindicabatur hoc olim per legem aquiliam: hodie damnum illatum æstimatur et ad eius reparationem agitur Arcv. juris. gr. lib 3. tit. 23. §. 20.

§. 3.

Primo capite legis Aquiliæ cautum erat, et si quis alienum hominem, i.e. servum alienum vel quadrupedem, qua pecudum numero esset, injuria occidisset, quanti eaps in eo anno plurimi fuerat, tantum domino dare condemnabatur. gr. inst. h.t.

§. 4.

Moribus nostris, ubi eius modi servos non habemus, vindicatur tamen occisi mariti vel patris nationis damni ita sibi

illati et operatum nomine, quibus carent et carituri sunt, ad versus occissorem, qui nimirum culposum, non dolosum commisit homicidium, agunt utiliter ex legis quiritā. Vid. Vinn. ad. inst. h. Carpz. p. q. c. 11. def. 1.

§. 5.

Si verò casu damnum quoddam alteri illatum, cumq; casum nulla interventis culpa praecessit, hanc nulla damni reparatio cum effectu poenit potest. §. 3. inst. h.t. l. 6. C. de ~~sing~~ sign. act.

§. 6.

In geritibia autem culpa annumeratur in illo, qui peritiam profitetur. §. 6. inst. h. l. 132. ff de. R.J. l. 6. §. 7. ff de offic. praesid.

§. 7.

Sic et culpa nomine tenetur, si quis praeter infirmitatem damnum dederit, cum alius firmior eiusmodi damnum non intulisset. §. 8. inst. h.t.

§. 8.

Casus secundum legis aquiliae fundum tempore Justiniani obtinuit. §. 12. inst. h.t. Justino vero eius legis cavit omnia damnum reliquum in rebus animatis vel inanimatis datum vindicatur, et si quid vulneratum, combustum, fractum, rapta scissum, collisum, §. 13. h.t. et quidem si, qui damnum

dedit, obligatur ad eius reparationem, quanti dies triginta proximis res plurimi fuerit. §. 19 inst. h.t.

§. 9.

Mobilia reparatio damni non estimatur secundum dies triginta proximos, quanti in iis plurimi fuerit res corrupta: sed quanti fuit eodem tempore, cum damnum datur, et quod interesse relinquum attenditur. Sic si quis vulneratus sit, non solum mercedes medicis et hinergis praestita, aut opere quibus quis carruit, aut impostenum carere debet ob vulnus et hae estimationem venire solent; sed et doloris et notabilis deformitatis habetur ratio, si id nominatim factat vulneratus.

§. 10.

Sed tamen provocatus seu aggressus tenetur provocanti seu aggressori vulnerato ad expensas incurrithinc factas. Carpz. p. 4. const. 10. def. 9. quia tunc vulneratus damnum suâ culpâ sentit.

§. 11.

Sic et non tenetur, qui aggressorem occiderit, si ni, mirum vitae immineat periculum, illud qs aggressor non aliter, quam cum interneciione alterius effugere potest §. 2. Inst. h.t. Quod enim quis

ob tutellam corporis sui facit, jure fecisse existimandus
et l. 3. ff. de iust. et jur.

§. 12.

In continenti tamen defensio debet fieri, et durante
adhuc offensione: hac enim cessante cessat quoque
defensionis necessitas. —

Tit. 4.
de
injurijs
§. 1.

Quartum delictum privatum est injuria quo quis
a dolo et animo injuriandi corporis, dignitatem, vel
famam alterius laedit.

§. 2.

Dividitur injuria in realem et verbalem.

§. 3.

Injuria realis facta committitur: si quis e.g. manus
alicui inferat, aut baculo aliquem percutiat,
aut vulneret.

§. 4.

Verbalis injuria verbis fit in alterius contumeliam
emissis; quae iterum duplex: dicta vel scripta.

§. 5.

Injuria scripta iterum vel in specie totis est, vel
famosus libellus.

§. 2.

Animus autem injuriandi de let. aess. ad pœnam
condendam non sufficit contraria protestatio
neq; objecti criminis veritas ordinarium carel artic.
110 aut nominatio autoris, à quo primitus in-
juria sit profecta corpus. pr. crim. §. 2. qu. 96. n. 18.
et 70.

§. 7.

Potest vero quis injuriam non solum per semet
ipsum, sed etiam per liberos suos item per uxorem
suam. §. 2. inst. h. t. nec non per famulos si minium
in contumeliam domini injuria ipsis facta sit.
§. 6. inst. h. t.

§. 8.

Si marito in juria illata, uxor in juriarum agere non
potest. defendi enim uxores à viris non vivos et uxo-
ribus æquum est §. 2. inst. d. t. quando vero injuria
illata uxorem simul tangit. e.g. si quis maritum
cornutum appellaverit hoc et uxor agere potest
Vid. l. 5. C. de his, quæ acc. non poss.

§. 9.

Agitur præter injurias vel civiliter vel criminaliter
et quidem remedijs generalibus vel specialibus.

Generale civile remedium et actio estimatoria, qua injuriam passus eam certa quadam pecunia summa sibi ad judicanda estimat.

§. XI.

Extinguitur haec actio. (1. morte injuriantis et injuriati, si illa litis contestatione in judicium nondum fuerit deducta l. 13. pr. ff. h. t. (2. praescriptione annali. haec autem praescriptio non ignoranti, sed scienti currit. l. 55. ff. de aedil. edict. per litis tamen contestationem fit perpetua. (3. remissione actoris. Carpz. p. 4. const. 20. def. 8.

§. XII.

Alterum remedium generale et criminale, quo injuriatus petit ut injurians offitio judicis extraordinaria poena. e.g. mulcta aliqua fisco inferenda aut carcere item relegatione coerceatur.

§. XIII.

Specialia remedia vel jure civili constituunt vel moribus sunt introducta et vel sunt judicialia vel extrajudicialia.

§. XIV.

Speciale jure civili introductum remedium est

actio et legi cornelia qua vindicatur injuria, quae manu fit, h. e. quelsando vel verberando. l. 5. pr. et §. 1. ff. h. t.

§. 15.

Agitur hac actione non solum ad poenam criminalem, l. 12. §. fin. ff. de accusat. sed etiam ad civilem, l. 13. §. fin. ff. hr. t. et quidem pergetur, 30. si vero criminaliter 20. annos durat. l. 3. et 4. C. de praescr. 30. vel 40. annor. Hugg. ad inst. h. t.

§. 16.

Specialiter remedia moribus introducta duo comprehendunt quorum alterum est judiciale, nimirum actio aquilina, alterum extra judiciale, scilicet restitutio.

§. 17.

Actio ad satisdationem et quando injuriatus ad revocationem seu recantationem verborum injuriosorum adest offendiliser midder rechtt, apertam et famae quodam modo laesae restitutionem agit.

§. 18.

Speciesque modo similis est de precatio quando criminatur recantatio dor midder rechtt ist de precatione in rinr christliche obbitte.

§. 19.

Hoc tamen sæpius fit, ut injuriens injuriatæ ad reconciliationem fit obligatus, et præterea pro arbitrio judicis puniatur, nimirum ut et ea se huic privato per solutionem, et regi publicæ per actionem pœnam impositam satisfac. Vid. Carpz. pr. crim. p. 2. qu. 94. n. 26. 32. et 33.

§. 20.

Retorsio et negatio injuriarum verbalium in ipsum injuriantem ob injuriatæ privatâ autoritate in continenti honoris tuendi gratiâ facta.

§. 21.

Effectus est, ut et reconciliatoriam et æstimatoriam tollat actionem. Vid. st. rav. de vindictâ privatâ th. 15. et segg.

§. 22.

Solletur quoque hac ratione dissimulatione, et ideo si quis injuriam de relinquerit, h. e. statim passus ad animum suum non revocaverit, postea ex pœnitentia remissam injuriam non poterit revocare. §. ult. inst. h. t.

§. 23.

Hæc tamen remissio injuriæ ex sola taciturnitate injuriati non colligitur: neque ex eo, si ex necessitate aut honestiori gratiâ cum injuriante commederit aut biberit Schneider. §. ult. inst. de injur.

§. 24.

Sic nec sublata est actio injuriarum, quando aliquis ratione officij cum aliquo legitime versari debet aut si quis in consortio injuriantis ad rogationem aliorum dictus quidem moratur, sed cum protestatione de reservatione illatam injuriam debito loco legitime vindicandi. Ulr. Vehner. observ. great voce fast troft

Tit. 5.

De obligationibus, quæ ex quasi delicto nascuntur.

§. 1.

Nunc ad ultimum genus obligationum, subiunctarum, quæ ex quasi delicto fluunt fit transitus.

§. 2.

Reâ si delictum est, quod non eo dolo oritur, sed consistit in aliquâ culpâ imputativâ quando dominum alterius datum.

§. 3.

Prima species quasi delicti est imprudentia male judicantis. Nam si judex per imprudentiam in principio male pronuntiat, tunc litem suam facit, i.e. in tantum parti laesae tenetur, quantum superiori judici æquum videtur. gr. inst. h. t. l. ult. de extraordin cognit.

§. 4.

Mala autem pronunciata judex dicitur, quando aliter judicat, quam legibus constitutionibus, aut moribus proditum est.

§. 5.

Dicitur: si judex per imprudentiam vel imperitiam male judicet quod tunc quasi delictum committat. Nam si dolo malo et ex proposito pecuniæ vel odio corruptus perperam jus dicat, tunc verum et proprium delictum commisit, et vel civiliter ad reparationem damni vel etiam criminaliter convenire potest. vid. l. 2. C. de poen. jud. qui male jud.

§. 6.

Secunda species obligationum ex quasi delicto est cum aliquid ex ædibus vel proprijs vel conductis ipso insio, qui inhabitat cum in locum, ubi vulgo iter fit, effusum vel dejectum, quod proximo cuiq; nocuit §. 1. inst. h. t.

§. 7.

Datur propter ejusmodi damnum actio de dejecto vel effuso ei, cui nocitum est, contra inhabitatorem cœnaculum ad duplum damni dati. §. 1. inst. h. t.

§. 8.

Habet tamen inhabitator regressum contra eum, qui effudit vel dejecit. l. 5. §. 4. de his, qui effud. vel dejec

§. 9.

Tertium quasi delictum est, quando quis eâ parte, quæ vulgo iter fieri solet, id positum aut suspensum habet, quod potest si ceciderit, alicui nocere. §. 1. inst. h. t.

§. 10.

Datur adversus eum, qui tale quid positum aut suspensum habet, actio de posito aut suspenso ad poenam decem aureorum

§. 11.

Nec exspectatur hic, ut jam nocitum sit; sed si modo damnum possit dari. Cum insciendum sit, quid evenire posset et publica utilitas exigat, ut etiam sine metu periculi per viam publicam commeare queamus. l. 1. ff de his qui effud. vel dejec.

§. 12.

Quartum quasi delictum est damnum, in navi, cauponæ aut stabulo datum, ubi ex eritur navis, caupponi aut stabuli, de dolo vel furtio facto in navi caupona aut stabulo quasi ex malefitio tenetur. §. 3. inst. h. t.

Dicitur exercitor navis caupone aut stabuli, ad quem quotidianus quæstus ex huius rei exercitio pertinet, sive dominus sit sive à domino navem cauponam aut stabulum conduxerit. l. 1. § 14 de exercit act.

§ 14.

Et vero tales exercitores ex quasi delicto tenentur, requiritur ut furtum ab ijs sit factum, quorum opera utitur. § 3. inf. h. t. Aliquatenus enim culpa reus est, quod non diligentius exploraverit eorum fidem, quos ad ministerium suum adhibet l. 6.

§ 15.

Si proinde ab hospitibus seu viatoribus furtum factum, tunc ex quasi delicto non tenetur. Non enim hospites eligere aut rejicere potest. l. 6. § 3. et l. ult. § 2. naut. caupon stabul.

§ 16.

Præstat tamen exercitor caupones stabuli navis factum viatorum, si ex quasi contractu de recepto conveniatur l. 3. § 1. et 5. ff naut caup. stabul.

§ 17.

Si vero viator res suas in scio caupone alicui ex familia commisit custodiendas, qui ad id constitutus non est, tunc caupo omisit ijs conveniri ex quasi de recepto. Carpz. p. 2. const. 26. def. 11 Neque tunc si damno fortuito res perierit. l. 3. § 1. Naut caup. stabul.

§. 18.

Sic et de damno illato respondere non tenetur exercitor, si ante receptionem protestatus fuerit hospites, quisque monuerit, ut sua quisque custodierit. l. fin. ff. naut. caup. stabul.

Tit. 6.

De

Actionibus.

Succedit tandem post expositionem duorum juris objectorum, personarum scilicet et rerum tertium obiectum, nimirum actiones, quatenus illae sunt remedium, ob invitis in judicio exigendi, quod cuique debetur.

§. 2.

Et proinde actio nihil aliud, quam jus persequendi in judicio, quod sibi debetur. pr. inst. h. t.

§. 3.

Summa actionum divisio est, quod sint vel reales seu in rem vel personales seu in personam.

§. 4

Actio realis est, qua datur ei, qui jus in re habet, adversus quem cuique possessorem, ad juris illius, quod in re habet declarationem.

§. 5.

Actio personalis est, quæ datur ei, qui jus ad rem habet seu cui alter est ad dandum aliquid vel faciendum ut. l. c.

§. 6.

Actio pro inde realis ex jure proprio descendit actio vero personalis ex facto adversarij præcedente.

§. 7.

Utraq; actio tam realis quam personalis vel ex jure civili descendit vel ex jure prætorio: et est vel directa quæ ex propriis verbis legis vel edicti in producta est: vel utilis, ex æquitate ob similitudinem rationis etiam alijs negotijs accommodatur.

§. 8.

Actio realis civilis est vel rei universitas principaliter petitur, ut est hereditatis petitio: l. 27. §. 3. ff. de rei vind. quæ quis contra eum, qui pro herede ~~pro~~ aut pro possessore possidet, intendit, hereditatem suam esse, vel singularis; quæ rem singularem persequitur.

§. 9.

Actio realis civilis rei singularis est vel rei corporalis vel incorporalis:

§. 10.

Actio realis civilis rei corporalis singularis dicitur rei vindicatio qua et actio in rem civilis qua dominus contra possessorem rei corporalis exigitur ad hoc, ut dominus declaretur, eaq; officio judicis sibi una cum fructibus restituatur. l. 25 ff de rei vindicat.

§. 11.

Utilis quoq; rei vindicatio competit ratione dominij utilis et sic datur vasalo emphyteuta.

§. 12.

Actio realis civilis, qua rem in corporalem seu jura persequimur et asserimus, et vel confessoria vel negatoria.

§. 13.

Actio confessoria et actio realis civilis qua servitutem nobis vel prædio nostro in re alterius constitutam esse adversus quocunq; modo turbantem asserimus, ad hoc, ut iudex declaret actori jus competere, contraventemq; rem, ut cesset ad impedimento, eoq; nomine convent, fructusq; percepto et interesse præstet.

§. 14.

Actio negatoria et actio realis, civilis competens alienationem rei suæ quo ad adversarium liberæ, contraventem

re ipsa, ad hoc ut judex declaret rem illam esse liberam
neq; servire rebus vel personae alterius condemnet q; reum,
ut cesset ab usu, praestet q; cautionem de non molestando im,
posterum, et damnia illata restituat, fructusq; et interesse
praestet.

§. 15.

Speciale hoc habet actio negatoria, ut actor, qui illam
contra turbantem instituit, onere probationis non gravetur,
sed transferat onus probandi in adversarium, contra
regulam communem: Reo scilicet incumbit probatio.
Ratio huius juris specialis est, quod pro actore militet hic
praesumptio libertatis. l. 9 de servit. urb. praed. l. 8. C. de
servit. et aquâ. vid. ant. faber. in cod. lib. 3. tit. 29 def. 8.
n. 3.

§. 16.

Licet autem hae actionis directae confessoria et negatoria
servitus tantum concernat, l. 2. ff. si servit. vindic. utiles
tamen etiam notione actionum juriarum, ut juris dictionis,
juris patronatus, juris praecipiendi decimas juris doc vel
illud aggritivum exercendi, et sic porro, competunt et
instituentur. Gail lib. 2. obs. 66.

§. 17.

Actio in rem praetoria itidem et vel universalis ut
possessoria hereditatis petitio quae competit demum
possessori, i.e. heredi praetorio. adversus eum, qui res
hereditarias pro herede vel pro possessore possidet, et petit
commissaria, quae datur et, cui restituta est hereditas;

l. 2. ff. de fidei. com. hered. vel singularis vel actio publi-
ciana rescissoria paulliana serviana et quasi serviana.

§. 18.

Actio publiciana est actio praetoria realis, quasi quis rem
a non domino bona fide et justo titulo accepit et possessi-
onem eius antequam plane usu caperet, amisit, per inde
ac si usu cepisset, aequo eis in firmiori jure possidente
istam vindicat. §. 4. inst. h. t.

§. 19.

Rescissoria actio est actio in rem praetoria, quae
datur illi, cuius res abeo absente usu capta contra
quem cuiusque possessorem ad hoc, ut rescisa usu capione
res illa restituatur per inde ac si usu capta non quam
fuisset §. 5. inst. h. t.

§. 20.

Absentia illa praesque intelligitur rei publicae causa
quatis et legatorum, militum studiosorum nec tamen
sola absentia huic actioni locum facit, sed alius
quod cuiusque justum impedimentum et clausulam
praetoris generalem si qua alia mihi justa causa
esse videbitur l. 1. §. 2. ff. quib. ex caus. maior. 25. sunt
in integrum restit.

§. 21.

Actio paulliana (: a praetore paullo ita dicta) est actio

in rem pratoria quarum vocantur ea quæ in pignere pignori obligata sunt §. 6. inst. h. t.

§. 22.

Actio serviana a serio pratore sicut dicta, et actio pratoria realis qua datur locatori prædij, seu rustici adversus quem cunq; possessorem ~~[illegible]~~ rerum quas conductor seu colonus pro pensione fundi et canonis eo pressè obligavit ad consequendam harum possessionem §. inst. h. t.

§. 23.

Diversum et in inquilino qui scilicet prædium urbanum seu cedes conduxit hæc enim res illatæ tacite et ipso jure pro pensione oppignorati sunt ita ut ea pressa oppignoratione ~~[illegible]~~ indigeat l. 2. ff. in quib. caus. pign. vel hipot. tac. contr. ~~§. 29.~~

§. 24.

Actio quasi serviana seu hipotecaria et actio pratoria realis, qua datur creditori adversus quemcunq; rei oppignoratæ possessorem, ad hoc, ut judex declarat, ipsi rem jure pignoris obligatam esse, et rem condemnat ad illam actori tradendam, donec solutum fuerit creditum. l. 7 inst. h.

§. 25.

Cæterum pignoris appellatione ea propria res continetur, quæ simul etiam traditur creditori, maxime si mobilis sit.

Quæ autem nuda conventione sine traditione obligata et hypotecæ appellatione venit. §. 7. inst. h.t.

§. 26.

Actio personalis seu in personam, ubi quis nobis obligatus et ex facto lícito seu illicito; itidem et vel civilis vel prætoria.

§. 27.

Civilis vel et ex conventione vestita vel ex malefitio.

§. 28.

Ratione conventionis et male ficij condictione locum habet, i.e. denunciatione Nam solebat olim actor reo qui ipsi ex tractu, vel aliunde, erat obligatus, ad aliquid dandum vel faciendum, diem denunciare, quo cum ipso compararet coram judice, quod condicere diem vocabat.

§. 29.

Condictio alia et generalis, alia specialis.

§. 30.

Generalis quæ pluribus obligationibus convenit, ut et condictio certi quæ certum quid petitur, et datur ex quolibet contractu, in quem certum quid deducitur et. l. 9 ff. si cert. pet. item condictio sine causa, quia quis id repetit quod ad se pertinet, et aliud aliorum sine causa et. l. 10. pr. vers. ad tit. ff. de condict. sine caus. item condictio ex lege quia ex obligatione lege nova introducta competit, quæ quo actionis genere ex prioribus sit non exprimitur.

Speciales vero conditiones propriæ singulis accommodantur obligationibus, quæ tam ex contractibus quam delictis descendunt, et de hisce specialibus, quæ tam ex contractibus vel quasi, item ex delictis privatis, vel quasi, dantur jam dictum in suis titulis actum est.

§. 32.

Actio personalis prætoria itidem et vel generalis vel specialis.

§. 33.

Actio prætoria generalis et biticiaria, qua res certæ et incertæ promissæ petuntur, sola pecuniâ numerata excepta l. 1. ff de condict. triti. Sfinc et franciscus ad ff de condict. triti. n. 6. hanc actionem franciscanorum nominat, quia franciscani non desunt pecuniam secum ferre; non autem venit in hanc actionem pecunia.

§. 34.

Vocatur biticiaria seu biticiaria non à bitibo, quod nomen nullus familiæ romanæ est; sed à primis edicti verbis: prætor ait: bitibum dominum oleum etc.

§. 35.

Actiones personales prætoriæ speciales iterum sunt vel ex conventione tam propriâ quam alienâ vel ex delicto itidem proprio vel alieno: et hæc quoque propria et impropria et quasi delicto.

§. 36.

Ex conventione propriâ et actio de constitutâ pecuniâ, actio in factum ex jure jurando, alias: ex conventione

alienâ filiorum scilicet familias et servorum, immo etiam hominum sui juris dantur institoria exercitoria quod ipsa et plures de quibus suo loco.

§. 37.

Actio de constituta pecuniâ est actio prætoria, personalis competens adversus eum, qui novo pacto promisit solutionem ejus quod vel ipse vel alius antea ex qua cunque causa debebat. l. 14 l. 21. §. fin. ff. de constit. pecun.

§. 38.

Constituere hic nihil aliud est, quam denuo promittere solutionem ejus, quod antea debebatur.

§. 39.

Agitur pro inde hic de constituto promissorio, quod cum possessorio præter nomen nihil commune habet nam constitutum possessorium est, quando inter aliquos convenit, et quis habeatur pro possessore, qui tamen non est, v.g. quando creditor hypotecam relinquit suo debitori, sed tamen constituit se possessorem debitore consentiente l. 28. pr. ff. de acquir. vel amit. posses. constitutum vero promissorium. h. t. a. fidejussione differt, 1. quod hic per stipulationem illud per pactum fiat. 2. fidejussio pro altero; constitutum alterum pro debito proprio intercedit. Van de. Zynzer. ad inst. h. t. §. 9.

§. 40.

Quod si tamen quis pro alio se solutum constituerit is eamdem hodie à fidejussore differt; quia et fidejussor hodie per nudum pactum constituitur, nec amplius stipulatione opus est. ad fidejussionem. Hoppius. ad inst. h. t. §. 9. q. 8. 36.

facto in factum de jure jurando. Et actio prætoria personalis qua ipse qui differente adversario juravit sibi deferi petuitur, quam petierit propter juramentum legitime præstitum petit à prætore, ut id super quo juratum est, ab adversario præstetur. §. 11. inf. h. t.

§. 42.

Agitur hoc loco de juramento tipo decisorio voluntario et judiciali. Vinn. ad inst. h. t. §. 8. n. 3. Et autem juramentum religiosa rei alicuius asseveratio legitimè facta per invocationem Dei in testam: Arnv. jurisp. lib. 4. tit. 12. §. 1.

§. 43.

Actiones prætoriæ personales ex delicto vero et proprio sunt actio de albo corrupto; actio de in jus vocando sine venia, et actio de in jus vocato vi eximpto.

§. 44.

Actio de albo corrupto est actio prætoria penalis, competens cuilibet de populo contra eum, qui quod in albo prætoris propositum, vel per se, vel per alium, dolo se corrupsit, ut panam suo aureorum.

§. 45.

Album erat tabula, in qua olim prætoris Edicta sua proponebant, ut ab omnibus lei possent.

§. 46.

Actio de non vocando in jus sine venia est actio prætoria penalis quæ datur parentibus et patronis qui sine

sine venia vocati sunt ad versus vocantem, ad genam so. auxerunt. l. ult. ff de in jus voc

§. 47.

Hodie, cum nemo omnibus privat auctoritate in judicium vocetur judex, decernendo citationem, veniam quoq; concessisse intelligitur et hinc egressa venia petito necessaria non est. In libello tamen Actor narrando factum, ita verba temperet, ne reverentiam parentibus debitam ledat.

§. 48.

Actio de in jus vocato vi exemto est actio praetoria penalis qua datur illis, qui alios legitime in jus vocarunt, ad versus eos, qui vocatos vi exemerunt, ad id, quanti ea res, de qua controversia est, ab actore fuerit aestimata. l. 1. §. 1. ff ne quis eum, qui in jus voc.

§. 49.

Sunt quoq; actiones praetoriae personales ex delicto oriundae, ut non vel noxales, ut sunt actiones noxales ex malefactis servorum privatis ad versus dominos competentes. tot. tit. inst. de noxal. action. vel ingrediae sic dictae, unde sunt actiones noxales de pauperie h. e. damno a quadrupede dato; ad versus dominum secundis tot. tit. inst. si quadrup. pauper fecisse dic. et quibus omnibus suo loco. ex ingressu autem vel quasi de dicto quatuor actiones

orientur jam dum ad tit. inst. de oblig. quæ quasi ex delicto nascuntur, ex positione ei.

§. 50.

Actiones autem præjudiciales quod concernit, illæ neq; personales neq; reales sunt. distinctio enim actionum in personales et reales ex iure rerum procedit

§. 51.

Dicuntur exinde præjudiciales, quia præjudicant multum ei de cuius statu quæritur. item, quia prius judicari debent quam alia, cum quibus concurrunt. Omnes enim reliqæ manent intactæ et tantisper sistunt, donec status controversia. Myn. sing. ad inst. de action. §. 23. n. 6.

§. 52.

Sunt autem actiones præjudiciales in specie ita dictæ quæ pro asserendo statu seu conditione hominum civili competunt.

§. 53.

Controversia illa status vel occurrit ratione libertatis vel ratione civitatis, vel ratione familiæ

§. 54.

Ratione libertatis et actio inter dominum et servum, quâ vel dominus contra servum agit, qui se liberum esse dicit: vel, quâ dominus servum ab alio vindicat; vel liber homo agit contra aliquem, qui ipsum inservitutem vult asserere. vid. tit. ff. et C. de liberali. causâ

§. 55.

Hodie nobiles aliq; dominii actionem istam praejudicialem utiliter intentare possunt contra colonos ad servitutes et homines proprios qui se tales esse negant item contra alios rusticos ratione operarum et servitutum rusticarum, aut quando tales subditi in suis et invitis dominis aliorsum migraverunt, ad eos vindicandos. vid: Stamm. de servit. personar. lib. 5. cap. 20.

§. 56.

Sic et viceversa homines liberi, hac praejudiciali actione utili de liberali causa agunt contra eos, qui ad praestandas operas indebitas ipsos adigere volunt, eosq; pro hominibus proprijs habere, ad hoc, ut liberi declaretur reusq; condemnetur, ne imposterum operas exigat et quod praeterita exactionis nomine solutum et restituat. Stamm de servit. personar. cap. 29. n. 9.

§. 57.

Ratione civitatis et actio inter magistratum et cives de juribus magistratuum et cive concernentibus vid. t. 37. ff ad municip.

§. 58.

Agit proinde magistratus ad tuendum jus suum suum,

,, cigolle hac actione contra cives, qui munera sersonalia, aut realia, adeqs obstricti sunt, obire recusant.
vid. struv. Exerc ad ff so th 59.

§ 59

E contra hac actione cives conveniunt Magistratum eos infrucendis privilegijs atqs immunitatibus concessit impedientem.

§ 60.

Ratione familiae competit actio gra judicialis patri contra filium negantem se filium esse, et filio contra patrem negantem se esse patrem. si tantis actio de partu agnoscendo quotidie ad huc movetur contra illos qui puellas impregnant, et negando se genitores esse alimenta de negant.

§ 61.

Ista quae actio utiliter instituitur ad asserendum jus agnationis vel cognationis, si e. g. controversia de successione in senioratu aut majoratu aut de alia successione existat, et reliqui nolent ipsum gra seniore, seu quod ex ista familia genitus esset agnoscere. arg. l. 2 C. de liber ex hiberd.

§. 62.

Referri huc quoq; potest actio inter maritum et uxorem, si se tales esse negant; seu ut conjux adigatur ad id, quod sui et officij. Struv. Iuris gr. tit. 2. tit. 4.

§. 63.

Post expositas actiones pro judiciales videbimus quoq; actiones in rem scriptas et mixtas, quas de utrisq; actionibus tam in rem, quam in personam, participare doctores asserunt: mais tamen eas ad unum genus eorum, vel personalium, vel realium, referri posse certum est.

§. 64

Actiones in rem scriptae in se et sua natura, et sic ratione causae efficientis sunt actiones personales: cum ex contractu vero vel quasi aut ex male facto vero vel quasi oriantur. Sunt autem tales actiones ratione objecti reales: quia ad versus quos cunq; possessores seu detentores res institui possunt. Hinc etiam in rem scriptae dicuntur. l. 9. §. 8. ff. quod met. caus.

§. 65.

Tales actiones in rem scriptae sunt, actio quod metus causa actio ad exhibendum, l. 3 §. 3 ff. de exhibend.

restitutiones in integrum. Oldendorp class. 6 act. 8.

Actio aquæ pluviæ arcendæ. l. 6 et 12. de aqua et aqua pluv. arcend. actio de retractu consanguinitatis. Struv. Exerc. ad ff. 23. th. 59. actiones noxales. tot. tit. de action. noxal.

§. 66

Actio quod metus causâ est actio personalis, prætoria, in rem scripta arbitraria, ex arbitrio judicis pendens, qua datur ad versus metum inferentem et quemcunq; alium rei metu amissæ possessorem, ad illam rem restituendam in tra annum in quadruplum damni accesti, si ad arbitrium judicis simplum illico non restituatur; post annum in simplum. §. 25. inst. th. t. l. 14 §. 3 ff. quod met. caus.

§. 67.

Actio pœna ista moribus exolevit, et solum in simplum datur actio. Struv. juris. pr. t. 3. tit. 22. §. 5.

§. 68.

Actio ad exhibendum est actio personalis in rem scripta, arbitraria qua datur illi, cuius ex justa causa interest, rem exhiberi, ad versus quemcunq; possessorem ad rem istam exhibendam. l. 5. §. 9. et fin. ff. ad exhibend.

§. 69.

Restitutiones in integrum sunt, quando prætor (hodie quilibet magistratus iurisdictionem habens, modo sit competens ratione personæ vel rei) implorantes in pristinum statum restituit ea, quæ per lesionem fuerunt ablata. l. 24. §. 4. de minor. l. 35. de verb. sign. tantum enim restituto reddit, quantum lesio abstulit. l. 29. ff. ex quib. caus. major.

§. 70.

Actione aquæ pluviæ arcendæ agitur ad damnum averterdum, quod ex aquâ pluviâ propterea factum timemus, et ad id si factum est resarciendum, l. 1. ff. de aqu. et aqu. pluv. arc.

§. 71.

Actio de retractu consanguinitatis datur ad revocandum rem in remotiorem cognatum translatam, aut plane ex familia alienatam. vid. Struv. exer. ad ff. 23. t. h. n. 19.

§. 72.

Actionum quas mixtas dicunt tres in §. 20. inst. h. t. recensentur species: familiæ erciscundæ communi dividundo et finium regundorum: et ideo vocant eas actiones mixtas, quia partim personales, partim reales esse videntur, dum non solum rem nostram ex iure in re, seu dominii

persequimur sed et ex obligatione seu jure adrem adversa, idem quid praestare debet intendimus

§. 73.

Verum actiones istas mais personales esse asserit Bn de fixer. anal. ad inst. h. t. §. 20 quamvis enim illae actiones controversiae proprietatis cohaerere dicantur. l. 3. C. famil. ercisc. ex inde tamen nihil aliud sequitur, quam quod rem nostrum illis persequamur, et effectum vindicationi habeant similem; ex quo realibus tantum quod objectum comparantur. interim revera non de rebus vindicandis, sed dirimendis et dividendis solum competunt. l. 2. l. 2. famil ercisc quippe quod reus de dominio nobis in illis non amplius faciat controversiam. hinc et eas ratione causae efficientis ex quasi contractibus ortum trahere deffendit strachius differt ad universum jus 15. h. t. 14 29. et 20.

§ 74.

De actione familiae ercisundae et communi dividundo jam dum dictum est, ad tit. 28. §. 16. et 29. lib. 3 inst. de obligat quae ex quasi contr. nasc.

§. 75.

Actio finium regundorum datur illis qui confines agros habent, quando limites agrorum sunt

turboti vel vetustate et exundatione, vel facto vicini ad eos discernendos et in pristinum statum restituendos nec non ad praestationem eius, quod eo nomine inter eos. l. 2 et 8. ff. fin. regund.

§. 76.

Actio autem rationem mixte esse dicuntur, quae tam rem quam personam persequuntur §. 26. et 28. inst. h.t. a causa praeterea mixtae nominatae: cum alioquin aliae tantum rei persequendae gratia, aliae tantum poenae persequendae gratia instituuntur.

§. 77.

Rei tantum persecutoriae, seu rei tantum persequendae gratia actiones sunt quibus persequimur id quod nobis expoliatum est, sive id nostrum ad huc sit ab alio tamen possidetur, sive nobis debetur. l. 25. ff. de obl. et act. Tales igitur sunt actiones personales ferre omnes, quae ex contractu vel quasi nascuntur, et actiones in rem omnes. §. 27. inst. h.t.

§. 78.

Iniciter de rei persecutoriis, quod ex contractu vel quasi ferre omnes tales sint. Excipitur enim actio de pecunia miserabili quando scilicet quis tumultus, ruinae incendii aut naufragii causa rem suam alteri custodiendam tradidit et depositarius dolo malo depositum negaverit tunc nomen praetor dat actionem in duplum, et sic actio mixta est. §. 27. inst. h.t.

§. 79.

Actiones pœnæ tantum persecutoriæ sunt, quibus pœnam lege constitutam tantum persequimur, qualis est actio injuriarum et alia.

§. 80.

Ex dictis patet, quod actiones quædam in simplum sint concepta, quibus quibus simplum petimus, quædam in duplum immo quædam in triplum datur, quædam etiam in quadruplum §. 21 et seqq. inst. h. t.

§. 81.

Quamvis nunc multi doctorum statuant, hodie tales in duplum, triplum et quadruplum actiones non dari; quia fisus pœnas exigat; sed tamen sententia ipsa vindum non est. Fisus enim non exigit tantum pœnas publicas quandoque autem monet, quas etiam per duplum et ulterius consequimur quæ usq; non aut statuto ex proscript. aut per judicis evidentibus aut conformibus in una altera qs. species actionum multiplicatio illa regenitur ob rogata. Dn. de Linker anal. ad jad. inst. h. t. §. 22.

§. 82.

In simplum agitur velati ex stipulatione, mutuatione ex emptio vendito, locato conducto, mandato; in summa quando non ipsam persequimur, vel penam tantum absq; mentione dupli, tripli et quadrupli §. 22. inst. h. t.

§. 83.

In duplum agimus, veluti furti nec manifesti, damni in iuria ex lege aquilia, contra infitiantem se dominum dedisse, §. 19. inst. h.t. depositi miserabilis item servi corrupti et actione ex legato ad pias causas. §. 23. inst. h.t.

§. 84.

De actione furti nec manifesti item damni in iuria ac depositi miserabilis, iam dum suis locis agimus, vid. §. 78. h.t. Actio vero servi corrupti, et actio personalis, quae datur domino servi corrupti adversus eum, qui dolo malo servum quod animum deteriorem reddidit, ad damnum eius, quod actoris interest exigendum §. 23 inst. h.t.

§. 85.

Directa datur domino eiusq; heredibus, l. 8. §. 13. h.t. actio vero utilis servi corrupti ad hue hodie cum habet quando minorum uxor, filia, filius, famuli, domino progrij aliiq, qui ad nos pertinent corrupti sunt. vid. l. 14. §. 2 ff. de servo corrupt. et frongruo do ad ff. h. t. n. 14.

§. 86.

Actio ex testamento, in quo legatum ad pias causas rejectum datur legatario adversus heredes ad consequenda legata, propter infitiationem heredum in duplum §. 19 inst. h.t.

In triplum agitur condictione ex lege ab majores sportulas quae datur reo contra actorem, qui per fraudem suis delito in libello compressus est, ut judicum assessores (dir Frohn vndt gerichts Boten) et litium executores omnibus et majores sportulas exigerent, et triplum ejus damni quod reus inde accepit, ut tamen in hoc triplo simplum, in quod damnum passus est connumeretur §. 25. inst. h.t.

§. 88.

Hodie sportulae dir gerichts gebühren, non pro quantitate in libello compressa, sed distantia locorum servitiis et secundum taxam in quolibet judicio usitatam nuncijs et executoribus litium solvuntur. ordin. camer. p. 1. tit. 47. §. vndt solln nun jrdm ideoque exiguas huius condictionis usus super est.

§. 89.

Quadruplum autem agitur velut furti manifesti item de eo, quod metus causa factum, deque cautione, quae in hoc data, ut is cui datur, alium nisi causa negotium alicui faceret vel non faceret et condictio ex lege in executores litium.

§. 90.

De actione furti manifesti ut et de actione quod

metus causâ jam dum actum. Actio autem de calumniatoribus et actio gratoria, personalis mixta, quia datur illi, cuius causa alter vel pecuniam accepit, vel aliud lucrum, ut ipsi calumniosum negotium faceret in judicio, adversus eum, qui pecuniam accepit adquadruplum eius, quod quis dicitur accepisse intra annum, post annum insimplum. h. §. 25. inst. et l. 1. ff. de calumniat.

§. 91.

Condictio ex lege datur adversus executores litium qui contra normam seu taxam judiciorum à reis quam exegerunt, in quadruplum. §. 25. inst. h. t.

§. 92.

Nova nunc actionum divisio in §. 28. inst. h. t. traditur a negotiorum qualitate desumta, quae quali tali sibi conventionibus tribuitur; nimirum quod actio res sit vel bonae fidei vel stricti juris.

§. 93.

Bona fides hic non accipitur pro opinione qua quis credit rem esse suam, de qua supra adsit. inst. de usucap. sed bona fides hic et benigna ac conventionum interpretatio, quae non praecisè verbis inhaeret, sed sed ex aequo et bono illas dijudicat.

#

§. 94.

Sunt pro inde actiones bonæ fidei in quibus judex Litigatorum potestatem æstimandi habet, quid alter litigatorum alteri ex bono et æquo præstare debeat.

§. 95.

Actiones stricti juris sunt, in quibus judicis potestas et ad stricta ad verba contrahentium ~~A~~ et naturam negotiorum.

§. 96.

Bonæ fidei actiones sunt hæ: ex emto vendito, locato conducto, negotiorum gestorum mandati, depositi, pro socio, tutelæ, commodati, pignoratitia, familiæ erciscundæ, communi dividundo, præscriptis verbis, actio de æstimato, actio ex permutatione, hereditatis petitio, et actio quæ pro dote repetendâ uxori datur §. 28. et 29. inst. h. t.

§. 97.

Reliquæ actiones, uti actio de constituta pecuniâ, condictio certi ex stipulatu, actio finium regundorum et alia sunt stricti juris.

§. 98.

Deguerimus bonæ fidei actionibus suo jam duo-loco egimus. Restant adhuc explicandæ actiones de æstimato et permutatione; hereditatis petitio et pro dote repetendâ.

§. 99.

Actio de estimato seu estimatoria est actio personalis, civilis bonae fidei competens contra eum, qui rem alterius certa estimatione vendendam accepit, ad hoc ut res ipsa in corrupta reddatur, vel estimatio eius. l. 1. §. 2. ff. de estim. act.

§. 100

Actio ex permutatione est actio personalis civilis bonae fidei competens ei, qui rem certam animo permutandi dedit, ad hoc ut ab altero res vicissim tradatur, aut res tradita restituatur, ut denique id, quod inter eos praestatur l. 2. et 6. ff. de rer. permut.

§. 101.

Hereditatis petitio est actio realis, civilis, universalis bonae fidei, quae datur vero heredi post mortem testatoris ad ditam quoque hereditatem, contra eum qui pro herede vel possessore possidet ad hoc ut declaretur heres, et ut hereditas ipsi cum accessionibus restituatur.

§. 102.

Haec actio accensetur perpassimi bonorum actionibus bonae fidei, et sic personalibus ob praestationum largitatem. Bn. de Lynker. arch. ff. lib. 5. tit. 5. th. 4. n.

§ 103.

Actio pro dote repetenda est actio personalis, civilis, bonae fidei, quae datur uxori soluto matrimonio adversus maritum et eius heredem, ad repetendam dotem illatam una cum usuris, fructibus et damnis.

§ 104.

Haec autem actio datur tunc bonae fidei est, si ipsa uxor agat ad repetitionem dotis: secus si extraneus.

§ 105

Habet quoque uxor ad repetendam dotem in bonis mariti tacitam hypothecam et omnibus aliis creditoribus mariti praefertur. § 29 inst. h.t. et l. 12. C. qui potior in pignor.

§ 106.

Iure tamen saxonico, ut et in camera imperii creditores expressam anteriorem hypothecam habentes uxori praeferuntur ita ut si debitum praecedat dotis constitutionem potior sit causa hypothecarii expressi. Carpz. p. 1. const. 28. def. 69 et 65. Gail lib 2. obs. 25 n. 10

§ 107.

Ceterum actiones minuuntur per compensationem, quae iure agente nituntur. § 30 inst. h.t. et autem compensatio: debiti et crediti inter se contributio, ipso iure mutuum debitum tollendi gratia, facta. l. 1 ff et l. 4. C de compens.

§. 208.

Dico mutuum debitum: hoc enim requiritur ad compensationem, ut debitum adsit utrinq; i.e. ut actor debeat reo et reus actori. l. 2. ff de compensat. item requiritur, ut debentur res eiusdem generis. Ergo species cum quantitate v.g. pallium cum viginti doleris, vel res alia fungibilis cum pecunia compensari nequit. Est enim compensatio species solutionis obiet autem creditori solvi non potest. l. 2. §. 2. ff de reb cred.

§. 209.

Compensatio semper opponi potest accepto depositi, ne sub pretextu compensationis depositarium rerum ex actione quis defraudetur. §. 30. inst h.t.

§. 210

Actiones arbitrariae dicuntur, in quibus ante sententiam, judicis quoddam arbitrium sive sententia interlocutoria interponitur ita ut si huic satisfit, absolutio; si vero illi a Reo non pareatur, ad sententiam definitivam deveniatur, et condemnatio sequatur. §. 32 inst. h.t.

§. 211.

Ast actiones arbitrariae tam in rem quam in personam inveniuntur in rem veluti publiciana, serviana et quasi serviana. in personam veluti quibus de eo agitur, quod vi aut metus causa aut dolo malo factum est. item, cum id quod certo loco promissum est, petitur. Sic et actio ad exhibendum ex arbitrio judicis pendet. In his enim

actionibus permittitur judici ex bono, et æquo, secundum cuiusq; rei, de qua actum, et natura, æstimare quem ad modum actori satisfieri oportet. §. 32. inst. h. t.

§. 112.

De publiciana actione jam dum suo loco dictum. actio autem de dolo et actio pretoria personalis arbitraria, quæ datur dolo decepti adversus decipientes ad damnum illati restitutionem. l. 23. ff. de dolo. mal.

§. 113.

Actio de eo quod certo loco et actio personalis, arbitraria, quæ datur creditori contra debitorem, ad id quod ex causa stricti juris certo loco dari debuit, alio in loco facta prioris illius loci commemoratione præstandum, salvo interesse debitoris.

§. 114.

Qui dolose plus petit, amittebat. Hodie ad restitutionem damni adeo in præsentarum tenetur.

§. 115.

Plus petitur quatuor modis: re, tempore, loco et causa. Re, si majorem summam; tempore, si ante diem existentiæ seu conditionis eventum, loco, si alio quam loco determinato, causa, si quod in genere vel alteri materiæ debetur, in specie petam. §. 33 inst. h. t.

§. 116.

sed ipsius praetoria in §. g. ho. §3. inst. de action. alia actionum divisio ab effectu condemnationis defuncta, quod scilicet actiones competent vel in solidum i.e. in omne id quod debetur; vel in minus.

§. 117

Solidum non persequimur vel propter actionis quantitatem ut in actionem de peculio; haec enim quantitatem peculij non excedit; vel propter ad verbaris privilegium

§. 118.

Privilegium hoc vocatur hoc beneficium competentiae, quod certis personis et concessum, ut parentibus item liberis, fratribus, marito, socio. alijsq; ne ipsis omnia bona prorsus res alienum auferantur, sed sed portio ad alimenta sufficiens relinquatur. §. 39. et 40. inst. h.t. vid. auctor. dictis disput. de beneficio competentiae volum 1.

§. 119.

Sic et debitor, qui sine dolo et culpa sua non solvendo existit, cessione bonorum potest se a carcere alijsq; molestijs liberare tot. tit. ff. de ces. bonor. et (qui bon. ced. poss.

§. 120

Si tamen talis debitor ad pinquiorem postea fortunam pervenerit, tunc de novo in id, quod fuerat potest creditores exigerunt. §. 40. inst. h.t.

Tit. 7.

Quod cum eo qui in aliena potestate est negotium gestum esse dicitur.

§. 1.

In superiori titulo ut plurimum actum fuit de actionibus quæ ex proprio contractu vel delicto nascuntur, et quibus aliquis suo nomine agit et convenitur. Nunc in hoc titulo, quemadmodum ipse Prætor imperator de actionibus, quæ ex alieno contractu vel delicto, filiorum scilicet familias vel servorum immo etiam hominum sui juris prestiterunt, sive quibus alieno nomine convenitur.

§. 2.

Enumerantur autem ea actiones quæ ex alieno negotio seu contractu oriuntur, quarum sex species enumerantur: actio quod jussu, exercitoria, institoria, tributoria de peculio et de in rem verso.

§. 3.

Actio quod jussu, et actio personalis certa qualitate prætore ficta, competens ex contractu filij familias vel servi jussu patris vel domini inuito, ad versus patrem vel dominum, ad id quod ex illo contractu debetur, in solidum, l. 25. ff. ad Sctum Vellej.

§. 4.

Non solum autem jussus patris vel domini hac operatur, ut denique hac actione eum possim convenire: sed etiam si pater vel dominus chirographo filij vel servi sui scribat. l. 2. §. 4. ff. quod jussu. imo si non jubent, sed rogaverit alium. Non, si mandaverit, ejus mandatum sub jussu habetur. l. 1. §. 3 ff. quod jussu. atqui non tantum imperando, sed etiam rogando inducitur mandatum ergo et jussus.

§. 5.

Actio exercitoria, et actio personalis, agratore certa qualitate aucta, quae ex contractu cum Magistro navis secundum praepositionis legem initio agitur ad verius exercitorem seu dominum navis in solidum §. 2. inst. h. t.

§. 6.

Habet scilicet hac actio locum, quando dominus navis ad quem redditus navis pervenient, seu ad quem quotidianus navis quaestus pertinet. §. 2. inst. h. t. qui et exercitor vocatur l. 2 §. 15. ff. de exercit. non ipse navigat, sed navi gubernandi quadam alium, quem magistrum appellamus §. 2. inst. h. t. praeponit cui totius navis curam demandat. Hac enim si quid contra magistro ejus rei gratia cum praepositus et contractum fuerit non tantum contra ipsum magistrum, sed eum dabit et actio directa ex

nomine datur, verum etiam accessoria et obliqua contra praeponentem dabitur, quatenus dictum, exercitoria vocatur.

§. 7.

Actio institoria et actio personalis, a praetore nova qualitate aucta, quatenus qui cum institore secundum modum praepositionis contraxit, in solidum agit ad versus praeponentem §. 2. inst. h. t.

§. 8.

Institor et quem, hodie vocamus factor, ex eo agebatur quod negotia gerendo instet vel insistat.

§. 9.

Si quoque dominus ad distrahendas vel comparandas merces praeposuerit famulum, cum hoc ipso dicitur teneatur non tanquam ex contractu institoris, argument. §. sed et si 7. de instit. act. nec contrahentes qui fidem domini sequuntur facile decipiantur. Marquard. de jure mercator. lib. cap. 8.

§. 10.

Actio tributoria (a tribuendo seu distribuendo vocata) et actio praetoria, personalis quae datur creditoribus servi vel filii familias in peculiari merce permittente domino vel patre negotiantis ad versus patrem vel dominum, si ille mercem aut pecuniam ex ea redactam fraudulenter aut non recte inter creditores diviserit vel merces quasdam occultaverit l. 7 §. 2 ff. de tribut

act.

§. 11.

Datur igitur hac actio ad dolum indistributio nel commissum coercendum l. 7. et 8. ff. de tribut. act.

§. 12.

Actio de peculio et actio personalis gratoria quae datur ijs qui cum servo vel filio familias de peculio protectio contraxerunt, adversus dominum vel patrem ad id, quod exinde debetur quatenus et in peculio. vide licet meo. ad ias 12 tit. 9 ff. tit.

§. 13.

Datur ex hoc contractu filij vel servi non adectitio: nisi quatenus peculium locupletius factum. vel quando filius sive cum eo jam contestata peculiare actio nomine condemnatus sit. l. 3. §. 11 et 12. ff de peculi

§. 14.

Cum vero quaeritur: quantum in peculio sit prius de ducitur quod domino vel patri debetur. §. 4 inst. h. t.

§. 15.

Intelligitur autem hic peculium tantum profectitium de quo pater hac hoc actione conveniri; et quidem datur illa contra patrem hoc colore quasi pater obinito, tunc dum peculium concederet, in contractum filij familias consentire videatur Franz. ad ff tit. de peculi. n. 8. quod enim peculium constrenso vel quasi attinet,

ipse filius familias, dum ratione eorum quæ pater familias
subeatur conveniri debet. quantum vero ad venditium regulare
quod concernit, de eo quidem etiam conveniri potest pater,
non tamen gregario. sed filij nomine tanquam legitimus
illius peculij administrator leg. 1. 6 et fin. § 3. codex
de con. quæ fuer in irregulari autem ad venditio
ipse filius quia ad id ipsum suum jus possit et conveni
endus et.

§. 16

Stato dein rem verse et extra prætoria, personalis, quia
ex contractu filij vel servi agimus ad versus dominum
vel patrem quatenus in illorum utilitatem aliquid versum
esse asseret l. 1. et n. ff de in rem verso l. 7. C. h. t.

§. 17

Actum hactenus in hoc titulo, quomodo ex contractu
filij tam ipse filius familias quam pater eius obligetur.
excepto tamen e in contractu mutui, ubi regulariter
necesse ne ipsius pater obligetur prohibet enim SCtum Senatus consultum
mutuis pecunias dare eis, qui in potestate parentum sunt.
quia iuvenes locos pecuniosos statimque in luxuriam consumunt
§. 7 inst. h. t.

§. 18.

Hoc SCtum ~~mote~~ Macedonianum à Macedone usurario
fœneratore, nomen habet, qui adolescentibus pecuniam ad
quem eis laxum credebat, sic, ut tandem ere alieno onus,
vos in quod ex flagitium ac in infinitas ff vitæ parentum
structuras incideriunt.

§ 19.

Succurritur autem huius scti exceptione non solum filio familias et patricias, sed etiam fide iussori l. 9. §. 5. ff de scto. Maced.

§. 20.

Cessat tamen exceptio senatus consulti macedoniani si filius postea sui juris factus debitum agnoverit et vel novatione facta se obligaverit, l. 2. C. ad scti Macedon. vel partem debiti solverit l. 7 §. fin. ff. eod.

§. 21.

Item cessat exceptio huius senatus consulti quando mutuum in rem filij et ad id transversum et quod ad quod pater ex pietate tenetur. v.g. ad alimenta, ad studia. l. 7. §. 15. de senat. consult. Macedon.

§. 22.

Nec locum habet beneficium senatus consulti si patris consensu pecunia mutuo accepta l. 22. ff. de senat. consult. Maced. l. 3. et ult. C. eodem item, si in rem patris versa et l. 27. dict. t.

Tit. 8.

De

Noxalibus actionibus

§. 1.

Actio noxalis et actio personalis, quia dominus ex delicto privato servi sui convenitur, ut aut litis aestimationem praestet, aut servum noxae dedat. prin. gr. inst. h. t.

§. 2.

Noxae dedere servum et tradere corpus servi quod nocuit

gere hoc, et in reparationem domini ei cui nocitum est.
quo ipse dominus evitet tibi estimationem l. 200 ff
de R. V. ad Rhodiis iactis

§. 3

Tenetur autem dominus actione noxali, quia servus
nulla bona habet unde solvi fiat actori

§. 4

Hodie actionis noxalis usus est exiguus, quia servos
totos non habemus et ipsi liberi homines quorum
operâ utimur eorum delictis conveniuntur neque dominus
de eorum facto regulariter tenetur nisi sit quod ei
imputetur. V. g. si delictum à famulo commitatur
scienti et expedire voluerit domino, vel nisi dominus
iusserit aliquid quod etiam dominus ratione mercedis
tenetur quamdiu famulo debet Struv. Exer. 19
th. 47. et juris prud. lib. 3. tit. 27 th. 1

Tit. 9.

Si quadrupes pauperiem fecisse
dicatur

§. 1

In precedenti titulo agebatur de damno servo
alieno dato nunc de reparatione damni agitur, si quod
quadrupes alienum, vel res quaeddam animata alienis
rebus, fecerit

§. 2

Licitur tale damnum pauperies et definitur damnum sine injuriâ facientis datum nec enim potest animal injuriam fecisse dici quod rationem carret.

§. 3.

Exinde datur actio de pauperie quæ est actio personalis in rem scripta quâ dominus læso à bestia non suetâ, contra ejus possessorem ad id ut ad animal noxæ dedat aut damnum pensaret.

§. 4.

Oportet autem dominum cautum ut recipiat domini dato in suam possessionem quia alias tenebitur de ejectione domini et non poterit animal noxæ dari Carp. 3. sr. crim part 112. qu. 151. st. 29 Si autem post damnum dati animali dato dominus illud à se prorsus expellat et habere nolit tunc in nulo tenebitur id. l. 6. n. 20

§. 5.

Et cum hac actio de pauperie tunc demum locum habet, quando animal contra naturam sui generis sine hominis causa nocuit, Struv. Exercit. ad ff 29 tit. 1 sin illa cessat: si animal secundum naturam suam damnum dedit V. g. depascendo et tunc locus est actioni de pastu aut in factum aut si venem et animal quod ab ~~animal~~ aliquo detinetur et hoc casu à Domini domum tot, actio lex aquilia obtinet

§ 6.

Cessat C. actio de pauperie, si animal ob alio instigatum fecerit e.g. si quid illud peccaverit et alicui nocuerit. Sic enim qui peccavit in factum actione ex lege aquilia tenetur l. 1. §. 4 ff et l. 11. §. 5. h. t.

§. 7

Item si C. calcitrantis damnum ob animali illatum utille forsitan irritaverit animal nolo competit actio l. 2. §. 1. h. t.

§ 8.

Dividitur actio de pauperie indirectam si scilicet quadrupes damnum dederit, ~~quadrupes~~ actiom canis cotus, arg. l. 1. §. 5 l. 2. §. 1. ff h. t. et utilem, si non quadrupes damnum dederit. l. pen. ult. ff eodem

§. 9.

Affinis huius actioni est actio edilitia quia adversus eum competit qui canem aprum vel suum irritabit quae vulgo ter fit, ut, si homo liber ex eo pereverit, duodecim solidi; si aliter mortuum sit quantum equum judicii videbitur in ceteris vero rebus duplum damni dati prestetur. l. 40 ff. de edil. edict. §. ult inst h. t.

Tit. 10.
De
Iis per quos agere possumus.

§. 1

Adjuncta nunc actionem duo exponuntur, alterum

de personis per quas agere aut defendere licet alterum
de satis dationibus quibus litigantes in judicio personam
suam firmant et legitimant.

§. 2.

Persona per quas agere possumus dicuntur procuratores.

§. 3.

Procurator est qui aliena negotia mandato domini
administrat. l. 1. ff de procuratoribus

§. 4.

Quando talis procurator lites alienas in judicio tractandas
suscipit, tunc dicitur judicialis. quando vero negotia aliena
extra judicium administrat tunc est extra judiciales, de qua
in tit de mandat actum est. in hoc vero titulo de judiciali
agitur

§. 5

Procurator in genere spectatus non actoris tantum,
sed etiam rei sorte potest intervenire. l. 8. pr. ff. de pro
curat. in specie tamen procurator dicitur, qui actoris
vices cum mandato subit. Qui autem procurator pri
vatim, quando sine mandato eum in judicio defendit,
defensor dicitur. l. 76. ff de procurat.

§. 6

Procuratores judiciales hodie ut primum constituuntur,
vel apud acta, i.e. in judicio, ubi mandatum exponit

judicij quod suum vellit procuratorem suum constituere
vel extra-judicium mandato probationis gratiam in scriptu,
rum redacto, quod procuratorium sive mandat vocatur,
et continere debet nomen constituentis, nomen procuratoris
nomen adversarij et judicis, item causam, clausulam
rati, annum et diem, ac sub ~~subscriptionem~~ subscriptionem constituentis.
ad jure saxonico insuper clausulam heredum et appositionem
sigilli, vel alius loco verborum: Carpz proces. tit. art.
1. n. 21.

§. 7.

Administrat vero procurator vel causam privati,
et tunc nomen procuratoris retinet; vel causam uni,
versitatis et tunc syndicus vocatur l. 18 §. 2 l. 6. §. 2 ff. quod
cuiusq; univers. nom.

Tit. 21.

de
Satisdationibus

§. 1

Satisdatio et cautio, qua ad versarium securum
reddimus pro eo, quod a nobis petit. l. 2 ff. qui satisd.
cog.

§. 2.

Cautio et vel fidejussoria, vel pignoratitia, vel
juratoria, vel promissoria.

§. 3.

Dividitur etiam cautio à causa efficiente in conventi,
onalem seu voluntariam, et legalem seu necessariam

item rationi objecti in judiciolem quæ fit in causis judiciolibus, et extra judiciolem

§. 4.

Judicialis de qua hic agitur, sequentes sunt species: (1. judicio sisti, quod nimirum reus in judicio comparare et usq; ad ecsitum litis permanere velit. (2. rem ratam haberi: i.e. quod is, cujus nomine lis suscepta est, ratum sit habiturus omne, quod gestum erit, (3. judicatum solvi: i.e. quod reus velit litis estimationem prestare, et (4. jure novelarum actori cautio injuncta est, de prosequenda lite et restituendis impensis. Nov. 96 cap. 1. et Nov. 122. cap. 2.

§. 5.

In foro saxonico non solum de refundendis expensis actor cavere debet; sed etiam de stando et respondendo coram judice in eodem judicio in causa reconventionis, quæ litis dolo dicitur solet pro reconventione et expensis. Carpz. part. 1. const. 5. def. 1.

§. 6.

Si tamen actor in loco judicii, ubi actionem instituit, vel etiam in eodem territorio bona possideat immobilia, tunc à cautione immunis est. Carpz. part. 1. const. 5. def. 2. et 3.

§. 7.

Syndicus tanquam universitatis actor audiendus

non ante prius quam cautionem prestiterit, nisi universitas beneficio divisionis renunciaverit. Pertich part 1. Conclus. 20

§. 8.

Rem quod attinet moribus hodiernis ob eo incivilibus nola regulariter exigitur cautio, neq; de judicato solvendo, neq; de judicio sistendo. Carp. 1. 8. 1. const. 5. def. 3. Nisi reus defugasit suspectus tunc siquidem cautionem de judicio sisti et judicatum solvi prestare debet, ne inditium alludatur. Carp. 1. process. tit. 9. art. 5. n. 25.

§. 9.

In criminalibus autem etiam hodie, Reus solvum conductum et securitatem petens cautionem de judicio sistendo, quoties cunq; opus fuerit, prestare debet.

§. 10.

Procuratores in quorum mandato defectus alliquis ofcurrit, cautionem de rato prestant l. 1. C. de procurat. l. 39 §. 1. ff. eod. Si vero plane nullum mandatum exhibere possunt, aut de eo fidem facere per alia documenta tunc non admittuntur

ut cunq; cavere de rato sint jurati argq. §. 1. const. de f. 26 nisi pro curator sit ex personis conjunctis eq. Si pater agat nomine filio non; frater nomine fratris item maritus pro uxore. tales enim personæ sine cautione de rato etiam sine mandato admittuntur l. 35. ff. et l. 22. C. de procurat.

§. II.

Sic et defensor rei qui nolum ob eo mandatum producere potest, solvi judicatum solvi pro litis æstimatione subtrahitur. §. inst. h. t. et quando actione in rem agitur præter cautionem judicatum solvi etiam de rato cavere tenetur defensor si actor id petat ante litem contestatam l. 40 §. 2. ff de procurat. hos commentarios ad inst. h. t. §. 5.

Tit. 12.

De perpetuis et temporalibus actionibus, et quæ ad heredes et in heredes transeat.

§. 1.

Perpetuæ olim erunt actiones omnes ex jure civili descendentes, adeq; omni præfinitione termini. Qualis enim causa, talis effectus: Cum nunc lex civilis esset perpetua; ergo et actiones ex legibus descendentes. Actiones vero prætoriæ quæ temporales dicuntur, unc

tantum anno durabant: Nam ~~Nam~~ et ipsius
prætoris imperium ultra annum non extendebatur
gr. inst. h.t.

§. 2.

Postea Sacra Principum constitutiones actionibus civilibus
tam in rem quam in personam, certos fines dederunt,
ita, ut regulariter spatio 30. vel 40. annorum prosequi,
terentur. tot. tit. C. de præscript. 30. vel 40. annor.

§. 3.

Quamvis autem spatium actionum civilium ad
triginta vel quadraginta annos solum regulariter
duret: ~~tametsi~~ tamen istæ actiones ad huc dicuntur
perpetuæ partim, quia terminus istorum potus
et in-locum temporis perpetui: partimetiam
ratione prætoriarum actionum, quæ breviori
spatio, et plerumq; anno finiuntur.

§. 4.

Utraq; vero actio tam civilis quam prætoria potest
ratione durationis dividi in regularem et irregularem. Regularis, si temporis et præcise ani
spatio; si perpetua præcipe triginta annis includitur.

§. 5.

Irregularis si et temporalis nec annalis et nec finis

quadrigenij excedit. Si et perpetua nec temporalis et nec annorum triginta.

§. 6.

Sic actio redhibitoria inter sex menses utiles à die contractus vel promissionis morbi vel vitij stemine instituti debet. l. 19. §. fin. de edil. Edict.

§. 7.

Et vero actio redhibitoria quae Emtor agit contra venditorem eiusq; heredem, ut rem vitio affectam restituto pretio recipiat, ac, si fuerit interesse prestet. l. 13. de act. emt. Sin autem mora fuerit, duplum solvat, quae res pachi actio arbitraria et l. 45. ff de edil Edict.

§. 8.

Redhibere autem et facere ut rursus habeat venditor, quod habuerit; et quia redendo id fiebat id circa redhibitio et appellata quasi redditio. l. 22. ff de edil edict.

§. 9.

Ut tamen hac actio locum habeat requiritur ut res tempore venditionis jam vitiosa fuerit, quod emptori probandum. Struv. Exerc. 27. th. 5 n. 4.

§. 10.

Anni utilis spatio gerimitur actio pauliana, revocaria bonorum debitoris, quae in fraudem cre-

ditorum alienata sunt, l. 1. ff. quæ in fraud credit. atq; aliæq; multæ. vid l. 37. ff de edil. edict. l. 1. §. 1. de public. et vectigal. l. 24. ff. de injus voc. item actiones quædam civiles penales. l. 2. ff. de ad. L. Jul. repetunt. sic et actiones singulares omnes l. ult. ff. de singul. action.

§. 11.

Exceptio tamen rationis pauliane anno utili sex mensis et C. in actionibus seu iuribus incorporalibus: veluti, si debitor in fraudem creditoris. debitorem suum liberasset, quo casu creditori ad revocandam suam liberationem tantum datur temporis quantum actio illa debitoris durasset. l. 10. §. 23. ff. quæ in fraud. credit. C. 2. in alienatione facta ex causa lucrativa. Nam de eo, quod ex causâ onerosa hoc casu tenet possessor, intra annum utilem solum a creditoribus convenire potest: de hac vero quod ad ipsum pervenit ex causa lucrativa tenetur triginta annis l. 10. §. 29. ff. quæ in fraud. credit. Corpus §. 2. c. 3. def. 20.

§. 12.

Biennio ex eo die actio doli excluditur, quo assertura dolus commissum. l. ult. C. de dolo mal.

§. 13.

trium annorum spatio vindicationi rei mobilis

praescribitur. l. un. C. de usucap. trans. = fermad.

§. 14.

~~Quadriennium spatio vindicationi rei mobilis~~

~~praescribitur.~~

Quadriennium fisco concessum est ad apprehendendo

bona vacantia. l. 18. 2. ff. de jure fisci.

§. 15.

Intra quinquennium maior factus de jure civili

post annum 25. actionem revocatoriam instituit;

ellapso eo non auditur. l. ult. C. si major fact. action

sin decr.

§. 16

Si quoq; quinquennio instituendae est querela inoffi-

ciosi testamenti. l. 34. in fin. C. de inoff. testam.

§. 17.

Tempus decennale constitutum est ad vindicandas

res immobiles inter praesentes; inter absentes viginti

Annorum spatium pr. inst. de usuc.

§. 18.

Ratione servitutum actio confessoria et negatoria

10 vel 20 annorum durant quia tot annis etiam servitutes

vel acquiruntur vel amittuntur l. ult. C. de praescr. long. temp.

§. 19.

Spatio vicennii includuntur actiones fiscales l. 23. ff. de divers. et tempor. praescript. excepta causa commissi et vacantium bonorum.

§. 20.

Sic et tempus praescriptionis, quo tolluntur poenae in crimina statuta et regulariter vicennium praestat, tractum commissum praeter lapsum l. 12. C. ad L. Cornel. de falsis. Carpz. pr. crim. part. 3. qu. 142.

§. 21.

Excipiuntur vero delicta atrociora, v. g. latrocinij, assassinij, patricidij, quibus vicennio non praescribitur. Carpz. prax. crim. p. 3. qu. 141. n. 52.

§. 22.

In quibus dam. vero criminibus brevius tempus ad praescriptionem et statutum, ut in adulterio quadriennio praescribitur. l. 5. C. ad L. Iul. de adult. in adulterio tamen duplicato spatium vicennii ad praescriptionem in electoratu Saxoniae requiri tradit. Carpz. part. 4. const. 19. def. 19.

§. 23

Triginta annorum spatio regulariter actiones in rem ac personales includuntur. l. 3. C. de praescript. 30. vel. 40. annor

§. 24

Intra quadraginta annos instituenda est actio, quae competit Ecclesiae (praeter Romanam, quae centum annorum privilegio gaudet;) aliisque locis religiosis. Auth. quas actiones C. de SS. Eccles.

§. 25

Item statuum quadraginta annorum habet actio hypotecaria adversus debitorem ejusve heredem, et adversus posteriores debitores. l. 7. C. de praescript. 30. vel. 40 annor, et actio qua fiscus vindicat ea, quae habuit etiam amisit. l. un. C. de fund. patrim. sic et res patrimoniales principis 40. annis praescribuntur. l. 4. C. de bon. vacant. item bona civitatis, l. 9. de usu cap. sure tamen saxonico sufficiunt triginta anni, annus et dies requiruntur autem, ut praescriptio non contra aliquos cives sed contra ipsam civitatem seu communionem intentata sit. Struv. ex. histor. vol. 1. consil. 12. n. 22.

§ 26.

facile centum annorum habet actio, civitati et rei publicæ, item ff. Ecclesijs et alijs venerabilibus locis competens, pro exactione rei vindicatæ, donatæ, atq; in testamento relictæ. l. 23. C. de ff. eccles.

§ 27.

Quod actiones prætorias notandum, quod quidem regulariter annis spatium ipsis sit præfinitum ad eas instituendas, uti §. 2. et 3. huiq; tituli jam dictum est: Si tamen actio prætoria rem per sequitur, seu realis et toties tamdiu durat, quamdiu actio civilis realis. Hoppius comment. ad inst. h. t.

§ 28.

Sunt præterea actiones quædam in heredes transitoriæ, quædam non de qua transitione sequens obtinet regula: Actiones ex contractu et quasi contractu descendentes regulariter et heredibus, et contra heredes dantur. l. 39. ff. de obl. et act.

§ 29.

Ampliatur ista regula, quod actiones ex contractu heres quoq; dentur, quamvis dolus defuncti intervenerit

l. 12. l. 49. de obl. et act. quia hic non ex dolo, sed ex conventione, agitur. l. 7. §. 1. ff. de ges. Sec. tamen ad poenam dolo tenetur heres, sed tantum ad rei ~~in~~ restitutionem.

§. 30.

Actiones vero penales ex delictis privatis dantur quidem heredibus; sed non contra heredes. Morte namq; delinquentis extinguuntur §. 1. inst. h.t.

§. 31.

Quando autem super actione penali obiisse defuncto lis jamdum fuerit contestata tunc et actio penalis contra heredes eius transit; si nimirum civiliter ad poenam ipsi parti applicandam agatur; aut criminaliter ad poenam fisco applicandam. l. 59. de obl. et act. Semus si criminaliter ad poenam corporalem delinquenti infligendam agatur: Sic enim adversus heredes non datur, lite quamvis contestata. l. 5. §. fin. ff. de accusat.

Tit. 13.
de
Exceptionibus

§. 1.

Hactenus inscriptus et actor quidem debet

actionem instituere ad persequendum id, quod sibi debetur: nunc in praesenti titulo instruitur Reus quo modo se possit per exceptiones defendere

§. 2.

Exceptio itaque et defensio Reo competens ad excludendum id, quod actor intendit. l. 9 l. 11 de except. seu et jus repellendi id, quod petitur

§. 3.

Dividitur exceptio in civilem, quae ex legibus senatus consulti et Principum constitutionibus oriendit, et praetoriam, quae ex ipsius praetoris jurisdictione substantiam accepit. §. 7 inst. h. t.

§. 4.

Deinde exceptio et personalis, quae personae coheret nec ad alios transit, l. 7 ff de except. vid. §. ult inst. de replicat vel et realis, quae rei coheret, et datur non solum reis principalibus, sed et fideiussoribus eorum. §. ult inst de replic. adversus ipsum Reorum eiusque heredes et successores, l. 6. ff. de except.

Qualis et exceptio rei judicatae exceptio doli mali etc. l. 7 ff. de except

§. 5.

Sunt quoq; exceptiones vel dilatoriæ vel peremptoriæ
§. 8. inst. h.t. Dilatoriæ seu temporales, quæ ad tempus nocent
ac proinde ac pro inde actionem solvi differunt seu
ad tempus suspendunt non vero tollunt. §. 10. inst. h.t.
Peremptoriæ autem sive perpetuæ dicuntur, quæ semper
agentibus obstant, et in totum actionem perimunt
seu extinguunt. §. 9. inst. de act.

§. 6.

Pertinent vero dilatoriæ exceptiones vel ad processum
vel ad causæ meritum.

§. 7.

Quæ ad processum pertinent, vel respiciunt personas
vel modum procedendi.

§. 8.

Personæ sunt vel principales, quæ ab judicio absolvi
nequeunt, ut litigantes et judex vel minus principales
et actuarij, advocati, procuratores, testes

§. 9.

Exceptio dilatoria, quæ judici opponitur, vel ratione
ratione jurisdictionis talis, vel ratione personæ.

§ 10

Ratione juris dictionis opponitur judici exceptio incompetentiæ, ad forum eius, tanquam incompetentis, declinandum. l. fin. C. de except.

§ 11.

Item opponitur exceptio litis pendentiæ ad forum judicis, ubi cum competentis, declinandum, propterea quod lis coram alio judice jam intentata sit et pendeat. Corpus t. 2. nisi & resp. 90

§ 12

Ratione personæ opponitur judici, exceptio suspecti judicis, quâ judex tanquam suspectus recusatur seu recusatur. l. 16. C. de judiciis

§ 13

Actori et reo variæ possunt opponi exceptiones quod scilicet legitimam personam standi in judicio non habeant. Lege 11. C. qui legit. pers. stand. in judic. non habent. Tales sunt exceptio legitimationis exceptio cautionis, et similes

§ 14

Minus principalis. seu accessoris personis, quales sunt

Advocati procuratores, testes, opponuntur excepto inhabilitatis excepto mandati defficientis, (quae et excepto illegitimationis dicitur) excepto mandati non sufficientis item ratione testium excepto testis suspecti. arg. tit de postulando tit de procurat et tit de testibus.

§. 25.

Ratione modi procedendi opponitur excepto terminorum non qusti v. l. 69. ff de judic. excepto feriarum tot. tit. ff de in jus vocand. excepto loci non tuti, tempore exceptionum part 2 cap. 5. 6. et sequ. excepto vagi libelli, seu generalis et obscuri id t. c. cap. 29.

§. 26.

Exceptiones causae merita respicientes sunt v. g. excepto cessionis petitionis excepto petti de non petendo intra certum tempus §. 20 inst. h. t. item exceptio moratoria, qua debitores rescripto principis ad certum tempus contra debitores creditores seu defendant. l. 2. (. de prec imper. offer.

§. 27.

Hae dilatoriae exceptiones regulariter ante litem

contestatam sunt oppositione: l. penult. et ult. C. de except.
et quidem omnes simul. Carp. proces. tit. 9. art. 1. et 7.
n. 12. Si vero sit titem demum contestatam ad notitiam
Rei pervenerint: c. 9. extra de except. Reces. imper. is
Anno 1654. §. vor-rbmäßig aut tuni demum egerint
aut si gravamen successivum concernant, quatis et
excepto feriarum, termini riunis angesetzt. c. Carp.
dict. tit. art. 1. §. 38. et 39. et part. 1. const. 5. c. 12.

§. 18.

Peremptorias exceptiones quod attinet, quae semper
agentibus obstant, illae vel statim cum ipso negotio
nascuntur et existunt, vel post negotium oriuntur

§. 19.

Cum ipso negotio nascuntur exceptio doli, exceptio
metus, exceptio erroris. exceptio non numeratae
pecuniae exceptio senatus consulti Macedoniani
exceptio SCti. Velleiani.

§. 20.

Post negotium oriuntur exceptio rei venditae, pretii
pretii non soluti, quod de non petendo ingressum
juris jurandi, rei judicatae, transactionis, prescriptionis

§ 21

Exceptio doli datur adversus eum, qui dolum commisit, et postea agit ad excludendam eius actionem tot. tit. ff de dol. mal. except.

§ 22

Exceptio metus datur adversus quemcunque petentem id quod metu promisit, ad excludendam actionem l. 9. 5. f. eod.

§ 23

Exceptio errori sive infortunii est quae datur ei, qui obligatus per errorem sive juris sive facti promittit, quasi debeat, ad eludendam exigentis intentionem l. 8 ff de jur. et facti ignor.

§ 24

Exceptio non numeratae pecuniae intra biennium datur illi, qui in chirographo sese accepisse pecuniam fingit ~~sese accepisse~~ et confessus est, se accepisse, quam tamen revera non accepit, ad versus creditorem et istis chirographis agentem ad eludendam eius actionem.

§. 25.

Exceptio JCti. ~~cont~~ Proculeiani datur adversus eos qui mutuam pecuniam aliis familiis dederunt ad excludendam eorum actionem. vid. in ante c. §. 27. 28. et 29. ad tit. instit. 4. h. quod cum eo qui in alien potest negot gestum esse dicit.

§. 26.

Exceptio JCti Vellejani datur mulieri, quae pro alio intercessit, si quo actione conveniatur. l. 29. C. ad Sctum Vellej.

§. 27.

Exceptio rei venditae competit emptori adversus venditorem impugnantem venditionem esse factam, vel a suo autore. vid. tit. ff. de except. rei venditae et trad.

§. 28.

Exceptio pretij non soluti opponitur a venditore emptori, qui non solum pretio traditionem rei flagitat. vid. l. 25. §. 8. ff. de act. emti et vendit.

§. 29.

Exceptio pacti de non petendo in perpetuum

datur ei qui pactus et adversus eum, qui contra pactum suum ~~adversus~~ aliquid petit. l. 28 §. ff. de pact.

§. 30.

Exceptio juris jurandi datur ei, qui deferente adversario extra judicium jurauit, se non debere vel rem suam esse adversus eum, qui non obstanto juramento nihil ominus agit, ad elidendam eius actionem.

§. 31.

Datur exceptio haec ex jure jurando extra judicium delato. Si enim in judicio delatum et praestitum, tunc datur exceptio rei judicatae. ff. de exc. ad inst. h. t. §. 4.

§. 32.

Exceptio rei judicatae seu litis finitae tribuitur reo, qui in judicio absolutus est, adversus priorem actorem, ad elidendam ejus actionem, de eadem re et ex eadem causa institutam. vid. Zanger. de exceptio. part. 3. cap. 17.

§. 33.

Exceptio trans actionis, quae exceptioni rei judicatae

similis et locum habet, si eadem res, super quâ iam tradum transactum est, eadem causâ petatur et inter easdem personas agatur. Zanger. l. c. part 3. cap. 18.

§ 34.

Exceptio prescriptionis datur, quando quis partem, pro legibus definitum tempus ad usu capi, eidem habilem justè possedit, aut quando actio competens pertempus lege ~~definitum~~ constitutum non mota fuit, adversus eos qui deinde ejus rei vel juris causa actionem intentant. Id. l. c. cap. 20

§ 35

Exceptiones istæ perentoriæ ipsi litis contestationi praecisè simul annectuntur. Recess. imper. de anno 1654. § si poll. acc. ~~hinc~~ pro 37. probantur autem post litem contestatam. Struv. jurisp. lib. 4. tit 105. 3. illæ tamen, quæ ad excludendam litis contestationem et processum finiendum faciunt, statim exceptionibus dilatorijs ante litem contestatam possunt adjungi, ut exceptio rei judicatæ prescriptionis, solutionis, et aliæ, quæ in continenti probari possunt. Struv. l. c. 6.

Tit. 17.

De

Replicationibus.

§. 1.

Quem admodum exceptio opponitur actioni; ita Replicatio opponitur exceptioni; et replicationi rursus opponitur duplicatio, et sic porro.

§. 2.

Replicatio igitur est secunda actoris allegatio. vel: Replicatio est exceptionis à reo propositae exclusio. vid. l. 10. C. de exception.

§. 3.

Nomen habet à replicando aut sin ordo fallen aut tollen, quia per eam replicatur atq; resolvitur vis exceptionis.

§. 4.

Replicationi opponitur duplicatio quae est refutatio Replicationis, et datur ad juvandi rei gratia. Contra quam si iterum Actor aliquid alleget id vocatur triplicatio. Contra triplicationem opponitur Reus quadruplicatio

§. 5.

Ne autem detur processus in infinitum in ordinatione commercii imperiali part. 3. tit. 26. §. no obst. et tit. 29. §. no obst. solet. Bene constitutum est negotio, processus indilatorius ultra duplicationem; et in gerendis terminis ultra quadruplicationem extenditur.

§. 6.

In foro Saxonico litigatores ante litem contestatam utrinque per tria producta, dum vero post litis contestationem per duo duo producta statim in termino concludunt, nec ulterior disputatio admittitur. vid. Carpz. const. 2. def. 7. et 8. et const. 18. def. 5.

§. 7.

In judiciis Silesiae nostra usque ad duplicam non ultra tam in dilatorijs, quam in gerendis terminis, proceditur.

§. 8.

Subjicit tandem imperator Regulam sequentem: in §. ult. inst. h. t. Exceptiones quibus debitor ad versus creditorem defenditur, plerumque solent concedi etiam haeredibus eius.

§. 9.

Amplificatur regula, ut fidejussor etiam invito ac reclamante Reo principali exceptione se tueri possit. l. 19. ff. de exception.

§. 10.

Limitatur autem regula, quod illa procedat in regularibus. h. e. rei coherentibus exceptionibus, ideoq; transitoriis: secus vero in personalibus seu personae coherentibus. Nam illae exceptiones personae debitoris coherentes ad fidejussores transire regulariter non solent. l. 1. ff. de except. Limitationes tamen vide apud Hoppium ad instit. h. t. §. ult.

Tit. 15.
De Interdictis

Interdicta nihil aliud sunt quam actiones extraordinariae quibus maxime in causâ veræ vel quasi possessionis inter partes discceptatur. §. fin. inst. h. t. l. fin. C. de servitut.

§. 2.

Quod interdictum et in jure Romano, vid. l. 3. C. de interdict: item et mandatum in camera et aula imperiali. in terris vero exercitus et alibi

inhibitiones, quæ deinceps non garente Reo itidem incitationes et actiones possessoriæ resolvuntur. Qn. de tinker. annot. ad instit. lib. 4 tit. 15.

§ 3.

Dicuntur inter dictæ actiones, quia persequimur ijs in judicio, quæ nos debetur. Et quidem personales accensentur quæ in personam certam dirigun,ur, et ex conventione aut delicto e.g. ex precario aut sponsio, competunt. Quæ vero ex jure quæ,cum saltim quasi dominij vel servitutis, dirivantur ut de liberis exhibendis, de itinere, &c. eo, quod contra quemvis possessorem institui possunt, ac actiones reales referri debent. Multæ ideireo dicuntur omnia esse in rem, cum quidem de possessione, sed non nisi objective competunt. Qn. de tinker. annot. ad inst. lib. 4 tit. 15. Nec dijudicandum, an aliqua actio sit realis an personalis ex illius objecto, sed ex causa efficiente

§ 4.

Dividuntur inter dicta, quod alia sint adipiscendæ; alia retinendæ; alia recuperandæ possessionis. §. 2. inst. h. t.

§ 5.

Interdictum adipiscendæ possessionis et interdictum quorum bonorum, quod datur bonorum possessori seu heredi contra eum, qui pro herede vel pro possessore possidet rem hereditariam et restituat cum omni causa. l. 1. et tot. tit. ff. et C. quorum bonor.

§ 6.

Totus hoc interdictum quorum bonorum possessori bonorum cui nimirum prætor bonorum possessionem dedit, sive edictalem sive decretalem sive testamento extante, sive non, strav. Ecere qu. tit. 1. t. hæs.

§ 7.

Si quis autem possessionem adeptus amiserit eam, hoc interdictum ei inutile et §. 3. inst. h. t. quia tollit per possessionem veterem hereditariam simul acquisitam plenum illorum dominium et consecutus; unde

Si iterum omittentur interdicta reuocandæ possessionis sunt repetenda. §. 3. inf. h. t.

§. 8

Inter dictum quoq; salvianum, a salvio pretera sic dictum, ad dignoscenda possessionis causa comparatum et, eoq; utitur dominus fundi de rebus colloni quasi pro mercedibus fundi fructus pignoris. §. 3. inf. h. t.

Colonus qui est mercator

§. 9.

Pertinet etiam ad interdicta adipiscendæ possessionis remedium singulare ex l. fin. C. de edicto Divi Hadriani tollendo. quo heres testamento scriptus illud nulla visibili vitio laborans (ita, ut neq; sit concellatum seu rasum circa heredis institutionem, et insuper legitimo testium numero mutitum) producens et missionem postulans in possessionem omnium rerum hereditariarum quæ tempore mortis testatoris fuerunt, mittitur a judice summat in causam cognoscente.

§. 10.

Huic quoq; referuntur interdictum quod legatorum quo agit heres post aditam hereditatem, contra legatarium, ut possessionem rei legatæ, quam non ex voluntate eius, sed propria autoritate occupavit, restituat. tit. quod legat. aequissimum enim prætori visum est unum quemq; non sibi ipsi jus dicere occupatis legatis, sed hæc ab herede petere

§. 11.

Retinendæ possessionis causa comparata sunt interdicta uti possidetis et utrubi §. 4. inst. h. t. prius interdictum scilicet ubi possidetis: et interdictum prohibitorium, quo Prætor ei qui rem immobilem sive simmilem possidet, quo minus ita possideat, vim fieri vetat, eumq; in possessione tuetur, nisi vi, clam, aut precario ab adversario possideat l. 1. et seqq. ff. ubi possid.

§. 12.

In hoc interdicto actor probare debet, ea se posse-

dere. C. 2. ab altero in possessione turbari sinu.
exerc. 45. th. 110.

§. 13

Interdictum utrubi datur rerum mobilium possessori adversus quocunq; modo turbantem
l. unic. ff. utrubi

§. 14.

Possidere autem videtur quisq; non solum si ipse possideat; sed et, si eius nomine alliquis in possessione sit, licet is eius juri subjectus non sit. §. 5. inst. h. t.

§. 15.

Commodum vero possidendi in eo est quod etiam si eius res non sit, qui possidet, si modo alter non voluerit suam esse probare, remanet in suo loco possessio: propter quam causam eum obfuerunt utriusq; jura, contra petitorem judicari solet.
§. 4. inst. h. t.

§. 16.

Animo solo possessio potest retineri; animo autem solo adipisci possessionem nemo potest: sed animus et corpus simul ad possessionis acquisitionem requiritur. §. 5. inst. h.t. l. 3. §. 1. ff. de acquir. possess.

§. 17.

Recuperandæ possessionis causâ solet interdici, si quis ex possessione fundi vel ædium vi dictus fuerit. Si nang. proponitur interdictum unde vi adversus dejicientem quolem cung. ad id ut possessionem una cum omni causa et interesse restituat. §. 6. inst. h.t. tot. tit. ff. de vi et vi. arm.

§. 18.

Sic et jure canonico actio desponsio seu condictio datur civis spoliato vel dejecto adversus quem cung. spoliantem vel dejicientem ad hoc, ut sine ulla exceptione restituatur. cap. redintegranda caus. 2. qu. 1. et cap. sæpe 18. extr. de restit. spoliat.

§. 19.

Dividuntur etiam interdicta in privata et publica. Utraq; sunt vel prohibitoria quæ vim fieri vetant. vel restitutoria quæ rem ~~restit~~ restitui, vel exhibitoria, quæ rem exhiberi jubent §. 2. inst. h. t.

§. 20.

Publica interdicta sunt, quæ ob res publicas cuilibet de populo dantur. talia sunt (1. interdictum, ne quid in loco sacro fiat. Publice enim interest, loca publica sarta tectaq; conservare. l. 2. ff. ne quid. in loc. sacr. (2. ne quid in loco publico vel itinere fiat. l. 1. ff. ne quid in loc. publ. (3. de viâ et itinere publico reficiendo. l. 1. ff de via et itin. publ. (4. ne quid in flumine ripave ejus fiat quo pejus navigetur. l. 1. ff. de flumin. ne quid in fluen. (5. ne quid in flumine publico fiat, quo aliter aqua fluat atq; uti priori æstate fluxerit. l. 1. ff. ne quid in fluen. publ. fiat, quo alit. aqua fluat. (6. ut in flumine publico navigare liceat.

tit. ff. ut in flum. publ. navig. fit. (7. de ripâ muniendâ tit. ff. de rip. muniend. (8. de cloacis publicis. tit. ff. de cloac. (9. de libero homine exhibendo. tit. ff. de lib. hom. exhib.

§. 21.

Privata interdicta sunt, quæ potissimum rei familiaris causâ dantur, ut et interdictum quorum bonorum item quod legatorum. uti possidetis et alia, de quibus jam dum egimus. Huc quoq; referenda interdicta de superficiebus, de itinere actuq; privato, de aqua quotidianâ et æstivâ de rivis de fonte de cloaceis, de quibus singulis speciales indigestis titulo extant.

§. 22.

Porrò dividuntur interdicta in simplicia et duplicia. simplicia sunt, in quibus alter actor, alter reus est; qualia sunt omnia restitutoria et exhibitoria. Duplicia sunt, in quibus uterq; litigator personam actoris et Rei sustinet, qualia sunt sola interdicta retinendæ possessionis. veluti possidetis et utrubi.

l. 2. h. t. l. 37. de C. et H. §. 7. inst. h. t. Sed ratione processus is praetore habetur, qui prius ad judicium provocavit, aut si uterq; simul provocaverit, quem pars elegit. l. 15. et segg. ff. de judic.

Tit. 26.
de
Poenâ temere litigantium.

§. 1.

Cum frequentia litium ingens reipublicae malum afferat, magnam curam egerunt leges totoris, ne facile homines ad litigandum procederent, hinc et temeritas litigantium variis poenis coërcetur, quarum tres in hoc titulo recensentur: poena pecuniaria, juramentum calumniae et infamia pr. inst. h. t.

§. 2.

Poenam pecuniariam quod attinet, temere litem instituens et victus victori regulariter in expensas et reparationem damni condemnandus. §. 1. in fin. inst. h. t.

§. 3.

Juramentum calumniæ est juramentum à litigantibus super lite bonâ fide susceptâ et prosequenda præstandum

§. 4.

Per calumniam intelligitur malitiosa judicij susceptio; nempe, si dolo malo Actor vel injustam actionem intentet; vel reus recte intentatam impugnet.

§. 5.

Dividitur juramentum hoc in generale et speciale.

§. 6.

Generale est, quod ab initio litis contestatæ de tota causâ præstatur et ad omnes actus sequentes dirigitur. l. 2. C. de jure jur. præst. calumn.

§. 7.

Juramentum calumniæ speciale est quod in singulis judicij partibus tam intra quam extra judicium præstatur.

§. 8.

Et hoc juramentum in jure canonico specialis nomine dicitur juramentum malitiæ. Dor. fin. Dor. Doffrit. c. 2. ff. de juram. calum. in 6to.

§. 9.

Exigitur vel aperte adversa l. 34. §. fin. ff. h. t. vel a judice ex officio c. 2. ff §. f. de jur calumni. 6to quoties præsumptio adest contra aliquem quod malitiose aliquid, ~~quod malitiose~~ pro prænot aut petet.

§. 10.

Pœna in famæ locum habet, quoties cuiq; quis de dolo malo aut ex delictis dolosis et condemnatus. §. 2. inst. h. t.

§. 11.

Est autem infamia macula, ex turpi et illicito facto contracta, propter quam bona alicuius existimatio laditur apud alios vel tollitur. l. 17. c. ex. quib. caus. infam. irrog.

§. 12.

Dividitur infamia in famiam facti et infamiam juris

§. 13.

Infamia facti et quæ ex turpi facto, jure tamen non specialiter notato, nota existimationem alicuius apud bonos et honestos onerat. l. 20. de his, qui not. infam.

§. 14

Infamia juris est, quæ exturgit facto, cui jure specialiter notato ipsa irrogatur, l. 9. et 20. C. eo qui. cens. infam. irrog.

§. 15.

Infertur autem infamia juris vel immediate a lege l. 1. ff. de his. qui not. infam. vel mediante sententia condemnatoria - l. 1. ff. d. t.

§. 16.

In hoc titulo nostro agitur tantum de infamia juris.

§. 17.

Omnium autem actionum instituendarum principium, ab ea parte Edicti proficiscitur, qua prætor edicit de in jus vocando - §. 3. inst. h. t.

§. 18.

Est proinde citatio legitima Rei ad judicem huius jussu et autoritate facta vocatio.

§. 19.

Dividitur in realem, quæ fit personæ apprehensione, et verbalem, quæ fit vel vivâ voce apparitoris, vel scripturâ: et itemum est publica in loco pub.

tico affixa quae edictalis dicitur: vel privata, quae citato praesenti insinuanda in faciem aut illo absente aut communi.

§. 20.

Habet quoq; quandoqs locum citatio subsidiales quae fit peringlo notionem judicis, sub quo degit citandus.

Tit. 27.

De officio judicis.

§. 1.

Post quam imperator instruxit partes litigantes, quomodo in judicio agere et se defendere debeant nunc in hoc titulo instruit ipsum judicem, quomodo judicare et sententiam dicere debeat.

§. 2.

Officium judicis in genere est jus faciendi ea quae judici, qua talis incumbunt.

§. 3.

Dividitur in nobile et mercenarium.

§. 4

Officium judicis nobile et quod certae et specialis actioni non inservit, sed per se stat, et illud judex autoritate juris dictionis suae secundum aequitatem exercet. l. 2 et 3. ff. de jurisdict.

§. 5.

Hoc officium nobile exercetur a judice vel motu proprio, sine instantia actoris, exigente solute publica, ut quando inquirit judex in delicta. l. 13 ff de offic. Praesid. vel exercetur ad alterius implorationem v. g. quando bonorum possessionem concedit.

§. 6.

Mercenarium judicis officium actioni inservit, nec ultra petita se extendit l. 18. ff commun. divid. Huc spectat regula: ubi nullus actor ibi nullus judex.

§. 7.

Hoc officium mercenarium exercet judex indescendis ad implorationem actoris citationibus, in examinandis testibus, et ubi mentum interesse privatum versatur.

§. 8.

Partes officij judicis consistunt (1. in cognitione (2. in judicatione seu ferenda sententia (3. in executione sententiae

§. 9.

Ad cognitionem spectat ut examinet negotij veritatem et improbationes inquirat l. 9. (de judic cognita autem facti veritate ut prospiciat, quid legibus de tali facto et in eius modi causa proditum.

§. 10.

Ad judicationem pertinet ut judex inspiciat primum, quid actum sit inter partes, seu contractus et pacta si autem nula pacta adsint, ad consuetudines et statuta loci specialia recurrat: his quoq; non extantibus ad constitutiones Principis istius provinciae si nec hae speciale quid ad causam decidendum suggerant, tunc judicet secundum jus commune.

§. 11.

Ceterum qualis et natura cuius vis actionis talis etiam debet esse condemnatio §. act. leg. inst. sit

§ 12.

Executionem tandem sententiae quae attinet debet judex praefacienda ea omnia adiri, l. 13 ff. quod met caus. Neque per alienae possessionis invasionem crimen violentiae incurrat.

§ 13.

Quod autem in judiciis divisoriis scilicet familiae erciscundae, communi dividundo, et finium regundorum alicui adjudicatum fuerit, id statim eius fit, cui adjudicatum est et sic dominum eius modi rei adjudicatae ipso jure in alterum transit, etiam si nondum traditio facta. §. fin. inst. h. t.

Tit. 18.

de

publicis judiciis.

§ 1.

Hactenus de judiciis privatis quae tam pro privatis contractus, quam delicta privata constituta sunt. Nunc de judiciis publicis, quae de gravioribus criminibus introducta sunt, quae dum appendices loco subjiciuntur.

§. 2.

Judicia publica sunt quæ ex legibus peculiaribus de graviori quodam crimine latis descendunt, et plerumq; cuivis de populo patent, ob crimen illud Reum accusandi ob publicum interesse.

§. 3.

Notæ proinde judiciorum publicorum sunt (1. quod peculiari lege de graviori quodam crimine nominatim sunt introducta: ut Lex Julia Majestatis, Lex Julia de adulteriis cercendis, Lex Cornelia de sicariis. p. (2. quod persecutio horum criminum regulariter civis ex populo patet, cum in judiciis privatorum delictorum persecutio non nisi læsis permissa (3. quod non instituantur ad privatum interesse parti læsæ appetendum, sed ad incolumitatem et utilitatem publicam. Crimina autem vocantur publica, quia pereat tranquillitas publica laditur.

§. 4.

Dividuntur judicia publica in capitalia et non capitalia. Capitalia delinquentem morte

Afficiunt, tam naturali per gladium suspensionem, ignem &c. quam civili cuius pena consistit in omissione libertatis aut civitatis §. 1. et 2. inst. de capit. deminut.

Non capitalia sunt quando coercitium corporis, vel relegatio, vel infamia cum damno pecuniario Reo infertur.

§. 5

Sequitur autem ex omni judicio publico sive capitali, sive non capitali, damnatum infamia.

§. 6

Inter delicta publica ob immanitatem criminum locum occupat crimen laesae Majestatis quod et machinatio contra ipsam Majestatem, et ipsa vel divina vel humana Majestatis laesa. Carpz. pr. crim. p. 1. qu. 44. n. 1.

§. 7.

Crimen laesae Majestatis divinae et blasphemia, quae punitur jure divino et civili morte. Levit. cap. 24. (J. 14. 15. 16. ~~Levit. cap. 24. 1.~~ Nov. 77. cap. 1. Carpz. praxi. crimin. p. 1. qu. 45. quando ipsa

membri mutilatione pro ratione circumstantiarum
Crist ob jij. de anno 1548. tit. von gattet läst-
rung.

§. 8

Crimen læsæ Majestatis humanæ dividitur in
crimen perduellionis et Majestatis in specie ita
dictum.

§. 9.

Crimen perduellionis et quando aliquis hosti-
li animo adversus ipsum principem vel rem pub-
licam obliquit mollitur. e.g. si quis vitæ princi-
pis insidiatur, vel reipublicæ statum bello,
seditionibus, conjurationibus evertere intendit
l. 1. §. 1. ad l. Jul. majest.

§. 10

Crimen læsæ Majestatis in specie et quo quis
non directo sed per indirectum aut læsa veneratione
aut læsa ~~iet~~ autoritate Majestatica suam
potestatem violat. Huc pertinent maledicta
in principem. tot. tit. Cod. si quis imper. maled.

statuarium principatum de honestamenta, item crimen falsæ monetæ l. 2. C. de falsa monet. et quando jura magestatica indigno augu usurpatur vid. Carpz. prax. crim. p. 1. qu. 41. n. 111.

§ 11.

Pœna perduellionis non solum reum sed et liberos eius respicit. Quod reum et. quod corporis amissio animæ seu ultimum supplicium: quod existimationem; quod cætera cum sequatur infamia, eiusq; memoria etiam post mortem damnetur l. 6. C. ad l. Jul. Magest. Quod ad bona vero et confiscatio l. fin. ff. h. t. ordin. crim. Carol. art. 218

§ 12

Pœna quoq liberos respicit, quia et in illis ex ampla posterni criminis metuuntur, l. 5. §. 1. C. h. t. duriores et infelices, qui aeternum notantur infamia, et ab omnibus honoribus omnibus etiam successionibus excludentur: coërcentur nomen per bonorum privationem, ne noceant

filiabus autem ex materna hereditate quarta relinquitur. l. 2. §. 3 C. h. t.

§. 18.

Crimina autem læsæ Majestatis in perpetuam memoriam non damnatur. l. fin. h. t. nec bona quæ treantur; nec liberi puniuntur, et pena non pertinet ad capitalis, sed pro delicti quantitate diversa. l. 29. l. 40. ff. de pœnis.

§. 19.

Crimen adulterij et alieni thori commaculatio per concubitum. l. 6. §. 1. l. 34. ad L. Iul. de Adult.

§. 20.

De jure civili adulterium tantum in nupta commitebatur. et erat concubitus cum alterius uxore. l. 6. §. 1. l. 34. §. 1. ff. ad l. Iul. de adult. Verum de jure canonico, ubi etiam divino, et secundum constitutiones hodiernas, adulterium committitur, sive solutus cum conjugata sive conjugatus cum soluta sive conjugatus cum conjugata rem habeat. vid. Carpz. P. crim. p. 2. qu. 52.

§. 16.

Poena huius criminis ordinaria est gladij. l. 9. l. 30. §. 1. C. de L. Iul. de adult. ordin. crimin. Carol. art. 120 Quando vero conjugatus cum soluta adulterum commisit dictatur conjugato secundum jus commune poena relegationis, et fustigationis; foemine verò soluta poena carceris et relegatio ad tempus. vid. Struv. Jurisp. lib. 3. tit. 38. §. 18.

§. 17.

Mitigatur autem poena adulterij ob intercessionem, remissionem, et receptionem in thorum ô parte innocente factum. Stou. 134 cap. 10. Carpz. prox. crim. p. 2. qu. 55. n. 90. alias quoq; mitigationis causas. vid. apud Struv. l. c. §. 19.

§. 18.

Crimen Sodomiæ est delictum publicum, quod committunt, qui cum masculis vel brutis nefandam libidinem exercent. Poena est ignis ordin. crim. art. 116.

§. 19.

Stuprum et concubitus illicitus soluti cum foemi,

na solutâ et honestâ; l. 6 §. 2. ad l. Fab. Iul. de adult. cum inhonestâ enim seu meretricâ fornicatio dicitur.

§. 20.

Stuprum et vel voluntarium, quod consentiente foeminâ committitur, vel violentum quod quis foeminae per vim infert. Poena voluntarij est, ut stuprator stuprata dotet, et alimenta praestet infelicti, aut ut eam in uxorem ducat. Violenti poena est gladius.

§. 21.

Crimen homicidij dolo malo commissi vindicatur Lege Cornelia de sicariis, et quidem gladio tot tit. ff. de l. Cornel. de sicar.

§. 22.

Sic et crimen veneficij quod vel per magicas artes committitur, Cap. Ex pr. crim. c. 1. qu. 48. vel per homicidio veneno commisso summitur. l. 2. ff. de l. Cornel. de sicar. ultimo supplicio punitur.

§. 23.

Crimen paricidij committitur occidendo dolo malo personas conjunctas

§ 24.

Sunt autem personæ conjunctæ vel ratione sanguinis aut ascendentes, descendentes et collaterales. vel ratione affinitatis quale paricidium committitur à socero in generum, et vicissim vel ratione conjugii quando uxor mariti, vel maritus uxorem, vel etiam sponsus sponsam, aut sponsa sponsum dolo malo interficiunt.

§ 25.

Pœna atrocissimi huius criminis et ut paricidia sacco insuta cum cane, gallo gallinaceo vipera et simiâ in mare vel vicinum flumen proiciatur. §. 6. inf. h.t.

§ 26.

Crimen falsi et deletum publicum, quo in probe veritas in alterius contumeliam immutatur, quodq; specioli legis longaeum falsum notatur atq; coercetur. l. 1. l. 23 ff. de ad l. Cornel. de falsis

§ 27.

Committitur hoc crimen variis modis: conscripturam sive quis falsa instrumenta confecerit, aut dolose

adiotum hirographa imonistotus sit. Per obusum si quis mollicose obutatur mensuris ac sonderibus et adulterina sucs stituat; item, si quis nobilis vel doctoris titulum sibi falso arogat. Per falsum aliud et si quis numos aurtos vel argentros referit.

§. 28.

Poena huius criminis praeter varietatem eorum sontiarum arbitraria est, eg. carceris relegationis, fustigationis imo quandoqs capitalis. arb. crim. Carol. art. 112. Carpz. pr. crim. p. 2 qu. 92. n. 9. et

§. 29.

Crimen vis publica est quando quis armis instructus convocatis ad id hominibus. §. 8. inst. de publ. iudic. Poena est pecuniaria arbitraria, quae circumstantiis exigentibus ad mortem extendi potest.

§. 30.

Novis imperij constitutionibus, qui pacem publicam congregatis vi majori hominibus violavit, et aliquem vel eius aedes aut bona injuria inferendae causa invasit gladio aut bonno imperii punitur: vid constit. imper von Landfriedem de anno 1500 et. 1521. item Gail. de pace publica

§ 31

Vis privata et crimen publicum, quod committitur sine armis § 8. inst. h.t. poena secundum jus civile et publicatio bonorum in tertiam partem § cit. § h.t. nedum arbitraria.

§ 32

Crimen raptus committitur vi obducendo libidinosae causa personam suam ipsam. Cum pde rapt. virginis ffuius poena et capitalis § 8. inst. h.t. ordin crim carol. art. 105.

§ 33

Si tamen rapta raptori nubere velit, ob subsequens matrimonium poena capitis cessat. Carpz. pr. crim. l. 2. qu. 75. n. 68 et seqq.

§ 34

Crimen peculatus et delictum publicum, quod committitur pecuniam publicam surripiendo § 9. inst. h.t. poena et arbitraria pro ratione circumstantiarum. ord. crim carol. art. 170. et 171.

§ 35

Sacrilegium et furtum sacra poena et capitalis. ord. crim carol. art. 172.

§. 36.

Plagium est crimen publicum, quod committitur, si quis hominem liberum fraudulenter abduxit, aut dolo malo suppressit, detinet vendit. §. 20. inst. h. t. pœna plerunq; est capitalis l. fin. C. de l. fab. de plag.

§. 37.

Porrò in §. ultimo huius tituli finalis occurrit imperator ad quatuor crimina non capitalia scilicet crimen ambitus, crimen repetundarum crimen fraudatæ annonæ, et crimen de residuis

§. 38.

Crimen ambitus est delictum publicum, quod committit illa qui suffragium de adipiscendo Magistratu mercatur. in spiritualibus vocatur Simonia.

§. 39.

Pœna jure civili erat centum auriorum est infamia vid. un. ff. ad l. tul. de ambitu. quæ tamen hodie vix obtinet.

§. 40.

Crimen repetundarum (scil. pecuniarum)

Et delictum publicum, quod committunt qui in administratione officij publici constituti munium vel munera accipiunt ut contra officium aliquid faciant. l. 6. ff ad l. Iul. repetund.

§. 41.

Crimen vexatae annonae seu fraudatae annonae et delictum publicum, quod committunt dolo, donarij, kom vrot nain fidem. alijq; qui ariorem vel cariorem annonam publicam dolo malo efficiunt auff Saeffr. l. 1. et 2. ad l. Iul. de annona sacra et arbitraria.

§. 42.

Crimen de residuis et delictum publicum quod quod committunt illi qui pecuniam publicam ad certum usum destinatam et eorum fidei commissam retinent, vel in suum, aut alium usum, quam oportet, trans ferunt. l. 2. et 4. §. qua lege ff ad l. Iul. peculatus

§. 43.

Poena huius delicti non solum est infamia sed etiam ut damnatus tertia parte amplius, quam

debet molestetur l. 9. ff. ad L. Iul. de peculat.

§ 44.

Haec de publicis iudiciis exposito ad gloriosem intellectum eorum, quae in hoc titulo institutionum ultimo dicta sunt, sufficiet. Diligentior vero scientia illorum ex laboribus digestorum libris istorumq; commentariis hauriendo erit.

D. A. M. D. G.

E.

V. M.

Postridum vero 2
26 Septembris
Anno 1713
Zigniti

Joannes Philippus
Josephus a Petra
de Steinstadt

Index Titulorum.

Libri 1mi 2di 3tij et 4ti

Liber 1mus habet 26. Titulos

Tit.
1. De justitia et jure
2. De jure naturali gentium et Civili
3. De jure personarum
4. De ingenuis
5. De libertinis. licet.
6. Quibus ex causis manumittere non
7. De lege Fusia Caninia tollenda.
8. De his qui sui vel alieni juris sunt.
9. De patria potestate
10. De nuptijs
11. De adoptionibus
12. Quibus modis jus patriæ potestatis solvitur.
13. De tutelis
14. Qui testamento tutores dari possunt
15. De legitima agnatorum tutela
16. De capitis diminutione
17. De legitima patronorum tutela.
18. De legitima parentum tutela
19. De fiduciaria tutela
20. De atiliano tutore
21. De autoritate tutorum
22. Quibus modis tutela finitur
23. De curatoribus
24. De satisfactione tutorum vel curatorum
25. De excusationibus tutorum vel curatorum
26. De suspectis tutoribus.

Lib. 2.

Tit.

1. De Rerum divisione et ipsarum ~~Dominio~~ Acquirendo ipsarum Dominio.

2. De rebus corporalibus et incorporalibus

3. De servitutibus prædiorum.

4. De usu fructu.

5. De usu et habitatione.

6. De usu capionibus et longi temporis præscriptionibus.

7. De donationibus.

8. Quibus alienari licet vel ~~non licet~~ non licet.

9. per quas personas cuiqs acquiritur.

10. de testamentis ordinandis.

11. de militari testamento.

12. quibus ne permissum facere testamentum.

13. de exhæredatione liberorum.

14. de hæredibus instituendis.

15. de vulgari substitutione.

16. de pupillari substitutione.

17. quibus modis testamenta infirmantur.

18. de inofficioso testamento.

19. de hæredum qualitate et differentia

20. de legatis.

21. de ademptione legatorum.
22. de lege falcidia.
23. De fideicomissariis hereditatibus et de senatusconsulto trebellianum.
24. De singulis rebus per fideicomissum relictis.
25. de Codicillis.
26. Liber 3.
Tit.
1. De successionibus ab intestato.
10. De bonorum possessionibus.
14. De Obligationibus.
15. quibus modis re contrahitur obligatio.
16. De verborum obligationibus.
17. De duobus reis stipulandi et promittendi.
18. De stipulatione servorum.
19. De divisione stipulationum.
20. De innutilibus stipulationibus.
21. De fide jussoribus.
22. de liberatorum obligationibus.
23. de obligationibus ex consensu.
24. de emptione et venditione.
25. de locatione et conductione.
26. de societate.
27. de mandato.
28. de obligationibus quæ quasi ex contractu nascuntur.
29. Per quas personas nobis obligatio acquiritur.
30. quibus modis tollitur obligatio.

Liber 4.

Tit.

1. De obligationibus quæ ex delicto nascuntur.
2. De vi bonorum raptorum seu illicitæ actione.
3. De lege aquilea.
4. De injuriis.
5. De obligationibus quæ ex quasi delicto nascuntur.
6. De actionibus.
7. Quod cum eo qui in alienâ potestate est negotium gestum dicitur.
8. De noxalibus actionibus.
9. Si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.
10. De iis per quos agere possumus.
11. De satisdationibus.
12. De perpetuis et temporalibus actionibus, et quæ ad hæredes, et in hæredes transeunt.
13. De exceptionibus.
14. De replicationibus.
15. De interdictis.
16. De poena litigantium.
17. De officio judicis.
18. De publicis judiciis.

O. A. M. D. G.
E. B. V. M.

§. 26.

Dominum et jus de re corporali perfecte disponendi eamq; vindicandi nisi lege vel conventione prohibeatur.

§. 27.

Aquiritur Dominium vel jure Gentium, vel jure Civili.

§. 28.

Modi potiores, quibus Dominium rerum jure gentium aquiritur, sunt apprehensio et accessio.

§. 29.

Apprehensio et vel originaria, per quam res pricta alicui in rem, qua nullius et indicitur et dicitur occupatio vel derivativa per quam rei dominium in alterum transfertur et vocatur traditio.

§. 30.

Facta Accessio et quae vi et potestate rei nostra aliam aquirimus

§ 31.

Venationis species sunt. 1mo venatio qua latius dicta aucupium et piscationem subse comprehendit. 2do Venatio bellica 3.tio inventio rerum, quae natura sunt nullius ut res in litore maris inventae aut quo alterius esse desierunt, ut tesaurus

§. 32.

Hodie jus venandi jure superioritatis ad se traxere principes, quod eo facilius fieri potuit, quia privatis nihil jam acquisitum. Vid. Struv. Syntagm. jur feudal cap. 6. aphor. 7.

§. 33.

Quod enim feras bestiae cedant occupanti id tam diu verum est, quam diu hoc civitas nulla intercedit. Intercedere autem justae potest, et naturalem libertatem circumscribere, atque dominium naturaliter

aquirendum vi sua convertere Stronchij dissert. 6. th. 30

§. 34.

Sic et occupatio bellica hodie limitata quae enim res mobiles in actu belli publico et ingerato capiuntur. ipsi aquiruntur Reipublicae vel principi cuius auspicijs bellum gerritur Quia tunc milites Reipublicae ut ministri operam navant. Grat. de A. B. et P. lib. 3. cap. 6. §. 1. quae vero res mobiles extra ministerium publicum capiuntur singulorum fiunt capientium. L. 51. §. 1. de aquir rer domin. Immobiles autem res, iton munitiones, tormenta et arma bellica, in castro devicto reperta Principi ~~cuius~~ cuius nomine bellum

geritur sicut relinquenda. constit. imper.
gli aufsburg de anno 1500 sub rubr. was
dem Fauffman von brandtschatzung
folgen soll.

§. 35.

De inventis quoqs rebus in litore maris
sciendum, quod et hodie hoc jus tanquam
regale sibi principes vindicendt vid. Geij.
phiander de insulis cap. 11. n. 35.

§. 36.

Inter res, quae alicujus esse desierunt
est quoqs thesaurus. L. unic. C. de thesaur. qui
definitur vetus quaedam depositio pecuniae cujus
non existat memoria, ut jam dominium
non habet, L. 31 §. 1. ff de acquir. rer. domin.

§. 37.

Si quis in loco invenerit thesaurum absqs

magicis artibus (: quorsum tamen non pertinet virgula mercurialis, vir mirat Schrutter, cum publice probata sit :) totus inventori cedit. lib. unic. f. de thesaur.

§. 38.

Si quis in religioso loco publico invenerit thesaurum, dimidium ad fiscum et dimidium ad inventorem pertinet. L. 3. §. 10. ff. de jure fisci.

§. 39.

Quoties thesaurus in loco aliena sive publico, sive privato, non data ad hoc opera, sed fortuito, invenitur, toties dimidium thesauri ad inventorem et dimidium ad dominum soli pertinet. §. 40. Inst. h. t.

Monsieur

Mein Sohn, ich bringe mich, daß du dich wohlauf befindest
wie auch deine Gesellschaft, was das anbelangt, seyn wir
Gott Lob wohlauf, Danke dir, daß du dich bey dem
Herr Lehrer Lange haben willst, es ist gut daß du
kommen, so bitte dich liebes Kind, du wollest da
stehen bey dem Herr Lehrer, daß er bestato, damit
hast auch das Geld, sie mißen wir wieder hier, laß
dich bitten, du solst schon das Geld vorstreck haben
ge dieses, vor die Probe erste, hast dem Lob, wie war,
du deine Sunntagskleider, die briefe hab ich bey mich
ich habe Ihr wohl, laß dir sagen, daß Herr
daß alles wichtig, hast wohl dir Zeugnis,
wohl gelesen, das obige regend ist in ostrotung, ich
muß dir das morgen hinschicken, der Lazarus war
stets angen hier, es geht noch gut aus, und ist auch
gesellschaft als gewöhnlich, die Holsteiner, sein wohnet
geblieben, ich schicke dir das Lob, einige Zeitungen, die
auch dieser die Sonde, ich aber wohlbefinde
dein mosche, Kindsing, kein
auch die anfal
Dein treuer H. G.
Leipzig den 15 Februar
1751

den Herr von marchlossky lass sich Ewgnaden sehr befolen und
lass sagen dass er morgen nicht kan auf Karwin ~~nicht~~ fahren bis
übermorgen, ich wirdt gehorsam dir Hende zu küssen mal
den Baidrich geiche ich

Tit. f. De iustitia et iure. tit. 2. de iure naturali gentium
et civili. tit. 3. de iure personarum. tit. 4. de ingenuis
tit. 5. de libertinis. tit. 6. quibus ex causis manumittere
licet. tit. 7. de lege Fusia caninia tollenda. tit. 8. de
patria potestate. tit. 9. de nuptiis. tit. 10. de adoptionibus. tit. 11. quibus
modis ius patriae potestatis solvitur. tit. 12. de tutelis
tit. 13. qui testamenta facere possunt. tit. 14. de cura furiosi
et prodigi. tit. 15. de curatore furioso. tit. 16. de curatore
prodigi. tit. 17. de legitima agnatorum tutela. tit. 18.
de legitima patronorum tutela. tit. 19. de fiduciaria tutela.
tit. 20. de atiliano tutore. tit. 21. de auctoritate tutorum.
tit. 22. quibus modis tutela finitur. tit. 23. de curatoribus
tit. 24. de satisdatione tutorum et curatorum. tit. 25.
de excusationibus tutorum et curatorum. tit. 26.
de suspectis tutoribus et curatoribus. tit. 27. de rerum divi-
sione et qualitate. tit. 28. de iure dominii. tit. 29. de rebus
corporalibus et incorporalibus. tit. 30. de servitutibus
praediorum urbanorum. tit. 31. de usu fructu. tit. 32. de usu
et habitatione. tit. 33. de usucapionibus et longi temporis praescrip-
tionibus.

Es werden Ew. Wohl Edel geboren mir nicht ungütig
aufnemen daß ich

Nachdemo Fritz gleich ein kamer unterthan alß er vor
gibt von weissica namens Girgo Pelar sich unterstanden
in meiner mühle dieses ein loch ein zu stigen und daß
mehl sachen auß zu tragen und wegführen welche
mir der müller noch nicht die mühl abgegeben und geüne

Nachdemo ein kamer unterthanen Jan Kral in meinen dorf
Ssritzen alß müller in der mühle über ~~n~~ stunden lang gewesen
auch demo wieder die mühl von mir gemietet so den mit furo
gekommen und er mir die Mühl abzugeben seine sachen
weg geführt bis auf etliche wenigen ~~und sind aber~~ auch
einen weitiers unterthanen von alß er vor gibt namens
Girgo Pelar und daß residuum geschickt selbster durch
ein loch in der mühl in gestigen dieses auß getragen und von dannen
geführt selbsten aber indessen entlaufen und zu mir ge
kommen ich auch selbsten ein schreiben und selbsten vor arm
ist habe den loch aber nach sauer gesen lassen ~~und~~
~~so aber die rechte~~ auch solches habe also solches Ew. Wol Edel
geboren nicht unterlassen können zu berichten und von
bitte sich satisfaction zu bitten wie auch den aber gemelten
Müller Jan Kral anzu bestellen er sol die mühl abgeben
alß er selbster von meinen entreßen bekennen welches mo
~~meine~~ gerechte bitte in getrostung meiner gerechten bitte ich
mit aller hoch achtung stich geborer.

tit. 1. De donationibus. tit. 8. quibus alienare licet vel non licet.
tit. 9. per quas personas cuique acquiritur. tit. 10. de testamentis ordinandis. tit. 11. de militari testamento. tit. 12. quibus non est permissum facere testamentum. tit. 13. de exheredatione liberorum. tit. 14. de heredibus instituendis. tit. 15. de vulgari substitutione. tit. 16. de pupillari substitutione. tit. 17. quibus modis testamenta infirmantur. tit. 18. de inofficioso testamento. tit. 19. de heredum qualitate et differentia. tit. 20. de legatis. tit. 21. de adimendis legatis. tit. 22. de lege Falcidia. tit. 23. de fideicommissariis hereditatibus et ad senatusconsultum Trebellianum. tit. 24. de singulis rebus per fideicommissum relictis. tit. 25. de codicillis. ~~tit. 26. de~~ ex lib. 3tio tit. 1. de successionibus ab intestato. tit. 10. de bonorum possessionibus. tit. 17. de obligationibus. tit. 15. quibus modis re contrahitur obligatio. tit. 16. de verborum obligationibus. tit. 17. de duobus reis stipulandi et promittendi. tit. 18. de stipulatione servorum. tit. 19. de divisione stipulationum. tit. 20. de inutilibus stipulationibus. tit. 21. de fideiussoribus. tit. 22. de literarum obligationibus. tit. 23. de obligationibus ex consensu. tit. 24. de emptione et venditione. tit. 25. de locatione et conductione. tit. 26. de societate. tit. 27. de mandato. tit. 28. de obligationibus quæ quasi ex contractu nascuntur. tit. 29. per quas personas nobis obligatio acquiritur. tit. 30. quibus modis tollitur obligatio. tit. 31. ex libro 4to tit. 1. de obligationibus quæ ex delicto nascuntur. tit. 2. de furtorum factorum scilicet actione. tit. 3. de lege aquilia. tit. 4. de injuriis. tit. 5. de obligationibus quæ quasi ex delicto nascuntur. tit. 6. de actionibus. tit. 7. de quod cum eo qui in alienâ potestate est negotium gestum dicitur. tit. 8. de noxalibus actionibus. tit. 9. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur. tit. 10. de iis per quos agere possumus. tit. 11. de satisdationibus. tit. 12. de perpetuis et temporalibus actionibus et quæ ad heredes et in heredes transeunt. tit. 13. de exceptionibus. tit. 14. de replicationibus. tit. 15. de interdictis. tit. 16. de peremptoriis exceptionibus. tit. 17. de officio judicis. tit. 18. de publicis judiciis. tit. ~~19. de~~.

O. A. M. D. G. E. B. V. M.

ksiaznica@kc-cieszyn.pl